دابینکردنی مافە نەتەوایەتییەکانی گەلی کورد لە چوارچێوەی ئێرانێکی دێموکراتیکی فێدراڵدا

کوردستان

ئۆرگانی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران

ژمارە ٦٤٤، یەکشەممە، ١٥ی بەفرانباری ١٣٩٣، ٥ی ژانویەی ٢٠١٥، ٥٠٠ تمەن

www.kurdistanmedia.com

پەیامی پیرۆزبایی سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکرات بە بۆنەی لەدایک بوونی پێغەمبەری ئیسلام

بە بۆنەی ساڵڕۆژی لە دایك بوونی پێغەمبەری ئیسلام، حەزرەتی محەممەد دروودی خوای لە سەر بێ، پیرۆزبایی لە هەموو موسوڵمانانی جیهان، بە تایبەت خوشك و برا کوردە موسوڵمانەکان لە خۆرهەڵاتی کوردستان دەکەین و هیوای ژیانێکی پڕ لە ئاشتی و ئارامی بۆ هەموو لایەك دەخوازین.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران

سکرتێری گشتیی

مستەفا هیجری

١٢ی بەفرانباری ساڵی ١٣٩٣ی هەتاوی

٢ی ژانویەی ساڵی ٢٠١٥ی زایینی

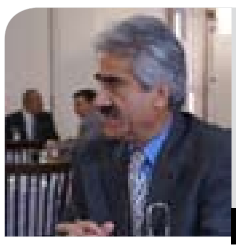

سەرکەوتن یان ژێرکەوتنی کۆماری ئیسلامی لە خولی...

٤

شەڕی نەوت و کارتێکەرییەکانی لەسەر ئابووریی ئێران

٥

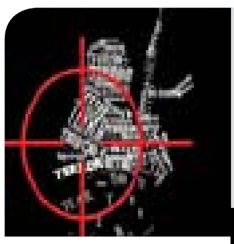

دیاردەی تیرۆر و ڕۆڵی کۆماری ئیسلامی

٧

باوەڕمەندین بە توانا و ئیرادەی ژنان

٩

ڕاخستنی فەرشی سوور بۆ سەحراڕوودی هەستی کوردانی ڕۆژهەڵاتی بریندار کرد

خەڵك و لایەنە سیاسییەکانی کوردستانی ئێران، پێشوازیی بەرپرسانی باڵای هەرێمی کوردستانی عێراق لە بکوژانی شەهیدی نەمر دوکتور قاسملوویان شەرمەزار کرد.

دوای ئەوەی کە ڕۆژی هەینی ٢٦ی دێسامبری ٢٠١٤ی زایینی بەرامبەر بە ٥ی بەفرانباری ١٣٩٣ی هەتاوی، شاندێکی کۆماری ئیسلامی بە سەرۆکایەتیی عەلی لاریجانی، سەرۆکی مەجلیسی شۆرای ئیسلامی و بە بەشداریی محەممەد جەعفەریی سەحراڕوودی، تیرۆریست و یەکێك لە بکوژانی شەهید دوکتور قاسملوو لە سەردانێکدا بۆ هەرێمی کوردستانی عێراق لە سلێمانی و هەولێر لەگەڵ پێشوازیی گەرمی دەسەڵاتدارانی کوردستانی عێراق لە سلێمانی و هەولێر بەرەوڕوو بوو و فەرشی سووریان بۆ ڕاخرا، شەپۆلێکی بەرینی نارەزایەتیی لەلایەن خەڵك و لایەنە شۆڕشگێڕەکان و چالاکانی سیاسیی کوردستانی ئێرانەوە لە نێوخۆ و دەرەوەی وڵات و لە سەر ڕاگەیاندنەکان و تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان وەڕێ کەوت.

لەم پێوەندییەدا محەممەد نەزیف قادری، ئەندامی دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە وتووێژێکدا لەگەڵ ڕۆژنامەی «کوردستان» ڕایگەیاند: «ئەو شێوازەی وەرگرتنی تیرۆریستێکی وەك جەعفەری سەحراڕوودی لە پێشدا بە بێڕێزی بە سەروەریی هەرێمی کوردستان و دواتر بە بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی گەلی کورد لە کوردستانی ڕۆژهەڵات و کەسایەتیی ڕێبەری گەورەی وەك شەهید دوکتور قاسملوو و هەموو شەهیدانی ڕێگای خەبات دژی تیرۆریزم، بە پێشمەرگە شەهیدەکانی هەرێمی کوردستانیشەوە دەزانین».

بەڕێز قادری هەروەها لە لێدوانێکدا بۆ کاناڵی «ڕووداو» ڕایگەیاند: «پێشوازی لە سەحراڕوودی لە باشوور هەر ئەوندە ڕەوایە، وەك ئەوەی کوردی ڕۆژهەڵات پێشوازی بکەن لە عەلی حەسەن مەجید».

هەروەها دوکتور میرۆ عەلیار، ئەندامی دەفتەری سیاسیی حیزب لە وتووێژێکدا لەگەڵ تەلەڤیزیۆنی «تیشك» ڕایگەیاند: «بەداخەوە ئەوەی دەڵێم بەرپرسانی ئەو دوو حیزبەی پارتی و یەکێتی لەوەی کە کامەیان زووتر بگەنە خزمەت لاریجانی و بە تایبەتی سەحراڕوودی، کامەیان توندتر ماچی بکا و کامەیان قایمتر لە باوەشی بگرێت، کێبڕکێیەکیان دانابوو، دەتگوت مەسەلەن سەرکۆماری ئامریکا هاتووە».

بەڕێز دوکتور عەلیار هەروەها لە درێژەدا وتی: «هیوادارم بەرپرسانی ئەو دوو حیزبە و بەرپرسانی هەرێم بەخۆیاندا بچنەوە لەسەر پرسی نەتەوەیی، ئەتۆ لەلایەك باسی کۆنگرەی نەتەوەیی دەکەی، باسی بەرژەوەندیی نەتەوەیی دەکەی، باسی یەکگرتوویی کورد دەکەی، باسی ئیتیحاد دەکەی، لەلایەکی دیکەشەوە دێی ئاوا بێڕێزی بە ١٠ میلیۆن کوردی ڕۆژهەڵات دەکەی و ئاوا هەڵوێست دەگری، ئەوە هەموو مەسەلەکەت دەباتە ژێر پرسیار».

دەقی وتووێژ لەگەڵ بەڕێز محەممەد نەزیف قادری لە لاپەڕە ٦ی ئەم ژمارەیەدا هاتووە.

پەیڤ

شەهاب خالیدی

حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێران، ئەو حیزبەیە کە نزیك بە حەوت دەیە لەمەوبەر لە نێو دڵی کوردستانی ڕۆژهەڵات، دیمۆکراتیکترین دەسەڵاتی کۆماری لە چاو دەسەڵاتەکانی دیکەی ناوچەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست دامەزراند و سەرۆکی ئەو حیزبەش واتە پێشەوا قازی موحەممەد لە وتاری ڕاگەیاندنی کۆماری کوردستاندا، نەتەوەیی بوونی بیروبۆچوون و سیاسەتەکانی حیزبەکەی سەلماند، کاتێك کە وتی: «ئەمڕۆ خۆشترین ڕۆژە لە ژیانی هەموو کوردێکدا کە ئاڵای سەربەخۆیی کورد هەڵکراوەو لە بەرزایی مەهاباد دەشەکێتەوە... گۆڕستانی شەهیدانی ڕێگەی ڕزگاری بەشێکی زۆری زەوی لە هەر چوار بەشی کوردستان داپۆشیوە...».

ئێستاش ڕێبوارانی ڕێگای پڕ لە سەروەریی پێشەوا قازی محەممەد هەر لەر سەر ئەو ڕێبازە بەردەوامن و ڕەچاوکردنی «ئەخلاق لە سیاسەتدا» - کە شەهید د. قاسملوو بڕوایەکی قووڵی پێی هەبوو- کردوویانە بە بنەمای خەبات و تێکۆشان و پەیوەندییە سیاسیەکانی خۆیان و لە پرسی نەتەوەییدا هیچ کاتێك لە سەر حیسابی کوردی بەشەکانی دیکەی کوردستان پەیوەندیی دۆستانەی دانەمەزراندوە.

بەڵام بە داخەوە لەو چەند ڕۆژەی ڕابردوودا، بەرپرسانی هەرێمی کوردستانی باشوور بە پێچەوانە، فەرشی سووریان بۆ تیرۆریست و بکوژی شەهید د. قاسملۆ ڕێبەری کاریزمای ئەو حیزبە و ڕێبەری جوڵانەوەی نەتەوەیی - دیمۆکراتیکی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان ڕاخست. بەداخەوە ئەو ڕێبەرانەی باشووری کوردستان، ئەو هەڵس و کەوتە پڕ لە بێڕێزییەیان کرد و فەرشی سووریان بۆ تیرۆریست و بکوژی ڕێبەرێکی کورد - کە ئەو ڕێبەرە گەورەیە لە ژیانی سیاسیی خۆیدا بە کردەوە سەلماندی کە ڕێبەرێکی نەتەوەیی و سەرکردەیێکی لێهاتوو بۆ هەموو نەتەوەی کوردە- ڕاخست، کە باس لە یەکیەتیی کوردان و بەستنی کۆنگرەی نەتەوەیی لە ژێر چەتری خۆیاندا دەکەن و وەك سەرۆکی نەتەوەیی هەر چوار پارچەی کوردستان قسە دەکەن. بەڵێ ئەم کەسانە هەستی بە ملیۆنان خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستانیان بریندار کرد، ئەو خەڵکەی کە بە سەرکەوتنەکانی باشووری کوردستان دڵخۆش دەبوون و شاییان دەگێڕا و لە هەمان کاتیشدا بە ئێش و ئازارەکانی کوردانی باشووری کوردستان دڵگران دەبوون. دەبوایە ئەو فەرشە سوورەی

توندتر کردنەوەی گەمارۆکان یەکەم کاری کۆنگرەی نوێی ئەمریکایە

یاسادانەرانی ئەمریکا لە کاتێکدا خۆیان بۆ بەڕێوەچوونی یەکەمین کۆبوونەوە لە ساڵی ٢٠١٥دا لە حەوتووی داهاتوودا ئامادە دەکەن کە هەندێ لە ئەندامانی باڵای کۆنگرە یەکێك لە کارە سەرەکییەکانیان تەرخان کردووە بە هەڵسەنگاندن و دەنگدان لەمەڕ گەمارۆی زیاتر دژی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی.

سەناتۆری کۆماریخواز، مارك کرێك ڕۆژی یەکشەممە لە وتووێژێکدا لەگەڵ تلفزیۆنی فۆکس گوتی: «میچ مەك کانێل، ڕێبەری زۆرینەی سەنا وتوویەتی کە لە ساڵی نوێدا، دووهەمین دەنگدانی گرینگی سەنا بۆ گەمارۆی ئێران دەبێت. سەناتۆر کرێك بە ناوهێنانی سەناتۆرگەلێکی باڵای دێمۆکرات وەك رابێرت مێندز و چاك شوومێر وەك پاڵپشتانی ئەم گەلاڵەیە، باسی لەوە کرد کە لەم پێوەندییەدا پاڵپشتی ١٧ سەناتۆری دێموکراتیان لەگەڵە و ئەمە بەڕاستی دەنگدانێکی دوو حیزبییە لەسەر ئێران.

یەکسەد و چواردەیەمین کۆنگرەی ئەمریکا لە حەوتووی داهاتووەوە بە زۆرینەی کۆماریخوازان لە هەر دوو مەجلیسی نوێنەران و سەنا دەست بە کارەکانی خۆی دەکات.

سەناتۆری کۆماریخواز، لیندسی گراهام لە کۆتایی حەوتووی ڕابردوودا لە ئیسراییل لەمەڕ ئەجێندای کاری کۆنگرە لە ساڵی نوێدا گوتی کە لە مانگی ژانویەدا گەلاڵەی هاوبەشی گەمارۆی دوو حیزبیی مارك کرێك و ڕابێرت مێندز دەخرێتە دەنگدانەوە. بە گوتەی ناوبراو بەپێی ئەم گەلاڵەیە، لە کاتێکدا کە تارن لە خاڵە دیاریکراوەکانی ڕێکەوتنامەکە سەرپێچی بکات یان دانووستانەکان بەجێ بێڵێ، گەمارۆکان دیسان دەخرێنە بواری جێبەجێ کردنەوە.

سەناتۆر گراهام لەمەڕ گەلاڵەی پێشنیاریی سەناتۆر باب کرۆکێر سەرۆکی داهاتووی کومسیۆنی پێوەندییە دەرکییەکانی سەنا گوتی کە ئەم گەلاڵەیە پشتیوانی هەر دوو حیزبەکەی لەگەڵە.

ئەگەر ئەم گەلاڵەیە پەسەند بکرێت، باراك ئۆباما ئەرکدار دەکرێت هەر چەشنە ڕێککەوتنێ لەگەڵ ئێراندا لە ماوەی سێ ڕۆژدا بۆ پەسەند کردن بۆ کۆنگرە بەرێ بکات.

دابەزینی بایی نەوت بەردەوامە

دابەزینی بایی نەوت بەردەوامە. بایی نەوت لە زۆربەی وڵاتەکاندا زۆر هەرزان بووە. ئاڵمانییەکان نەوتی پێویستیی خۆیان بە نرخی ٣٤ ساڵ پێش دەکڕن.

بە پێی ڕاپۆرتی دۆیچەوێلە، لە ڕۆژە کۆتاییەکانی ساڵی ٢٠١٤ی زایینیدا هەر بەرمیل نەوتی خاو لە ژێر ٥٠ یۆرۆدا بوو.

نێوەنجی بایی هەر بەرمیل نەوتی خاوی برێنتی دەریای باکوور(١٥٩ لیتر) لە ساڵی ٢٠١٤ی زاینیی ٧٣ بۆ ٧٩ یۆرۆ بووە، نرخێ کە لە چاو ساڵی ١٩٨١ لە خوارتر بووە. بایی نێوەنجیی نەوت لە ساڵی ١٩٨١دا بە لەبەرچاوگرتنی هەڵاوسان ٦٠ بۆ ٧٩ یۆرۆ بووە.

یەکێك لە هۆکارە گرینگەکانی دابەزینیی بایی نەوت زیادبوونی هەناردە کردنی نەوتە بۆ بازاڕەکان. دەسپێکی دەرهێنانی نەوت لە ئەمریکا یەکێکی دیکە لە هۆکارەکانی دابەزینی بایی نەوت بووە. لە کۆتایی مانگی ژووەنی ٢٠١٤ دەوڵەتی ئەمریکا بۆ یەکەمجار پاش ٤٠ ساڵ مۆڵەتی هەناردەکردنی نەوتی بۆ دەرەوە دەرکرد.

ڕووسیەش لە ساڵی ٢٠١٤دا وێڕای گەمارۆکان و قەیرانە ئابوورییەکانی ئەم وڵاتە پێوانەی دەرهێنانی نەوتی پاش دارمانی یەکیەتی سۆڤیەت شکاند. بەرهەمهێنانی نەوتی خاو لەم وڵاتە لە ساڵی ٢٠١٤دا ٧٪ زیادی کردووە. وەزارەتی وەزەی ڕووسیە ڕۆژی هەینی ١٢ی بەرفرانبار ڕایگەیاند کە بەرهەمهێنانی نەوتی خاو لەم وڵاتە لە ساڵی ٢٠١٤دا گەیشتووەتە ١٠ میلیۆن بەرمیل لە ڕۆژێکدا. پاشکەوتی نەوتی ئێستای جیهان لە ساڵی ٢٠٠٠ەوە تا ئێستا نزیك بە ٧٠ لەسەد تا ئاستی ٢٤٠ میلیارد تەن زیادی کردووە. هۆکاری ئەم پرسە پەرەسەندنی تێکنۆلۆژیا، هەم لە بواری دۆزینەوەی سەرچاوە نەوتییەکان و هەم لە بورای دەرهێنانی ئەم ماددە گرینگەدایە.

کوردستان

پەیامی پیرۆزبایی مستەفا هیجری بە بۆنەی سەری ساڵی نوێی زایینی

بە بۆنەی ڕۆژی لە دایك بوونی حەزرەتی مەسیح و دەسپێکی ساڵی ٢٠١٥ی زایینی، گەرمترین پیرۆزبایی خۆمان ئاراستەی مەسیحییەکان، بە تایبەت مەسیحییەکانی ئێران و خۆرهەڵاتی کوردستان دەکەین. هیوادارین ساڵی نوێ، بۆ هەموو لایەك ساڵێکی پڕ لە خێر و خۆشی و ئاشتی و ئارامی بێت.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران
سکرتێری گشتیی
مستەفا هیجری

چەواشەکارییەکانی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی سەبارت بە پیشمەرگە

بەرگری و خۆڕاگری هێزی پێشمەرگەی کوردستان لە بەرانبەر گرووپی تیرۆریستی داعشدا، بەشێك لە وڵاتانی جیهانی سەرسام کردووە و سەرکەوتنەکانی پێشمەرگەیان بەرز نرخاندووە. بەرزنرخاندنی ڕۆڵی پێشمەرگە لە شەڕی دژی گرووپی تیرۆریستیی داعش لە لایەن زۆربەی وڵاتانی جیهانەوە لە حاڵێکدایە کە ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی پێشمەرگەی کوردستانی بە «پێشمەرگە موسڵمان» ناو بردووە. ئەوە لە حاڵێکدایە کە» پێشمەرگەی موسڵمان» لە لایەن ڕێژیمی ئیسلامیی ئێرانەوە بەو کوردە خۆفرۆشانە دەوترێ کە بە مەبەستی هێرش بردنە سەر تێکۆشەرانی سیاسیی کورد، بە تایبەت پێشمەرگە، چەکدار کراون. ڕێژیمی دژی کوردی کۆماری ئیسلامیی ئێران کە چاوی بەرایی سەرکەوتنەکانی هێزی پێشمەرگە نادا، هەر جارە و بە شێوەیەك دەیهەوێت لە گرنگی و بەهای پێشمەرگە لە شەڕی تیرۆر کەم بکاتەوە، خافل لەوەی نێو و نێوبانگی پێشمەرگە بە تایبەت لە ئێستادا لە سەرتاسەری دنیادا دەنگی داوەتەوە. حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لێرەدا جەخت دەکاتەوە کە چەواشەکارییەکانی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیی ئێران، سەبارەت بە هێزی پێشمەرگەی کوردستان و کەمڕەنگ کردنەوەی ڕۆڵی پێشمەرگە لە شەڕی دژی داعش و تێرۆریزم، وەك بەری ڕووناکیی خۆر بە بێژنگ گرتنە.

لە کابۆل خۆپیشاندان بە دژی ڕێژیمی ئێران بەڕێوەچوو

چالاکانی مەدەنی و هاووڵاتییانی ئەفغانی لە بەردەم باڵوێزخانەی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیی ئێران لە کابۆل سەبارەت بە هەڵسوکەوتی نەشیاوی ڕێژیمی ئێران لە گەڵ کۆچبەرانی ئەفغانی خۆپێشاندانیان بەڕێوەبرد. خۆپیشاندەرانی ئەفغانی لە ماوەی ئەم خۆپیشاندانەدا، بە وتنەوەی دروشمەکانی وەك «هەڵاواردن ڕاگرن» و «نرخ بۆ کەرامەتی مرۆڤ دابنێن» کردەوەکانی ڕێژیمی ئێران و بەرپرسان و بەڕێوەبەرانی ئەو ڕێژیمەیان لەگەڵ کۆچبەرانی ئەفغانی بە توندی مەحکووم کرد و خوازیاری پێڕاگەیشتن بە بارودۆخی کۆچبەرانی ئەفغانی لە ئێران بوون. هەروەها چالاکانی مەدەنی لە خۆپێشاندانی بەردەم بالوێزخانەی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیی ئێران، بڕیارنامەیەکیان لە مەحکووم کردنی کردەوە نەشیاوەکانی ڕێژیمی ئێران لەگەڵ کۆچبەرانی ئەفغانی، خوێندەوە.

لە پیرانشار ناوەندەکانی بەسیجی ڕێژیم زەختیان خستووەتە سەر قوتابییان

ناوەندەکانی سەر بە بەسیج لە ماوەی ڕابردوودا بێ وەرگرتنی ئیزنی سەرپەرەستی منداڵانی کورد فورمی بەسیجیان بۆ پڕ دەکەنەوە. دەست و پەیوەندییەکانی بەسیج بە قوتابییانیان وتووە کە لە بەرامبەر ئەندامەتیی ئەواندا لە بەسیجی قوتابخانە دا، «بەڵێنی دانی ئیمتیاز» لە داهاتوویان پێ دەدەن. ئەم ئیمتیازانە کە باسی لە سەر دەکردرێت «تێپەڕ کردنی خزمەتی سەربازی لە ناوچەی لە دایك بووون، کەم کردنەوەی ٦ مانگ لە ماوەی خزمەتی سەربازی، ئیمتیازی چوونە سەر کار لە داهاتوو و دابین کردنی بەستێنی لەبار بۆخوێندن لە زانکۆکان» ڕاگەیەندراوە. بە ئەندام کردنی ئەم قوتابییانە لە ڕێکخراوی بەسیج بە بێ ئیزنی سەرپەرەست، دژی مافی مرۆڤ و یاسا نێودەوڵەتییەکانە کە ساڵیانێکی زۆرە لە لایەن ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیی ئێرانەوە پێشێل دەکرێن.

درێژەی سەروتار

کە بەرپرسانی باشووری کوردستان بۆ تیرۆریستێکی وەك سەحراروودییان ڕادەخست، بۆ ئەو پێشمەرگە فیداکارانەی «حدکا» ڕاخستبایە کە بۆ بەرگری لە خاکی کوردستانی باشوور ڕوویان لە بەرەکانی شەڕ لە دژی داعش کرد و ئامادە بوون کە بۆ هەر بستێکی خاکی کوردستانی باشوور گیانی خۆیان فیدا بکەن. بۆیە لە کۆتاییدا هەر ئەوەندە ماوەتەوە بیڵێین کە پێشینان وتەنی: «دار پوازی لە خۆی نەبێ ناقڵیشێ».

سێهەمین کۆنگرەی یەکیەتیی ژنانی دێموکراتی کوردستانی ئێران بەڕێوەچوو

ڕێکەوتی ١١ی بەفرانباری ساڵی ١٣٩٣ی هەتاوی، ڕێوڕەسمی کردنەوەی سێهەمین کۆنگرەی یەکیەتیی ژنانی دێموکراتی کوردستانی ئێران لەژێر ناوی «کۆنگرەی سەرخستنی ئیرادەی ژن» و بە دروشمی «پێشەنگی ژنی کورد لە پێناو دوا ڕۆژێکی ئازاد دا»، بە ئامادەبوونی سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکرات، بەڕێز کاك مستەفا هیجری، میوانان و ئەندامانی کۆنگرەی سێهەمی یەکیەتیی ژنان، لە بنکەی سەرەکیی ئەو یەکیەتییە لە شاری کۆیە بەڕیوەچوو. کرانەوەی کۆنگرەی یەکیەتیی ژنان، بە سروودی نەتەوایەتی ئەی ڕەقیب و ڕاگرتنی خولەکێك بێدەنگی بۆ ڕێزگرتن لە گیانی پاکی شەهیدانی ڕێگای ڕزگاریی کورد و کوردستان دەستی پێکرد. پاشان لە لایەن بەڕێوەبەری ئەم ڕێوڕەسمە و بەناوی کۆمیتەی ئامادەکاری کۆنگرەی سێهەمی یەکیەتیی ژنانی دێموکراتی کوردستانی ئێرانەوە بەخێرهاتنی بەشداربوان کرا.

پاشان پەیامی کردنەوەی کۆنگرە لە لەیەن «هێرۆ جەلدیانی» جێگری سکرتێری یەکیەتیی ژنان، خوێندرایەوە. لە بەشێکی دیکەی ئەم ڕێوڕەسمەدا، پەیامی دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە لایەن «تەیموور مستەفایی»ەوە پێشکەش کرا. کۆڕی موزیکی حیزب سروودێکی شۆڕشگێڕانە لە ژێر ناوی «هزری ئازادی»پێشکەش کرد. پاشان پەیامی خاتوو «نەسرین قاسملوو» لە لایەن خاتوو «کەژاڵ نەقشبەندی»ەوە خوێندرایەوە. لە بەشێکی دیکەی ڕێوڕەسمەکەدا، ناوی ئەو پەیام و کەس و لایەنانەی کە بۆ سێهەمین کۆنگرەی یەکیەتیی ژنان نێردەرابوو، خوێندەرانەوە. پاشان ڕاپۆرتی کار و چالاکیی یەکیەتیی ژنان لە نێوان کۆنگرەی دووهەم بۆ سێهەمدا، بە شێوەی فیلمی دێکۆمێنتاری پێشکەشکرا. پاش نیوەڕۆی هەمان ڕۆژ، کۆنگرەی یەکیەتیی ژنان، بەفەرمی بەرنامەی کاریی خۆی دەست پێکرد.

پاش وەرگرتنی مەشرووعییەت بۆ سەمبۆلەکانی کۆنگرەی سێهەم، وەك: ناو، ئارم و دروشمی ئەو کۆنگرەیە، ڕاپۆرتی کۆمەڵایەتی ـ سیاسیی بەڕێوەبەریی گشتیی یەکیەتیی ژنانی دێموکراتی کوردستانی ئێران، هەڵبژێردراوی کۆنگرەی دوو پێشکەش کرا کە پاش تاوتووێ کردن و دانی تێبینی و سەرنج بە کۆی دەنگ پەسند کرا.لە بڕگەکانی دیکەی کاری کۆنگرە بۆ شیکردنەوەی بەرنامە و پێڕەوی نێوخۆی یەکیەتی ژنانی دێموکراتی کوردستانی ئێران، ڕاپۆرتی کار و چالاکییەکانی ژنان لە کۆمیتەی دەرەوەی وڵات (ئوروووپا و ئامریکا) ترخان کرابوو کە پاش وەرگرتنی ڕا و تێبینی ئەندامانی کۆنگرە و گونجاندنی بۆچوونەکان، لە لایەن ئەندامانی کۆنگرەوە بە تیکڕای دەنگ پەسند کرا. بڕگەی کۆتایی کاری سێهەمین کۆنگرەی یەکیەتیی ژنانی دێموکرات، ترخان کرابوو بۆ هەڵبژاردنی ئەندامانی کۆمیتەی بەڕێوەبەریی گشتیی. پاشان پروسەی هەڵبژادن لە کەش و هەوایەکی دێموکراتیکدا بە دەنگی ڕاستە و خۆی ئەندامانی کۆنگرە دەستی پێ کرد. لەو هەڵبژاردنەدا دا بە پێی بڕیاری کۆنگرەی ٣ی یەکیەتیی ژنانی دێموکرات، ٩ کەس وەکوو ئەندامی بەڕیوەبەریی ئەسڵی و ٥ کەسی دیکەش وەکوو ئەندامی جێگری بەڕێوەبەری هەڵبژێردران. کۆمیتەی بەڕێوەبەریی ئەسڵیی یەکیەتیی ژنان، هەڵبژێردراوی کۆنگرەی سێهەم، لە یەکەم دانیشتنی خۆیان کە لە ساڵونی کۆنگرە دا بەڕێوەچوو «فاتمە عوسمانی» وەکوو سکرتێری گشتیی یەکیەتیی ژنانی دێموکراتی کوردستانی ئێران، هەڵبژێردرا. کۆنگرەی یەکیەتیی ژنانی دێموکراتی کوردستانی ئێران پاش دوو ڕۆژی کاریی بێ وەچان لە ڕۆژی هەینی ڕێکەوتی ١٢ی بەفرانباری ١٣٩٣ی هەتاوی بە سەرکەوتوویی کۆتایی بە کارەکانی هێنا.

دیداری شاندێکی پارتی ئازادیی کوردستانی باکوور و حیزبی دێموکرات

ڕێکەوتی ١٤ی بەفرانباری ساڵی ١٣٩٣ی، هەتاوی شاندێکی دەفتەری پێوەندییەکانی پارتی ئازادیی کوردستانی باکوور بە سەرپەرستیی «عەبدولڕەحمان گلندکی» و «ئورهان کایا» نوێنەری ئەو پارتە لە هەرێمی کوردستان، سەردانی دەفتەری پێوەندییەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانیان لە شاری هەولێر کرد. شاندی پارتی ئازادی لە لایەن شاندێکی دەفتەری پێوەندیەکانی حیزبی دێموکرات بە سەرپەرستی «محەممەد ساڵح قادری» بەرپرسی پێوەندیەکانی حیزب لە هەولێر، پێشوازییان لێوەکرا. لە دیدارەکە دا محەممەد ساڵح قادری وێڕای بە خێر هاتنی شاندی پارتی ئازادیی کوردستان و پیرۆزبایی بە فەرمی دامەزرانیان وەك پارتێکی یاسایی بۆ خەباتی کورد لە باکووری کوردستان، باسیکی لە سەر مێژووی حیزب و سیاسەت و پرنسیپەکانی لە هەمبەر پارچەکانی دیکەی کوردستان پێشکەش کرد. پاشان «عبدالرحمان گلندکی» سەرپەرستی شاندی پارتی ئازادیی کوردستان وێڕای دەربڕینی سپاس و پێزانین لە پێشوازی گەرمی پێوەندییەکانی حیزبی دێموکرات، بەرپرسی پێوەندیەکانی خۆیان لە هەرێمی کوردستان بە ناوی «ئورهان کایا»ی بە حیزبی خانەخوێ ناساند و باسی لە چۆنیەتیی دامەزراندنی پارتەکەیان لە تورکیە و بڕیارەکانی یەکەمین کونگرەکەیان کرد. لە کۆتایی ئەم دیداردا هەر دوو لایەن جەختیان لە سەر بەردەوامیی پێوەندییەکانی نێوان دوو حیزبەکە کرد.

چالاکێکی کورد سزای ٣ ساڵ زیندانی بە سەردا سەپا

خەبات مەنگوڕی، تەمەن ٣٠ ساڵ، بەڕێوەبەری ئەنجومەنی پاراستنی ژینگەی مەهاباد و خەڵکی شاری مەهاباد لە لایەن دادگای شۆڕشی ڕێژیمی ئیسلامیی ئێرانەوە بە سزای سێ ساڵ زیندانی تەعزیزی بەسەردا سەپا. ئەو چالاکە مەدەنییە بە هۆی بەشداری لە نارەزایەتییەکانی هاووڵاتیانی کورد سەبارەت بە سووکایەتی ناوەندی دەنگ و ڕەنگی مەهاباد بە هونەرمەندی ناوداری نەتەوەی کورد حەسەن زیرەك، سزای سێ ساڵ زیندانی تەعزیزی بەسەردا سەپا. خەبات مەنگوڕی، پاش نزیك بە یەك مانگ نارِوونیی چارەنووس، بە بێ ئامادەبوونی پاریزەر لە دادگای شۆڕشی ڕێژیم، بە ٣ ساڵ زیدانیی تەعزیری مەحکووم کراوە.

مانگرتن لە خواردنی زیندانیانی سیاسیی کورد لە زیندانی ورمێ کۆتایی هات

ئاژانسی هەواڵدەریی «کوردپا»بڵاوی کردەوە، پاش ٣٤ ڕۆژ، زیندانیانی سیاسیی کوردی زیندانی ورمێ کۆتاییان بە مانگرتنەکەیان هێنا. بەپێی ڕاپۆرتی ئەو ئاژانسە هەواڵدەرییە، بەرپرسانی زیندانی ورمێ و دەزگای قەزاییِ ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیی ئێران بەڵێنیان بە زیندانیانی سیاسیی کورد داوە کە هەندێك لە داواکارییەکانی زیندانیانی سیاسیی کوردی جێبەجێ بکەن. کۆتایی هێنان بە مانگرتن و قەبووڵ کردنی وادەی بەرپرسانی زیندان لە لایەن زیندانیانی سیاسیی کوردی مانگرتوو لە حاڵێکدایە کە جێبەجێ بوونی ئەو داواکاریانە بە کردەوە لە لایەن کاربەدەستانی ڕێژیمەوە، نادیارە.

سێ کچە خوێندکاری کورد لە تاران دەسبەسەرکران

ئاژانسی هەواڵدەریی کوردپا بڵاوی کردەوە، ڕێکەوتی ١١ی بەفرانباری ١٣٩٣ی هەتاوی، شیلان و کەوسەر ڕەحمانی‌پوور خەلکی شاری بۆکان و چنوور عەباسی خەڵکی شاری سنە، لە لایەن هێزە ئەمنییەکانەوە، لە شوێنی مانەوە و پشوودانیان لە شاری تاران دەستبەسەر کراون. هەروەها هێزە ئەمنییەتییەکان هێندیك کەلوپەلی شەخسیی ئەو کچە خوێندکارانەیان لە گەڵ خۆیاندا بردووە. ئەو سێ کچە خوێندکارە،بە تاوانی ئەویکە هاوڕێ لە گەڵ ١٨ چالاکی مەدەنی و مافی مرۆڤی دیکەی کورد، لە مەڕ دۆخی ژنانی چالاکی سیاسی و فەرهەنگی کورد کە لە زیندانەکانی ڕێژیمی ئێران لە دەستبەسەریدان، نامەیەکیان بۆ عەلی خامەنەیی و کۆمیسیۆنی ئەسڵی ٩٠ی مەجلیسی شوورای ئیسلامی نوسیبوو دەستبەسەر کراون. هەروەها کەس و کاری ئەو سێ کچە خوێندکارە نیگەرانیی خۆیان لەمەڕ ناڕوونیی چارەنووسی کچەکانیان، دەربڕیوە.

هێزە ئیتلاعاتییەکان ٤ لاوی کوردیان دەستبەسەر کرد

ئاژانسی هەواڵدەریی کوردپا بڵاوی کردەوە، لە درێژەی ڕەوتی بەردەوامی دەستبەسەرکردنی لاوانی کورد لە کوردستان، چوار هاووڵاتیی خەڵکی ناوچەکانی بۆکان و مەهاباد لە لایەن هیزە ئیتلاعاتییەکانی شاری میاندواوەوە لە ماڵی خۆیاندا دەستبەسەر کران. سلێمان کوردی، کوڕی ڕەحمان، کەیوان تەهازادە، کوڕی عوسمان، کەماڵ ئەحمەدزادە، کوڕی ڕەحیم سێ لاوی خەلکی گوندی گامێشگۆلیی ناوچەی ئالەشینی بۆکان و کەسێکی دیکەش بەناوی هەڵمەت، کوری محەمەد و خەلکی قەرەگۆلی سەر بە ناوچەی چۆمی مەجیدخانی مەهاباد، لە لایەن مەئموورانی ئیدارەی ئیتلاعاتی شاری میاندواوەوە دەستەبسەر کراون.

ڕێژیمی ئێران لە ورمێ، لە هەوڵی هەڵخڵەتاندنی لاواندایە

هێزەکانی هەنگی مەرزیی ناوچە سنوورییەکانی ورمێ بۆ کۆبوونەوە و هەڵخڵەتاندنی لاوان و خەڵکی ناوچەکە لە پێگەی کۆمەڵایەتی و خێڵەکیی «گارگارین» کەڵك وەردەگرن.بە پێی هەواڵی سەرچاوەیەکی ئاگادار، ماڵی «گارگارین» یەکێك لە سەرۆك هۆزەکانی ناوچەی ورمێ، ماوەیەکە بووەتە مۆڵگەی جاش و پاسداری ڕێژیم و دەست و پێوەندییەکانی لەوێ کۆ دەبنەوە. پاسدار «عەلیپوور» وەك فەرماندەری هێزی هەنگی مەرزی لە ناوچەی ورمێ بۆ ماوەیەکی درێژە لە ماڵی گارگاری خەریکی کۆبوونەوە گرتن و هەڵخڵەتاندنی خەڵکی ناوچەکە و لاوانە و بەو شێوە بەدوای ڕاکێشانی سەرنجی خەڵك بەرەو لای هێزەکان و دەست و پێوەندییەکانی ڕێژیمەوەیە.

تەقەی ڕاستەوخۆی هێزە نیزامییەکانی ڕێژیمی ئێران لە کاسبکاران ٤ قوربانی لێکەوتەوە

ئاژانسی هەواڵدەریی «کوردپا» بڵاوی کردەوە، ڕێکەوتی ١٣ی بەفرانباری ١٣٩٣ی هەتاوی، بە هۆی تەقەی هێزە ئینتزامییەکانی ڕێژیمی ئێران لە ماشینی هاوڵاتییەك، لە ١٠ کیلۆمیتری دەرەوەی کرماشان بۆ سنە و لە سێ ڕێیانی قازانجی، هاووڵاتییەکی کورد بە ناوی «سەجاد گودەرزی» کوڕی «سەعید» تەمەن ٢٤ ساڵ خەڵکی گوندی «زیویە»ی شاری کامیاران، کوژرا و یەکێکی دیکە لە سەرنشینانی ئەو ماشێنە بە ناوی «نەزیر» خەڵکی گوندی «تیلەکۆ» سەر بە شاری کامیاران بریندار بوو. هەروەها بە هۆی تەقەی هیزەکانی ڕێژیمی ئێران لە کۆڵبەرانی سەر سنوورەکان لە بەشی خاومیرئاوای سەر بە شاری مەریوان دوو کەس لە کۆڵبەران بە توندی بریندار بوون. هەروەها ڕێکەوتی ١٢ی بەفرانباری ١٣٩٣ی هەتاوی، هێزەکانی ڕێژیم لە نزیك گوندەکانی «ساوجی» و «مێرگە درێژ» تەقەیان لە کۆڵبەران کردووە کە لە ئاکامدا دوو کۆڵبەری کورد بە ناوەکانی «بەختیار» خەڵکی گوندی شارانی و «مەحموود» خەڵکی گوندی «قوتوەند» بریندار دەبن، یەکێك لە کۆڵبەران بە ناوی مەحموود بە هۆی قووڵیی برینەکەی بۆ نەخۆشخانەی شاری مەریوان گوازراوەتەوە.

ماموستایەکی ئایینی بە ٥ ساڵ زیندان مەحکووم کرا

ماموستا «ئیبراهیم قەدیری» خەڵکی مەهاباد و چالاکی مەزهەبیی کورد لە دادگای شۆڕشی مەهابادە بە ٥ ساڵ زیندانی مەحکووم کرا و بۆ تێپەڕ کردنی حوکمەکەی بۆ زیندان ڕاگوێزرا. تۆمەتی ئەم ئەو ماموستا ئایینییە کوردە لەلایەن دادگایشۆڕشی مەهابادەوە «چالاکیی مەزهەبی و پشتیوانی لە زیندانیانی مەزهەبیی بەندکراو لە زیندانی ڕەجایی شار» ڕاگەیەندراوە. ئەم ماموستا ئایینییە کوردە، لە سەرەتای ئەمساڵدا لە شاری مەهاباد لە لایەن هیزە ئەمنییەتییەکانەوە دەستبەسەر کرابوو. ماموستا ئیبراهیم قەدیری پێشتریش لە مانگی ڕەشەممەی ١٣٨٩ی هەتاویدا، لە لقی ٢٨ی دادگای شۆڕشی تاران بە دوو ساڵ زیندان مەحکووم کرا و لە زیندانی ڕەجایی شار حوکمەکەی تێپەڕ کردووە.

باوکی سێ شەهیدی ڕێگای ڕزگاریی کوردستان کۆچی دوایی کرد

حاجی عەبدوڵڵا حەسەن زادە جنیکانلوو، باوکی شەهیدان «حەسەن، ئیبراهیم و گوڵێ» لە تەمەنی ١٠٠ ساڵیدا کۆچی دوایی کرد. تەرمی حاجی عەبدوڵڵا حەسەنزادە لە نێو ئاپۆڕای خەڵکی ناوچەی ئاگریی کوردستانی باکوور و دۆستان و ئاشنایانی لە گۆڕستانی قەرە کلیسا بە خاك سپێردرا. حاجی عەبدوڵڵا حەسەن زادە جنیکانلوو، لە بنەماڵەیەکی دەست ڕۆیشتووی ناوچەی ماکۆ و لە گوندی «یارمق» لە دایك بووە. ناوبراو لە سەردەمی شۆڕشی ئاگری، بەشداریی لەو شۆڕشەدا کردووە و پاش هەڵوەشانەوەی شۆڕشەکە لە لایەن ڕێژیمی شای ئێرانەوە بۆ شاری قەزوین دوور خرابوویەوە، پاشان لە ساڵی ١٣٢٤ی هەتاویدا حاجی عەبدوڵڵا لە گەڵ هۆزەکەی لە دامەزراندنی کۆماری کوردستان لە شاری مەهاباد بەشدار دەبێت. حاجی عەبدوڵڵا حەسەن زادە پاش ڕووخانی کۆماری کوردستان، بە ناچاری بەرەو ماکۆ دەگەڕێتەوە و بارزانیەکان لە چۆمی ئاراس بەرەو سۆڤیەت دەرباز دەکات و هەر بەم هۆیەوە دەکەوێتە بەر ڕق و قینی کاربەدەستانی ڕێژیمی شای ئێران. حاجی عەبدوڵڵا حەسەن زادە پاش شۆڕشی ساڵی ١٣٥٧ی گەلانی ئێران پێوەندی بە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و ڕێبەری شەهید دوکتور قاسملوو دەکات و خۆی و بنەماڵەکەی دەبنە پێشمەرگە و دەیان چیرۆك لە مێژووی نەتەوەی کورد دا لە هەمبەر ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیی ئێران تۆمار دەکەن. هێزەکانی ڕێژیمی ئێران لە ساڵی ١٣٦١ی هەتاوی، هەر بەم هۆیەوە بە فڕۆکە پەلاماری گوندی یارمق دەدەن و لە ئاکامی ئەو پەلامارەدا کچێکی ناوبراو بە ناوی گوڵێ شەهید دەبێت. هەروەها مانگێك پاش ئەو ڕووداوە کوڕێکی دیکەی ناوبراو بە ناوی ئیبراهیم کە پێشمەرگەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بووە لە ناوچەی چاڵدۆران لە شەڕ لە گەڵ هێزەکانی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیی ئێراندا پەیوەست بە کاروانی شەهیدانی ڕێگای ڕزگاریی کوردستان دەبێت و گڵکۆی شەهید ئیبراهیم هەتا ئێستاش بێسەرو شوێنە. حەسەن حەسەن زادە، کوری گەورەی حاجی عەبدوڵڵا لە ساڵی ١٣٢٠ لە گوندی «یارمق» لە دایك بووە. کاك حەسەن پاش سەرکەوتنی شۆڕشی گەلانی ئێران چووتە ناو ڕیزی پێشمەرگەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و پاش چەندین ساڵ پێشمەرگایەتی و بەشداری لە خەباتی چەکداری لە گەڵ هێزەکانی ڕێژیمی ئێران، بە هۆی دەستبەسەرکرانی لە لایەن هێزەکانی دەوڵەتی تورکیە، بە ناچاری بەرەو ئورووپا دەچێت و پاش چەند ساڵ لە ٢ی خەرمانانی ١٣٦١ی هەتاوی بە هۆی کاریگەریی ئەو برینە قووڵانەی کە لە شەڕ بە دژی هێزەکانی ڕێژیمی ئێران لە لەشی جێمابوو، کۆچی دوایی دەکات و پاش گواستنەوەی تەرمی ناوبراو بۆ شاری ماکۆ لە لایەن هێزەکانی ڕێژیمی ئێرانەوە تەرمەکەی لە گۆڕ دەرهێندراوە و هەتا ئێستاش بێ سەرو شوێنە.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران سەرەخۆشیی خۆی ئاراستەی بنەماڵەی حاجی عەبدوڵڵا حەسەن زادە و کەس و کاری ناوبراو دەکات و خۆی بە شەریکی خەم و پەژارەیان دەزانێت.

لە شنۆ باوکی شەهیدێکی ڕێگای ڕزگاریی کوردستان کۆچی دوایی کرد

ڕێکەوتی ١٠ی بەرفرانباری ١٣٩٣ی هەتاوی، مام حوسێن فەلاح باوکی شەهید «قادر فەلاح» خەڵکی گوندی «خورشت» سەربە شاری شنۆ بە هۆی نەخۆشی کۆچی دوایی کرد. تەرمی مام حوسێن لە نێو ئاپۆڕای خەڵکی ناوچەکەدا بە خاك سپێردرا. شەهید قادر فەلاح ساڵی ١٣٧٤ی هەتاوی لە لایەن بەکرێگیروانی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیی ئێران لە کوردستانی عێراق لە شاری دیانا تیرۆر کرا و پەیوەست بە کاروانی شەهیدانی ڕێگای ڕزگاری کوردستان بوو.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران پرسە و سەرەخۆشیی خۆی ئاراستەی بنەماڵە و کەس و کاری مام حوسێن دەکات و خۆی بە شەریکی خەمیان دەزانێت.

کۆڵبەرێکی کورد لەلایەن هێزەکانی ڕێژیمی ئێرانەوە کوژرا

ئاژانسی هەواڵدەری کوردپا بڵاوی کردەوە، ڕێکەوتی ١ی بەفرانباری ١٣٩٣ی هەتاوی، کۆڵبەرێکی کوردی تەمەن ٣٠ ساڵ بە ناوی «ئازاد ئەتمانی» خەڵکی سەڵماس، کەوتووەتە بەر تەقەی ڕاستەوخۆی هێزەکانی ڕێژیمی ئێران و کوژراوە. هێزە ئینتزامییەکانی نیشتەجێ لە پاسگای سنووریی گوندی «بروش خواران» سەر بە ناوچەی کۆسار ئەم کۆڵبەرە کوردەیان داوەتە بەر تەقەی ڕاستەوخۆ و کوشتوویانە.

دایکی شەهیدێکی ڕێگای ڕزگاریی کوردستان کۆچی دوایی کرد

دایە «گوزەل جوندی‌زادە» دایکی شەهید «سادق باقری» پێشمەرگەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، خەڵکی گوندی «خرابە» سەربە ناوچەی کەناربەڕۆژی ورمێ، لە تەمەنی ٧٥ ساڵیدا ماڵاوایی لە ژیان کرد. دایە گوزەل کەسێکی دڵسۆز و فیداکار بووە کە هەر لە تەمەنی گەنجی‌دا هاوسەرەکەی کۆچی دوایی کردووە و ئەرکی باوکایەتیش کەوتبووە سەر شانی. شەهید سادق باقری ساڵی ١٣٣٤ی هەتاوی لە گوندی خرابە سەر بە ناوچەی کەناربەڕۆژی ورمێ لە دایك بووە. ناوبراو کادری دەرەجە چواری حیزب بووە و لە ڕێکەوتی ٣ی پووشپەڕی ١٣٧٥ی هەتاوی، لە گەرووی تابووتان دەکەوێتە سەر مین و شەهید دەبێت.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران پرسە و سەرەخۆشی خۆی لە بنەماڵە و کەس و کاری دایە گوزەل دەکات و خۆی بە شەریکی خەمیان دەزانێت

باوکی شەهیدێکی ڕێگای ڕزگاریی کوردستان کۆچی دوایی کرد

ڕێکەوتی ٩ی بەفرانباری ١٣٩٣ی هەتاوی، «قادر شەعبانی» باوکی شەهید «مووسا شەعبانی»، پێشمەرگەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە تەمەنی ٨٨ ساڵیدا لە گوندی گێسیان سەر بە ناوچەی ورمێ، کۆچی دوایی کرد. قادر شەعبانی لە نێو ئاپۆڕای خەڵك و دۆستان و ئاشنایان و کەس و کاری لە گۆڕستانی گێسیان بە خاك سپێردرا. ناوبراو کەسێکی نیشتمانپەروەر و حیزب خۆشەویست بوو و هەر بەم بۆنەوە دوو جار لە ساڵەکانی ١٣٦٠ و ١٣٦٧ی هەتاویدا بە تۆمەتی هاوکاری لە گەڵ حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران کەوتووەتە نێو زیندانی ڕێژیمی ئێرانەوە. شەهید «موسا شەعبانی» لە ساڵی ١٣٤٠ لە گوندی گێسیان لە نێو بنەماڵەیەکی نیشتمانپەرو لە دایك بووە، ناوبراو پێشمەرگەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بوو و لە ڕێکەوتی ١ی ڕەزبەری ١٣٥٩ی هەتاوی لە شاری ورمێ و لە شەڕێکی قارەمانانەدا پەیوەست بە ڕیزی شەهیدانی ڕێگای ڕزگاریی کوردستان بوو.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران پرسە و سەرەخۆشیی خۆی لە بنەماڵە و کەس و کاری قادر شەعبانی دەکات و خۆی بە شەریکی خەمیان دەزانێت.

لە پاوە پێشمەرگەیەکی دێرینی حیزبی دێموکرات کۆچی دوایی کرد

ڕێکەوتی ٧ی بەفرانباری ١٣٩٣ی هەتاوی محەممەد فاتحی (ئێناخی) پێشمەرگەی دێرینی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە گوندی سەریاس ماڵاوایی لە ژیان کرد. کاك محمد ئێناخی ساڵی ١٣٢٧ی هەتاوی لە گوندی «هێرتا»ی ناوچەی ئێناخ سەر بە شاری پاوە لە دایك بوو، هەر لە سەرەتای سەرکەوتنی شۆڕشی گەلانی ئێرانەوە و پاش دەست پێکردنی خەباتی ئاشکرای حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، وەك کەسێکی نیشتیمانپەروەر و گەلدۆست، دەستی دایە چەکی پێشمەرگایەتی و هاتە ڕیزی پێشمەرگەکانی حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێران. لە کارەساتی هەڵەبجەدا کاك محمد کەوتە داوی هێزەکانی ڕێژیمی ئێران و دەستگیر کرا و بردرایە زیندانی دیزڵ ئابادی کرمانشان و لەوێ حوکمی ئیعدامی بۆ بڕایەوە. دوای چەندین ساڵ چاوەڕوانیی حوکمی زاڵمانەی ڕێژیم، ئە وحوکمە بۆ زیندانی هەتاهەتایی گۆڕدرا. دوای ١٣ ساڵ مانەوە لە زیندان و بەروڕوبوونەوە لە گەڵ دەیان جۆری ئەشکەنجە و ئازاری ڕۆحی و جەستەیی، ئازاد کرا. ناوبراو یەکێك لەو تێکۆشەرانەی حیزب بوو کە بەو پەڕی فیداکاری و دڵسۆزیەوە خزمەتی بە گەل و نیشتیمانەکەی دەکرد و دوای گیرانیشی سەرەڕای هەموو ئازارەکانی کە چێشتبووی ، هەتا دوا ساتی ژیانی بە قورس و قایمی بەرگریی لە ڕێبازی حیزبی دێموکرات دەکرد و زەبر و زەنگ نەیتوانی بچووکترین کاریگەری لە سەر ورەی بەرز و کوردانەی کاك محمد دابنێ.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران سەرەخۆشی لە بنەماڵە و کەس و کاری کاك محەممەد دەکات و خۆی بە شەریکی خەمیان دەزانێت.

هاوسەری ژەنیاری ناوداری کورد، عەلی ئەکبەر موڕادی کۆچی دوایی کرد

ڕێکەوتی ١٢ی بەفرانباری ١٣٩٣ی هەتاوی، پەری یووسفی، کچی «حەیدەرخان یووسفی» ، خەڵکی بانزلانی سەروو و هاوسەری ژەنیاری ناوداری کورد «عەلی‌ئەکبەر مورادی» بە هۆی نەخۆشی لە تەمەنی ٥٧ ساڵیدا لە نەخۆشخانەی تاڵەقانیی کرماشان ماڵاوایی لە ژیان کرد. عەلی ئەکبەر مورادی ساڵی ١٣٣٦ی هەتاوی لە گەهوارەی شارستانی داڵاهۆ سەر بە کرماشان لە دایك بووە و ژەنیاری تەنبورە و وەکوو یەکێك لە ئاوازدانەرانی گەورەی کورد دێتە هەژمار. ئەم هونەرمەندە ناسراوە، لە ژەندنی تەنبوردا شێوازی تایبەت بە خۆی هەیە کە ئەوی لە گەڵ هەموو ژەنیارەکانی جیهان جیا کردووەتەوە.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران پرسە و سەرەخۆشیی خۆی ئاراستەی ژەنیاری ناوداری کورد عەلی ئەکبەر مورادی و دۆستان و ئاشنایان و کەس و کاری بنەماڵەی یووسفی و مورادی دەکات و خۆی بە شەریکی خەم و پەژارەیان دەزانێت.

سەرکەوتن یان ژێرکەوتنی کۆماری ئیسلامی لە خولی نوێی وتووێژەکان

مستەفا هیجری

وتووێژی نێوان ئێران گرووپی١+٥ دەگەڕێتەوە بۆ ساڵی ٢٠٠٣ی زایینی، کاتێك حەسەن ڕووحانی سەرۆکی لێژنەی وتووێژ بوو، لەو کاتەدا ئێران ڕەزامەندیی دەربڕی بۆ ڕاگرتنی چالاکیی پیتاندنی یۆرانیۆم. دوای دوو ساڵ وتووێژی نێوان ئەو دوو لایەنە ئێران ئەو ڕێککەوتننامەیەی پێشێل کرد، ئەوەش بوو بە هۆی ئەوەیکە دۆسییەی ئێران لە لایەن ئاژانسی نێونەتەوەیی وزەی ئەتۆمی بگوازرێتەوە بۆ ئەنجومەنی ئاسایش.

بە دوای ئەوەدا ئێران بۆ ماوەیەك مێزی وتووێژی بە جێ هێشت و دەستی کردەوە بە کاری پیتاندن. بۆ ئەو مەبەستە بە هەزاران سانتریفیوژی نوێی دامەزراند، لە ئاکامدا بە بڕیاری ئەنجومەنی ئاسایش و وڵاتانی ڕۆژئاوا گەمارۆی ئابووری خرایە سەر و ڕۆژبەڕۆژ گەمارۆکان توندترو بەربڵاوتر بوو.

لە سەرەتادا دەسەڵاتبەدەستانی ئێران بە تایبەت مەحموود ئەحمەدی نژاد سەرکۆماری پێشوو باوەڕیان وابوو «یان وایان دەنواند» کە ئەو گەمارۆیە شوێندانەر نابێ و لەو پێوەندییەدا دەستیان دایە دروشم دان و هێنانە ئارای هێندێك گەڵاڵە وەکوو ئابووریی بەرگری(اقتصاد مقاومتی)، بەڵام بە پێچەوانەی ئەو دروشمانە، گەمارۆکان شوێندانەریی وێرانکارانەی قووڵیان لەسەر هەموو جومگەکانی ڕێژیم دانا و ئابووریی ئێرانیان بە تەواوی شێواند، بە شێوەیەك کە شوێندانەرییەکەی تەنانەت لە نێوخۆی ئێرانیش ئاشکرا بوو، ئەو کاتە بوو کە هەر ئەو دەسەڵاتبەدەستانە و یەك لەوان ئەحمەدی‌نژاد دانیان بەو شوێندانەرییەیش نا و لە ساڵی ٢٠١٣ (پێشتریش بە وتووێژی نهێنی لەگەڵ ئامریکا) بە سەرشۆڕی گەڕانەوە سەر مێزی وتووێژ لە ژنێڤ.

ئێمە لەو کاتەداو پێش دەستپێکردنەوەی وتووێژەکان لە وتارێکدا لە ژێر سەردێڕی « گەلۆ ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی بەرەو گۆڕان هەنگاو هەڵدەگرێ؟» و بە لێکدانەوەی ئابووریی تێکڕوخاوی ئێران، ئەو ڕاستییەمان خستە ڕوو کە ڕێژیم لە ڕووی ناچارییەوە مڵ ڕادەکێشێ بۆ مەرجەکانی کۆمەڵگای نێونەتەوەیی و دەست لە پیتاندنی یۆرانیۆم بە مەبەستی دەست وێڕاگەیشتن بە چەکی ناوکی هەڵ دەگرێ.

لە ساڵی ٢٠١٣ی زایینیدا وتووێژەکان لە دوو خولدا درێژەی کێشا و بڕیار بوو تا ڕۆژی ٣ی سەرماوەز (٢٤ی نوامبەر) وتووێژەکان بگەن بە ڕێککەوتنی کۆتایی، بەڵام لایەنەکان لەو ڕێکەوتەش نەگەیشتنە ڕێککەوتنی کۆتایی، تەنیا ڕێك کەوتن کە وتووێژەکانیان بە مەبەستی گەیشتن بە ڕێککەوتنی کۆتایی تا پوشپەڕی ١٣٩٤ی هەتاوی(جولای ٢٠١٥ی زایینی) درێژە بدەن.

لە ڕەوتی وتووێژەکاندا ژمارەیەك لە لایەنەکانی ڕادیکاڵ لە دەسەڵاتدارانی ئێران، لەو باوەڕدا بوون کە ڕەوتی وتووێژەکان بە قازانجی خۆرئاوا بە تایبەت ئەمریکا دەچێتە پێشێ، بۆیە جارناجارێك دەنگی ناڕەزایەتیی خۆیان بەرز دەکردەوە، بەڵام کاتێك خامنەیی ڕازی بوو یان بێلایەنیی خۆی لە درێژەدانی وتووێژ دەربڕی، ئەوانیش یان بێ‌دەنگ بوون یان هەرکام بە شێوەی خۆی قسەی خامنەیی‌یان دووپات کردووە کەوابوو « وەك لە ڕابردوودا زۆرجار گوتوومانە» خامنەیی وەك هەموو پرسە گشتییەکانی پێوەندیدار بە ئێران، لە پرسی ناوکیشدا قسەی یەکەم دەکا و دەربڕینی ناڕەزایەتیی ئەو تاقمە لە دەسەڵاتدارانە، ئەگەر دابەش کردنی دەور نەبێ،١ لانیکەم ناشارەزاییە لە ئاسەواری ڕووخێنەری گەمارۆکان لەسەر ئێران، خامنەیی کە بە باشی لە هەلومەرجی وێرانی ئابووریی ئێران تێ گەیشتووە و دەیەوێ بە دەستهەڵگرتن لە بەرزەفڕییەکانی سەبارەت بە بەدەستهێنانی چەکی ناوکیWWو سازان لەگەڵ ئامریکا بە هەر نرخێك بێ مۆتەکەی گەمارۆ ئابوورییەکان لەسەر وڵاتەکەی لابەرێ، بەڵام زۆر سروشتییە کە پێداگری بکا ، بەڵکوو دەستکەوتێکیشی دەست بکەوێ.

ئەگەر ئەو بۆچوونەمان لا پەسند بێ‌کە خامنەیی لە ڕووی ناچاری و لەبەر خراپیی ئابووریی ئێران بە نهێنی و بە دوور لە چاوی دونیا و تەنانەت سەرکۆمارە خۆشەویستەکەی (مەحموود ئەحمەدی نژاد) پێش ڕاگەیاندنی موافقەت کردن لەسەر دەستپێکردنی وتووێژ لە ژنێڤ، نوێنەرەکەی لەگەڵ نوێنەری ئەمریکا وتووێژی نهێنییان لە عومان ڕێك خست، ئێستا کە نزیك بە دوو ساڵ بەسەر ئەو کاتەدا تێپەڕ دەبێ وەزعی ئابووریی ئێران شپرزەتر بووە:

ـ «لە ئەگەری سەرنەکەوتنی وتووێژەکانی ناوکیی نێوان ئێران و گرووپی ناسراو بە ١+٥، ئابووریی ئێران دەگاتە هەلومەرجێکی کارەساتبار. لەکاتی دەستپێکردنەوەی خولی نوێی وتووێژەکان بە مەبەستی بەرتەسککردنەوەی بەرنامە ناوکییەکەی ئێران، بارستایی ئابووریی ئێران ٨،٦٪ دابەزیوە. لە حاڵێکدا کە ٣٥٪ ی داهاتی ئێران لە فرۆشتنی نەوت دەست دەکەوێ، دابەزینی بایی نەوت لە بازاڕەکانی جیهانی و درێژەی گەمارۆکان بووەتە هۆی کەمیی بودجەی وڵات و درێژەی گەمارۆکان لە ماوەی دوو ساڵی دیکەدا ئابووری ئێران بە چۆکدا دێنێ ...». (١)

ـ وەزیری کاری ئێران ، عەلی ڕەبیعی دەڵێ: « تا ئێستا ١٢ ملیون کەس هەژارمان لە ئێراندا هاتووەتە بەرچاو کە لە هەژارییەکی توندا دەژین». (٢)

ـ بە پێی ڕاپورتی بانکی ناوەندیی ئێران لە ساڵی ١٣٩٣ ئەو بنەماڵانەی کە کەسیان کار ناکا ٢٤.٪ی بنەماڵەکان پێك دێنن، لە حاڵێکدا کە ساڵی ١٣٨٩ ئەو ژمارەیە ٢٢،٥٪ بووە.

ـ بە پێی ڕاپۆرتی ناوەندی ئاماری ئێران ڕێژەی بێکاریی لاوەکان ٢١،٨٪ ـە، ئەو ڕادەیە دوو ئەوەندەی نرخی بێکاری گشتی لەو وڵاتەدایە.

ـ بە پێی ڕاپۆرتی فانچی بەڕێوەبەری وەزارەتی بێهداشت، دوایین ئاماری تووشبوان بە مادە سڕکەرەکان ٢ تا ٢،٢ میلیون کەسە.

با ئەوەشمان لە بیر نەچێ کە ئەو ئامارانەی کە لە لایەن ناوەندەکان یان بەرپرسانی پێوەندیدار بە خراپیی پرسەکانی ناوخۆ ڕادەگەیەندرێن زۆر کەمتر لە ئامارە ڕاستەکانن، وەك نموونەیەك لە ساڵی ٢٠٠٥ (١٣٨٥ خورشیدی) بڵاوکراوەی لێکۆڵینەوەی ئابووریی خۆرهەڵاتی ناوەڕاست (نشریه تحقیقات اقتصادی خاورمیانه) « میس» ڕادەی بێکاری لە ئێرانی ٤٠٪ ڕاگەیاندبوو، بەڵام هەر ئەو ساڵە دەوڵەت ڕادەی بێکاریی نزیك بە ١٢٪ ڕاگەیاند. ئەوە گۆشەیەك لە وەزعی خراپی نێوخۆی ئێرانە.

لە وەزعی دەرەوەش لانیکەم لە داهاتووی نزیکدا ئاڵوگۆڕی گرنگ بە دژی بەرژەوەندیی ڕێژیمی ئێران بەڕێوەیە:

ـ شەڕی سووریە کە بەشێکی گرنگی ئابووری ئێران هەڵدەلووشێ، هەروا بەردەوامە و کۆتاییەکەی نادیارە.

ـ ئیسرائیل و فەلەستینییەکان بە هیچ سازانێك نەگەیشتوون، بۆیە ئێران دەبێ یارمەتییەکانی بە حیزبوڵڵای لوبنان و حەماس درێژە بدا.

ـ نرخی نەوت هەروا لە دابەزیندایە و پسپۆڕانی ئەو بوارەش پێشبینی دابەزین تا ٥٠ دولار بۆ هەر بەرمیلێك دەکەن.

ـ دۆستی هەرە نزیکی ئێران (ڕووسیە) کە لەو ماوەدا هەمیشە پشتی پێ بەستبوو، بەدەردی ڕێژیم دووچار بووە و گەمارۆکانی ڕۆژئاوا لە کەمتر لە ساڵێکدا نزیك بە ٤٥٪ بایی ڕووبلی دابەزاندووە و بەو هۆیەوە تووشی قەیرانێکی توند بوەتەوە.

ـ لە ئەمریکا ئیدی کۆماریخوازان لە کۆنگرە دەبنە زۆرایەتی و زەختو زۆرەکان بۆ ئێران زیاتر دەبێ.

بەو حاڵەوە گەلۆ ئێران بە چ هێزێك دەتوانێ لەم خولی وتووێژانەی تازە لەگەڵ وڵاتانی ١+٥ سەرکەوتن وە دەست بێنێ؟

هەموو نیشانەکان ئاکامی پێچەوانە نیشان دەدەن واتا وێدەچێ لەم دەورە لە وتووێژە، کۆماری ئیسلامی ڕێگا چارەیەکی نیە، بێجگە لەوەی بە تەواوی مل ڕاکێشێ بۆ داخوازەکانی خۆرئاوا سەبارەت بە بەرنامە ناوکییەکەی. واز لە هەموو ئەو خەرج و مەسرەفانەی ١٠ ـ ١٥ ساڵی ڕابردوو بێنێ کە بە قیمەتی هەژاریی خەڵکی ئێران و وێرانیی وڵات تەواو بوو، تەنیا بۆ ئەوەی بە ئامانجە بەرزەفڕییەکانی بگا کە بەدەستهێنانی چەکی ناوکی بوو.

١- ڕاپۆرتی دامەزراوەی دارایی نیونەتەوەیی (IIF)

٢- ناوەندی خەبەری میهر ١٤ی سەرماوەز

٣- کۆتایی سەرماوەزی ١٣٩٣ی هەتاوی

بەڕێز محەممەد نەزیف قادری، ئەندامی دەفتەری سیاسیی حیزب لە وتووێژێک لەگەڵ کوردستاندا:

پێشوازیکردن لە سەحراڕوودی، بێڕێزی بە دوکتور قاسملوو و هەموو شەهیدانی ڕێگای خەبات دژ بە تێرۆریزم بوو

هەروەك ئاگادارن، لە ڕۆژانی ڕابردوودا شاندێکی باڵای ڕێژیمی ئێران بە سەرۆکایەتیی عەلی لاریجانی، سەرۆکی مەجلیسی ڕێژیم لە سەردانێکدا بۆ کوردستانی باشوور، چەندین چاوپێکەوتنی لەگەڵ بەرپرسانی باڵای حیزبی و حکوومیی هەرێمی کوردستان ئەنجام دا. لەم نێوانەدا پێشوازیی فەرمیی گەرموگوڕی بەرپرسانی حیزبی و حکوومیی هەرێم لە موحەممەد جەعفەریی سەحراڕوودی، تیرۆریستی بەناوبانگ و یەکێك لە بکوژانی شەهید دوکتور قاسملوو مژارێك بوو کە ناڕەزایەتیی توندی نیشتمانپەروەرانی کورد بە تایبەتی لە کوردستانی ڕۆژهەڵاتی لێ کەوتەوە. بە مەبەستی روونبوونەوەی زیاتری لایەنە جۆراوجۆرەکانی ئەم بابەتە و ئاگادار بوون لە هەڵوێستی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لەم پێوەندییەدا، وتووێژێکمان لەگەڵ بەڕێز موحەممەد نەزیف قادری، ئەندامی دەفتەری سیاسیی حیزب ئەنجام داوە کە سەرنجی خوێنەرانی بەڕێزی ڕۆژنامەی کوردستان بۆ دەقی ئەم وتووێژە ڕادەکێشین:

کوردستان: ئامانجی سەردانەکەی ئەم دواییەی شاندی بەناو پارلەمانیی کۆماری ئیسلامی لە کوردستانی عێراق لە ڕوانگەی ئێوەوە چ بوو؟

محەممەد نەزیف قادری: لە ڕاستیدا، سەردانەکەی هەیئەتەکانی عێراق‌و ئێران لە یەکتر دوای ڕووخانی ڕێژیمی پێشووی عێراق لە ٢٠٠٣ی زایینییەوە، شتێکی ئازە نیە، لە هەموو بوارەکانی سیاسی و نیزامی و ئابوورییەوە، بەرپرسە پلە باڵاکانی هەر دوو وڵات لە هاتوچۆدان، سەردانی ئەم دواییەی عەلی لاریجانی سەرۆکی بەنێو پارلەمانی ئێران لە عێراق و هەرێمی کوردستان دوای سەردانی سەلیم جەبووری، سەرۆکی پارلەمانی عێراقی فیدراڵ لە ئێران بوو، ئەم سەردانەی عەلی لاریجانی لە وەڵامی ئەو سەردانەدا بوو.

کوردستان: بوونی کەسانی وەك سەحراڕوودیی تیرۆریست و بکوژی شەهید دوکتور قاسملوو لە نێو شاندەکەدا هەڵگری چ واتا و پەیامێکە بۆ کورد و باشووری کوردستان؟

محەممەد نەزیف قادری: ئەگەر بە وردی چاو لە پێکهاتەی هەیئەتەکانی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیی ئێران بۆ دەرەوەی سنوورەکانی ئێران بکەین، دەبینین زۆربەی ئەو کەسانە سەر بە داموەزگا ئەمنییەکانی ڕێژیمی ئێرانن و ئەرکی سەرەکییان پێوەندیگرتن لەگەڵ حیزب و لایەنە دەستەمۆکانی ڕێژیمی ئێرانە کە لە وڵاتانی خۆیان پێڕەوی لە سیاسەتە دژی مرۆییەکانی کۆماری ئیسلامی ئێران دەکەن و کاری تیرۆریستی دەکەن و هۆکاری بشێوی لە وڵاتەکەیانندان، ئەرکی ئەم هەیئەتەش کە عەلی لاریجانی سەرپەرەستیی دەکرد، هەر لەو چوارچێوەیەدا بوو و لە کەسانێکی داواکراو و تیرۆریستی وەك محەممەد جەعفەری سەحراڕوودی پێك هاتبوو کە لە لایەن پولیسی نێونەتەوەییەوە بە تاوانی شەهیدکردنی ڕێبەری مەزنی گەلی کورد د. عبدولرحمان قاسملوو و هاوڕێیانی لە ڤییەن پایتەختی وڵاتی ئوتریش لە ١٣ی جوولای ١٩٨٩ی زایینی بەرانبەر بە ٢٢ی پووشپەڕی ١٣٦٨ی هەتاوی، داوا کراوە. هێنانی ئەم تیرۆریستە لە روانگەی ئێمەوە چەند مانای هەیە:

یەکەم: بایەخ نەدان بەو کەس و لایەنە ڕۆژئاواییانە کە لە سەر ئەم فایلە نەزەریان دەربڕیوە و ئێستاش داکۆکی لە سەر گرتنی بڕیاردەران و تیرۆریستەکانی ئەم تاوانە تیرۆریستییە و دەیان کردەوەی تیرۆریستیی دیکە دەکەن.

دووهەم: جەعفەری سەحراڕوودی، یەکێك لەو پاسدارانە بووە لە لایەن ڕێژیمی ئێرانەوە بۆ ڕاپەڕاندنی کاروباری لایەنە عێراقییەکان بە کوردیشەوە دیاری کراوە و بەردەوام بە نهێنی و ئاشکرا لە هاتوچۆی هەرێمی کوردستاندا بووە و پیلانداڕێژی کاری تیرۆریستی بووە، ئەوەی جێی سەرنجە ئەوەیە کە ئەمجارە زۆر بە مەبەستەوە سەحراڕوودییان هینایە کوردستان و لە بەرگی دیپلۆماسیدا، بۆ ئەوەی بە ئەو لایەنانە کە سەحراڕوودی بە بکوژی دوکتور قاسملوو دەزانن، بڵێن سەحراڕوودی دوورە لەو تاوانە و وەك دەبینن، ڕێبەرانی کوردیش بەگەرمی پێشوازی لێ دەکەن و فەرشی سووری بۆ ڕادەخەن و لاملی ماچ دەکەن و لە باوەشی دەگرن. لە ڕاستیدا ویستیان بە هۆی کوردەوە خۆیان لەو تاوانە بەری بکەن.

بەڵام بە خۆشییەوە ڕای گشتی و کەسایەتییە نیشتمانپەروەرەکانی کورد و داکۆکیکارانی مافی مرۆڤ بە گرتنەبەری هەڵوێستی مرۆیی و نەتەوەیی ئەم مغازلە(دڵدارییە) ڕواڵەتییەیان ریسوا کرد و جارێکیتر کۆمەڵانی خەڵك نیشانیان دا کە ئیرادەی ئەوان لە هەڵوێستی ڕەزیلانەی کۆمەڵێك بە نێو سەرکردە و لایەنی چەواشەکار زۆر بە هێزترە و ئێزن نادەن بەها نەتەوەییەکانیان و خوێنی پاکی ڕێبەرانی وەك دوکتور قاسملوو بکرێتە کەرەستەی ساتوسەودای ئەو لایەنانە.

کوردستان: لە ڕووی عورفی دیپلۆماتیکەوە و لە سەر ئەرزی واقیع، بەرپرسانی هەرێم تا چ ڕادەیەك دەیانتوانی لە دیاریکردنی پێکهاتەی ئەو شاندەی کۆماری ئیسلامیدا شوێندانەر بن و پێش بە بەشداریکردنی سەحراڕوودی لەو شاندەدا بگرن، بە جۆرێك کە زیان بە بەرژەوەندییەکانی گەلی کورد لەم بەشەی کورستانیشدا نەگەیەنێت؟

محەممەد نەزیف قادری: ئێمە و خەڵکی کوردستان ڕۆژێك لە ڕۆژان دوودڵ نەبووین لەوەی کە کەسانی وەك سەحراڕوودی و قاسم سلێمانی و... کە لە عێراق و هەرێمی کوردستان خۆیان بە خاوەن ماڵ دەزانن، کەمترین ڕێز بۆ ڕێبەران و سیستەمی سیاسیی هەرێمی کوردستان دانانێن، هەر بۆیە ئێمە وێڕای ئەوەی کە پشتیوانیمان لە دەسکەوتەکانی هەرێمی کوردستان و ئیرادەی بەهێزی گەلی کورد لە باشووری کوردستان کردووە، هیچکات ئەوەشمان نەشاردۆتەوە کە ئەو پێوەندییە بێ‌سنوورەی حیزبەکانی هەرێمی کوردستانی باشوور لەگەڵ ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیی ئێران و سیاسەتی دەستێوەردانی ئەم ڕێژیمە لە کاروباری هەرێمی کوردستاندا بە گەورەترین مەترسی لەسەر پرۆسەی سیاسیی کورد بەگشتی و هەرێمی کوردستان بە تایبەتی دەزانین کە ئێستا بە قۆناغێکی هەستیاردا تێپەڕ دەبێ و هەروەك بینیمان کاتێك پرسی دەوڵەتی نەتەوەیی کورد هاتە ئاراوە، ڕێژیمی ئێران یەکەمین ڕێژیم بوو کە دژی ئەم پرسە هەڵوێستی گرت.

کوردستان: پەرچەکردار یان هەڵوێستی ئێوە وەکوو حیزبی دێموکرات و پەیامتان بۆ خەڵك و لایەنەکان و حکوومەتی کوردستانی باشوور لەم پێوەندییەدا چییە؟

محەممەد نەزیف قادری: ئێمە وەکوو حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان زۆر بەداخین لەو پێشوازییە دوور لە چاوەڕوانییەی ڕێبەران و بەرپرسانی باڵای هەرێمی کوردستان و ئەو شێوازەی وەرگرتنی تیرۆریستێکی وەك جەعفەری سەحراڕوودی لە پێشدا بە بێ‌ڕێزی بە سەروەریی هەرێمی کوردستان و دواتر بە بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی گەلی کورد لە کوردستانی ڕۆژهەڵات و کەسایەتیی ڕێبەری گەورەی وەك شەهید دوکتور قاسملوو و هەموو شەهیدانی ڕێگای دژی تیرۆریزم، بە پێشمەرگە شەهیدەکانی هەرێمی کوردستانیشەوە دەزانین.

شەڕی نەوت و کارتێکەرییەکانی لەسەر ئابووریی ئێران

کانیاو

نرخی یەک بەرمیل نەوتی ئۆپێك لە ١٠٨ دۆلار لە مانگی جۆزەردانی ئەمساڵەوە تا نیوەی یەکەمی مانگی بەرفرانباری ١٣٩٣ی هەتاوی، بۆ ژێر ٦٠ دۆلار دابەزی. عەلی ئەلنەعیمی وەزیری نەوتی عەرەبستان ڕایگەیاندووە ئەگەر نرخی نەوت بگاتە بەرمیلی ٤٠ یا ٥٠ دۆلار و یان تەنانەت بگاتە ٢٠ دۆلاریش، ئامادە نییە کە بەرهەمهێنان و هەناردە کردنی نەوتی خۆی کەم کاتەوە، چونکە دابەزینی نرخی نەوت هیچ پێوەندییەکی بە دابەزاندنی بەرهەمهێنانی نەوتی ڕێکخراوەی ئۆپێکەوە نییە. ئەگەر ڕێکخراوەیی ئۆپێکیش ئاستی بەرهەمهێنانی نەوتی خۆی کەم بکاتەوە، وڵاتانی دیکەی دەرەوەی ئەم ڕێکخراوە کاری لەم چەشنە ناکەن، بۆیە ئەگەری بەرزبوونەوەی نرخی نەوت لە داهاتوویەکی نزیکدا دوور لە چاوەڕوانییە. هەر بۆیە وڵاتی عەرەبستانیش ئامادە نییە ئاستی بەرهەمهێنان و هەناردەکردنی نەوتی خۆی کەم بکاتەوە، کە بەشێکی زۆر لە بازاڕ و کڕیارانی نەوتی خۆی لە دەست بدا، تا بەرهەمهێنەرێکی وەك ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی هەم لە بەرهەمهێنانی نەوت و هەم لە زیاتر هەناردە کردنی نەوت بە نرخی کەمتر لە بازاڕدا بەردەوام بێت. چونکە سەرەڕای دابەزینی نرخی نەوت، ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی لە ڕکەبەریی لەگەڵ عەرەبستاندا، نرخی نەوتی خۆی بۆ ٢ دۆلار کەمتر لە نرخی بازاڕ بۆ کڕیارانی داشکاندووە. هەروەها زانیارییەکان باس لەوە دەکەن پاش دابەزینی بەردەوامی نرخی نەوت، هەناردنی نەوتی خاوی ڕێژیمی ئێران بۆ وڵاتانی ئاسیایی ڕۆژانە ١ میلیون و ١١٠هەزار بەرمیل زیادی کردووە. ئەوە لە کاتیکدایە ڕێژیمی ئێران بە ڕواڵەت و بە مەبەستی ڕێگرتن لە دابەزینی زیاتری نرخی نەوت، خوازیاری دابەزاندنی بەرهەمهێنانی نەوتی ئۆپێکە. هەر وەها کاربەدەستانی ڕێژیمی ئێران، عەرەبستان بەوە تۆمەتبار دەکەن کە بۆتە هۆی تاڵانکرانی سەرچاوە نەوتییەکانی وڵاتانی ڕێکخراوەی ئۆپێك. لە بەرانبەردا وەزیری نەوتی عەرەبستانی سعوودی دووپاتی کردووتەوە کە ئەگەر نرخی هەر بەرمیل نەوت بگاتە ٢٠ دۆلاریش، ئاستی بەرهەمهێنان و هەناردە کردنی نەوت دانابەزێنێ.

دابەزینی نرخی نەوت، ئابووریی بەستراوە بە نەوت و قەیراناوی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی، لەگەڵ دیاردەکانی هەژاری، بێکاری و هەڵاوسانی سەرسوڕهێنەر، دابەزینی بەهای ریاڵ لە بەرانبەر دۆلار، گەندەڵی لە سیستمی ئیداری وماڵیدا لە هەڵکشاندایە. هەر بۆیە لە ئێستادا دۆخی ئابووری قەیراناوی ڕێژیمی ئێران لەو پەڕی شپرزەیی و گەندەڵیدایە. بە سەرنجدان بەوەیکە گرینگترین سەرچاوەی داهاتی دراوی دەرەکی بۆ دابینکردنی تێچووەکانی کار و باری حکوومەتی ڕێژیمی ئێران، هەناردە کردن و فرۆشتنی نەوتە، بەرپرسانی ماڵیی ڕێژیم لە بوودجەی ساڵی داهاتوودا نرخی فروشی نەوتیان لە سەر بنەمای بەرمێلی ٧٢ دولار بۆ هەر بەرمیلێك بۆ بوودجەی ٨٧٠ هەزارملیارد تمەنی ساڵی ١٣٩٤ی هەتاوی، دیاری کردووە، ئەوە لە کاتێکدایە کە نرخی هەر بەرمیلیەك نەوت لە ئێستادا نزیك بە٦٠ دولارە و تەنانەت ئەگەر نرخی نەوت لەو ئاستەشدا بمێنێتەوە، بوودجەی ساڵی داهاتووی ڕێژیم «بوودجەی کراوە» نزیکەی ٤٠ میلیارد دولار کورتی بێنێ. کە دیار نییە دەوڵەتی حەسەن ڕووحانی کە لە نێوەوە لە گەڵ قەیرانی ئابووری، ململانێی باڵەکان و قەیرانی ڕەوایەتیدا نوقم بووە، چۆن دەتوانێ قەرەبووی ئەو کەمایەسییە بکاتەوە. هەر بۆیە ئەگەر لە ساڵی ١٣٩٤ی هەتاویدا لە لایەك نرخی نەوت لە نێوان ٥٠ بۆ ٦٠ دولار لە هەڵکشان و داکشاندا دەبێ، و لە لایەکی دیکەوە چونکە بەرهەمی خاوەی پێتروشیمی ڕێژیمی ئێران، سەرەڕای هەڵگرتنی گەمارۆ نێونەتەوییەکانی لە سەر سەنعەتی پێتروشیمی، بەرهەمهێنان و هەناردەکردتی کەم بووتەوە. واتا بەرهەمی پێتروشیمی خاو لە ٦٠ تۆن بۆ ٤٠ تۆن لە ڕۆژدا دابەزیوە و هەناردەکردنی بەرهەمی پێتروشیمی خاو لە ١٥میلیارد دولار لە ساڵدا بۆ نزیك بە ٩میلیارد دۆلار لە ٨ مانگی ساڵی ١٣٩٣ی هەتاویدا دابەزیوە. بۆیە وەها دۆخێك بۆ ئابووری ڕێژیمی ئێران کە نەوت ژێربینای سەرەکی داهات، لە بودجەدا پێکدێنێ، بۆ سیستمی ماڵیی ڕێژیم کارەساتبار دەبێ. هەر بۆیە ڕێژیمی ئێران لە ئێستاوە بۆ قەرەبوو کردنەوەی دابەزینی نرخی نەوت و بە دەستهێنانی دراوی دەرەکی « ارز» بۆ کەمکردنەوەی کورتهێنانی بوودجەی ساڵی داهاتوو، دەستی کردووە بە هەناردەکردنی ڕۆژانە ٤٥میلیون میتری سێجا گاز بۆ عێراق و ٣٣ میلیون میتری سێجا بۆ پاکستان و ڕێکەوتننامەی ٢٧میلیون میتری سێجای گازی لەگەڵ وڵاتی عومان واژۆ کردووە. هەروەها ڕۆژانە نزیك بە ٢٥میلیون میتری سێجا گاز بۆ تورکیە هەناردە دەکا. ئەوە لە حاڵێکدا کە زۆربەی شار و ناوچەکانی ئێران لە وەرزی سرمادا لەگەڵ بڕینی گاز بەرەوڕوو بوونەتەوە.

لە وەها دۆخێکدا ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیی ئێران کە تێچویی چەك و تەقەمەنی گرووپە تیرۆریستییەکان لە وڵاتانی لوبنان، سووریە، عێراق و یمن دابین دەکات، ناچارە ئاستی هاوردەی کاڵا و پێداویستییەکانی سەنعەتی، بیهداشت، پزیشکی کەم بکاتەوە، کە خولڤانی وەها بارودۆخێکیش، زیاتر لە هەموان کاریگەری لەسەر دۆخی بژیویی خەڵکی ئێران دەبێ و بە گشتیی چوونەسەری هەڵاوسان، دابەزینی گەشەی ئابووری، چونەسەری قیمەتی کاڵاو خزمەتگوزارییەکان، چوونەسەری نرخی بێکاری، کەمیی ئیمکاناتی بیهداشتی و پزیشکی، بە نیوەچڵ مانەوەی پرۆژەکانی عومرانی و پێداویستییەکانی سیستمی فێرکاری بە گشتیی لێ دەکەوێتەوە.

هەنووکە زۆرینەی خەڵکی ئێران نە تەنیا توانای دابینکردنی پێداویستییە سەرەتاییەکانی ژیانیان نییە، بەڵکوو بە دەست کۆمەڵێك کێشەی کۆمەڵایەتی وەکوو (ئیعتیاد، تەلاق، خۆکوژی،...) دەناڵێنن. ڕێکخراوی پزیشکی قانوونی ئێران، بڵاوی کردەوە، ڕۆژانە زیاتر لە ١١ کەس لە ئێراندا خۆیان دەکوژن. هەروەها ئاستی بەکارهێنانی مادەی هوشبەر لە نێو لاوەکاندا گەیشتۆتە ١٣ هەتا ١٥ ساڵ و ئەو ڕێژەیە لە ساڵی ١٣٩٣ بەراورد لە گەڵ ساڵی ١٣٩٢دا ٣٧٪ چوونە سەری بەخۆیەوە بینیوە. بەپێی ئامارە فەرمییەکانی ناوەندی خەبات بەدژی مادە سڕکەرەکانی ڕێژیم، لە ئێراندا زیاتر لە ٥میلیون تووشبوو بە ماددەی هۆشبەر هەیە. کە نزیك بە ٢میلیون کەس، تەمەنیان لەنێوان ١٣ بۆ٢٠ ساڵدایە. سیاسەتی بە ئانقەست و دوژمنکارییەکانی ڕێژیمی ئێران لە کوردستانی ئێران چەند قات زیادی کردووە. ئێستاش سیاسەتی بێبەش کردنی خەڵکی کورد لە ئیمکاناتی خزمەتگوزاری، بیکاری و هەژاری، زۆر بە ئاشکراتر لە شوێنەکانی دیکەی ئێراندا بەرێوە دەچێت. بۆیە لە وەها دۆخێکدا دابەزینی نرخی نەوت، کاریگەریی ڕاستەوخۆی لە سەر ژیانی خەڵك دەبێت و گرانبوونی پێداویستییەکانی خواردن و خواردنەوە وەك سەرەکیترین پێویستی خەڵکی لەو ماوەیەدا لە نیشانە بەرچاوەکانی کارتێکەری دابەزینی نرخی نەوتە. هەر لەم پێوەندییەدا نرخی پێداویستییە سەرەکییەکانی دیکەی خەڵکیش چووەتە سەرێ و لە بەرامبەریشدا توانایی کڕینی خەڵکیش زۆر دابەزیوە. هەر بۆیە لە لایەك لە ئەگەری درێژەکێشانی تەحریمە ئابوورییەکانی ڕۆژئاوا و دابەزینی لەوە زیاتری نرخی نەوت، قەیرانی ئابووری لە ئێراندا لە چەند مانگی داهاتوودا قووڵتر دەبێتەوە و لە لایەکی دیکەوە ئەگەر چوونە سەری خێرای نرخەکانی کاڵا و خەدەمات، هەروا درێژەی هە بێ، ژیانی خەڵکی ئێران بە گشتیی و بەتایبەتی چینە کەم داهاتەکانی کۆمەڵگای ئێران دژوارتر و تاڵتر لە ئێستا دەبێ و بەدڵنیاییەوە ئەو قەیرانە ئابوورییە لە ناوچە بێبەشەکانی وەك کوردستان و سیستان و بەلوچەستان بەرچاوتر و چەند قات تر دەبێت.

سەرچاوەی ئامارەکان:
سایتی رادیو فەردا
سایتی دۆیچەوێلەی ئاڵمان

رۆژەڤ

ئێران لە عێراق و سووریە

و: ڕەزا فەتحوڵلانژاد

ماڵپەڕی ئێکۆنۆمیست وتارێکی لەسەر ناوی «ئێران لە عێراق و سووریە» بڵاو کردووەتەوە کە لە لایەن بەشی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست و ئەفریقای ماڵپەڕەکەوە نووسراوە. بابەتی سەرەکیی وتارەکە لەو لیدەی ڕا دیارە کە ماڵپەڕەکە هەڵیبژاردووە: «شەڕەکانی سووریە و عێراق، ئێرانیان کێشاندووەتە نێو شەڕگەلێکی تەنانەت ئاڵۆزترەوە».

لە پاراگرافی سەرەتایدا نووسراوە: «زۆر لایەن دەستیان لە شڵەقاندنی عێراق و سووریەی دارماو بە هۆی شەڕەوە هەبووە، بەڵام بە دڵنیاییەوە هیچکامیان ئەوەندەی کۆماری ئیسلامیی ئێران نە بەهێز و نە درێژخایەن و بەرین تێوەی نەگلاون. بەپێچەوانەی ئەو هاوپەیمانییە نێونەتەوەییەی بە سەرۆکایەتیی ئەمریکا بۆ شەڕی دژی دەوڵەتی ئیسلامی پێکهاتووە و ئەو گرووپە ئیسلامییە سونییە ڕادیکاڵەی کە هاوینی ئەمساڵ بەرەو بەغداد ڕاپەڕین، کردووەتە ئامانج و ڕۆڵەکەی تەنیا لە ئاسماندا بەرتەسك بووەتەوە، و هەروەها بەپێچەوانەی ڕووسیە و وڵاتانی عەرەبی کە لایەنە دژبەیەکەکانیان لە سووریە چەکدار کردووە، ئێران بە شێوەی فیزیکی خۆی لەو شەڕە تێکچڕژاوەدا هاویشتووە. نەتەنیا وزە و چەکوچۆڵی بەڕێ کردووە، بەڵکوو سەدان «ڕاوێژکار»ی سەر بە هێزەکانی سوپای پاسدارانی شۆڕش بەڕێ کردووە و هەزاران شەڕکەریشی لەو میلیشیا شیعانە بەڕێ کردووە کە پەروەردە و چەکداری کردوون و لە لوبنان و عێراق دایمەزراندوون.»

لە پاراگرافی دیکەدا باسی دوو ڕووداو لە ٢٩ی دیسەمبەر دەکات کە قووڵی بەڵێنییەکانی ئێرانیان لەو شەڕانەدا بە زەقی نیشان دا. یەکێکیان بەڕێوەبردنی ڕێوڕەسمی ناشتنی تەرمی حەمید تەقەوی، جێنێراڵی سوپای پاسدارانی شۆڕش لە سەرلەبانیی ئەو ڕۆژەدایە. ناوبراو لە سامەرای عێراق کوژراوە. ئەوی دیکەیان پێشوازیی فەرمی حوسێن دێهقان، وەزیری بەرگری کۆماری ئیسلامی هەر ماوەیەکی کورت پاش ڕێوڕەسمەکە لە خالید العوبەیدی، هاوشانە عێراقییەکەی بوو کە لە کۆنفرانسێکی ڕۆژنامەنووسیدا دێهقان پێداگری لەسەر سووربوونی ئێران لە یارمەتی ناردن بۆ عێراقییەکان لە شەڕدا کردەوە.

وتارەکە دواتر باسی ئەوە دەکات کە تێوەگلانی ئێران لە شەڕەکانی وڵاتانی دراوسێ نوێ نییە و چەند نموونەیەك لە لوبنان و عێراق و سووریە دەهێنێتەوە.

لە بەشێکی دیکەدا وێڕای ئاماژە بە گرینگی سووریە بۆ ئێران، نووسراوە: «بەبێ یارمەتییەکانی ئێران، ئەسەد ڕەنگ بوو ئێستا کەوتبا».

لە پاراگرافی دواتردا نووسراوە: «بەڕێز ئەسەد سەرەڕای ئەوەی بە هۆی یارمەتییەکانی ئێران لە زەویدا و لە ژێر کاریگەری هێزی ئاسمانی ئەمریکا، بەهێز بووە، بەڵام وێناچێ ئەوەندە بەهێز بێت یان متمانەپێکراو بێت کە بەسەر زیاتر لە بەشێکی ناگرینگی وڵاتە دارماوەکەیدا دەسەڵات بکات».

سەرچاوە:

Economist.com

پەیماننامەی بازرگانیی چەک
بەربەستەکان و پێگەی بەرخودانی ڕەوای کوردستان

ئیبراهیم قاسمیزاد
وەرگێڕان: نسار

ڕەوانە کردنی چەك و تەقەمەنییێکی زۆر لە لایەن ئێرانەوە بۆ هاوپەیمانەکانی لە سووریە، لوبنان، عێراق، یەمەن، سومالی، وڵاتانی دەوروبەری خەلیجی فارس، ئەفغانستان و گرووپە شێعەکانی پاکستان لە لایەك و گۆڕانکاری و دابینکردنی بەربڵاوی ئاسانکارییە ماڵی و چەك و چۆڵیەکان بۆ گرووپی تیرۆریستی داعش لە موسڵی عێراق، پرسی چۆنیەتی دەستپێڕاگەیشتنی گرووپە بناژۆخوازەکان بە چەك و تەقەمەنیەکانی بە شێوەی ڕوونتر هێنایە بەر باس. ئەمڕۆکە ئەوەی کە لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستی لێواولێو لە قەیران پێش لە هەر شتێکی دیکە دەتوانێ لە بەر دەستدا بێ، چەك و تەقەمەنییە.

کردەوەی ئێران و هاوپەیمانە شێعەکەی لە بەغدا بە کردەوە نیشان دەدا کە ئەوان بوونەتە سەرچاوەی سەرەکی دابینکردنی چەك و تەقەمەنی بۆ گرووپە بناژۆخواز و تیرۆریستەکان. بەم شیکردنەوە باشتر دەتوانرێ تێبگەین کە بۆچی لە دانیشتنی ئەم دوایانەی ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان لە ژێر ناوی «پەیماننامەی بازرگانیی چەك» ئێران جەختی لە سەر هەڵوێستەکانی خۆی کرد و بە هەڵاوارد خوێندنەوەی بەڕێوەبردنی ئەم پەیماننامەیە، دژایەتی لەگەڵ کرد.

بە پێی پەیماننامەی نوێی ڕێکخراوی نەتەوەیەکگرتووەکان، وڵاتانی هەناردەکەری چەك دەبێ بە هەست بە بەرپرسایەتی زۆرتر لە بەرامبەر بەربەستە جیهانییەکانی هەناردەکردنی چەك هەڵسوکەوت بکەن و لە فرۆشتنی چەك بە وڵاتەکان و ئەو بزووتنەوانەی کە پێشێلکەری مافی مرۆڤن یان چەکیان بەدەست هێناوە و بە پێچەوانەی پەیماننامەی نێودەوڵەتی بە کاری دێنن، یان چەك لە ئیختیاری گرووپە بناژۆخوازەکان دەنێن، خۆ ببوێرن. هەروەها، ڕێکخراوی نەتەوەیەکگرتووەکان وڵاتانی ئەندام ئەرکدار دەکا تاکوو بەڵێن بدەن لە چەکە هاوردەکراوەکانی ئەوان بۆ ژینۆساید، جینایەت لە دژی مرۆڤایەتی، جینایەتی شەڕ و تیرۆریسم کەڵك وەرنەگیردرێ. هەڵبەت وڵاتانی گەورەی هەناردەکەری چەك وەکوو ئامریکا، چین، ڕووسیە و بەکارهێنەرانێك وەك تورکیە لەو وڵاتانەن کە تاکوو ئێستا یان ئەم پەیماننامەیان واژۆ نەکردووە یان لە پارلەمانی وڵاتی خۆیان پەسەندیان نەکردووە.

وڵاتانێك وەك ئێران، سووریە و کۆرەی باکووریش بە هۆکارگەلی سیاسی و لەبەر ئیستراتیژی سەربازییان، بەڵام بە بیانووی سیاسی بوونی پرسی ڕێکخستنی بنەماکانی فرۆشی چەك یان هەڵاواردئامێز بوونی ڕەشنووسی پەیماننامەکە، لە قەبووڵکردنی خۆیان بواردووە. سووریە بە هۆی پێویستی ئاشکرای بە هێنانی چەك لە ڕووسیە و ئێران، بە مەبەستی بەربەرەکانێ لەگەڵ نارەزایەتییەکانی خەڵکی ئەم وڵاتە و نیگەرانی لە ئەگەری گەمارۆی چەك، نەیویستووە ئەم پەیماننامەیە قەبووڵ بکا. هاوپەیمانی دیکەی ئێران، کۆرەی باکووریش هەر وەك جاران و لە درێژەی سیاسەتی خۆی لە سەر بنەمای دژایەتی لەگەڵ هەر جۆرە چاوەدێرییەکی نێودەوڵەتی لەگەڵ ئەم پەیماننامەیە دژایەتی کرد.

یاساشکێنی، دژایەتی و هاوکاری نەکردنی وڵاتانی ئێران، سووریە و کۆرەی باکوور، نیگەرانی هەرچی زۆرتر و بەحەقی کۆمەڵگەی جیهانیی بە دوای خۆیدا هێنا، لەبەر ئەوەیکە ئەم وڵاتانە لە سەرەوەی ئەو وڵاتانەدان کە بە شێوەیەکی بەربڵاو مافی مرۆڤ پێشێل دەکەن و هەر بەم هۆیەشەوە لەگەڵ چاوەدێریی نێودەوڵەتی لە سەر چۆنیەتی هاوردە و هەناردەکردنی چەك بە توندی دژایەتی دەکەن. ئەم دژایەتییە، خۆی نیشانەیەکی ڕوون لە بازرگانیی غەیرە یاسایی چەك و تەقەمەنی ئەم وڵاتانەیە لەگەڵ گرووپە بناژۆخواز و تیرۆریستیەکان لە جیهاندا. بە سەرنجدان بە هاوکاری نەکردنی ئەم وڵاتانە لەگەڵ کۆمەڵگای جیهانی، ڕوونە کە پەسەندکردنی ئەم پەیماننامەیە ناتوانێ بە ئامانجەکانی خۆی کە بەرگری لە مافی مرۆڤ و کەمکردنەوەی شەڕ و خوێنڕێژی لە جیهاندایە بگات.

ڕوونە کە نابەرپرسایەتییەکانی پێوەندیدار بە بازرگانی نایاسایی چەکە باوەکان، دەتوانێ لایەنی بەربڵاوتر بداتە تێکهەڵچوونە ناوچەیەکان و هەژاری و دواکەوتوویی زۆرتر بکات. لە لایەکی دیکەوە ئەم بەڵایانە بەستێن بۆ گەشەی گرفتگەلێکی دیکە وەکوو لێکترازانی چینە کۆمەڵایەتییەکان، قاچاخی مرۆڤ، گەندەڵی کۆمەڵایەتی و ... بڕەخسێنێ کە لە ئەنجامدا دەبێتە هۆی پێشێلکرانی هەرچی زیاتری مافی مرۆڤ و وێرانکاری سروشت و ژینگە.

زۆر جێی وردبوونەوەیە، شەڕێك کە ئەمڕۆکە لە سێبەری «شۆڕشە ڕۆژئاواییەکان» داوێنی وڵاتانی جیهانی سێهەم و ناوچەی ڕۆژهەڵاتی ناڤینی گرتووەتەوە، ڕۆژ لە دوای ڕۆژ ڕەنگ و بۆنی نوێتر بە خۆیەوە دەگرێ. نائارامیەکانی ناوچە کە لە سەرەتادا لەبەر ڕووخانی دیکتاتۆرەکان دەستی پێکرد، خۆی بووە هۆی شەڕی نێوخۆیی، وێرانی و ئاوارەیی چەندین میلیۆن خەڵکی بێ تاوان. لەم نێوەدا جێ پەنجەی چەکەکانی وڵاتانێك وەك ئێران و زۆریەك لە بازرگانەکانی چەك ئاشکرایە.

هەرچەند هەر کام لە وڵاتانی هەناردەکەری چەك، بەرنامەیەکیان هەیە بەڵام لە ئەنجامدا سیاسەتی بێ هاوئاهەنگی و پوتانسیێلی شۆڕشگێری و خواستی خەڵکی ناوچە، بە زەرەری خودی خەڵکی ناوچە تەواو دەبێ. لەم ڕووەوە جێی سەرسوورمان نییە کە بەرنامەکانی وڵاتانی ڕۆژئاواییش کە لە ڕواڵەتدا بە ناوی یارمەتی بە هێزەکانی ئۆپۆزیسیۆن و بەربەرەکانێ لەگەڵ دیکتاتۆردایە، هەنگاو بۆ ناردنی چەك و تەقەمەنی بۆ ناوچە دەنێن، نە تەنیا یارمەتییەك بە لە ناوبردنی دیکتاتۆرەکان و سەقامگیربوونی دێموکراسی ناکات، بەڵکوو بە کەوتنە دەستی ئەم چەکانە بە گرووپگەلێکی تیرۆریستی وەك ئەلقاعیدە، داعێش و گرووپە بەستراوەکان بە ئەوانەوە، بووەتە هۆی قووڵتربوونی کارەسات.

بە کردەوە هەموو ئەو دەوڵەتانەی کە تاکوو ئێستا لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست چ بە ناوی خەبات لە دژی تیرۆریسم یان بە ئامانجێکی دیکە هەوڵی فرۆشی چەکیان داوە، یارمەتی هەر چی زۆرتری نائارامی و ناسەقامگیری ناوچەکەیان داوە. لە مەیدانی کردەوەدا سەلمێنراوە کە لە تەنیشت بازرگانی دەوڵەتی، هێندێك بازرگانی نایاسایی چەکیش لە گۆڕێدایە.

ئەم کارە لە ڕاستیدا پێوەندی هەیە بە پرسی بنەڕەتی جیهانی سیاسەت واتە هاوسەنگی هێزەکان و تیورییەکانی بەربەست نانەوە کە ئەم نموونانە بە باشی نیشاندەری دژوارییی و گرفتەکانی بەردەم دیاردەی بازرگانی چەك و چۆڵە. ئەمە لە کاتێکدایە کە ئامانجە ئابوورییەکانی زۆریەك لە وڵاتە گەورەکان لە تەنیشت بەرژەوەندی کۆمپانیا گەورەکانی بەرهەمهێنەری چەك گرفتەکەی بە چارەسەر نەکراوی هێشتووەتەوە.

خەڵکی ئەو وڵاتانەی کە ئەمڕۆکە بوونەتە گۆڕەپانی توندوتیژی و کێبەرکێی گرووپە بناژۆخوازەکان، ئەم ڕاستییە بە باشی هەست پێدەکەن کە تەنیا کەرەستەیەك کە بووەتە هۆی پێکهێنانی پشێوی و نائارامی، سەرهەڵدانی شەڕە نێوخۆییەکان، وێرانی و ئاوارەیی ئەوان، نەبوونی دێموکراسی و نەبوونی متمانەی کۆمەڵایەتییە. پرسێك کە بە شێوەی ڕاستەوخۆ پێوەندی هەیە لەگەڵ شێوازی دەوڵەتداری و بەڕێوەبەری وڵات و دەسەڵاتدارانی وڵات خۆیان لە پێکهێنانیدا تاوانبارن. دەسەڵاتدارانی ئەم وڵاتانە بە لەبەر چاونەگرتنی مافی زۆرینەی کۆمەڵگا، وەکوو کەمایەتییەکان، ئیتنیکەکان و نەتەوەکانی دەرەوەی بیاڤی دەسەڵاتدارییان، بوونەتە هۆی پێکهاتنی چینە کۆمەڵایەتییەکان و جیاوازیی پلە و پێگە. ئەم دووفاقیە چینایەتییە هەروەك نەخۆشییەکی کونترۆڵ نەکراو و دژوار بەشە پەرتەوازەبووەکانی کۆمەڵگا ڕووبەڕووی یەکتر دەکاتەوە و ئەوان بەدەستی یەکتر لە ناو دەبا.

زیاد لە یەك سەدە، وڵاتانی حاکم لە سەر کوردستان مافی نەتەوایەتی کوردیان لە بەرچاو نەگرتووە و بە خراپترین شێوازی لواو هەوڵی تەفروتووناکردنی نەتەوەیی و لە ناوبردنی بەهاکانی کۆمەڵگای کوردستانیان داوە. هەرکات نەتەوەی کورد ڕووی کردە مافویستی، مافخوازی و داواکاریی مافە بەرانبەرەکانی لەگەڵ کەسانی دیکەی کۆمەڵگا، بە توندترین شێوە سەرکوت کرا، تا ئەو جێگایە کە ئیتر ئەم نادادپەروەرییە کۆمەڵایەتییە چووە قوناخی دژوارەوە و شۆڕشە خەڵکییەکانی لە هەموو بەشەکانی کوردستان بەدوای خۆیدا هێنا. دەرئەنجامی ئەم شۆڕشانە و پەرچەکرداری خەڵك بە نادادپەروەری کۆمەڵایەتی کە لە سالانی ڕابردوو زۆرجار لە کوردستان ڕوویاندا، کوشتار و ژینوسایدی هەرچی زۆرتری نەتەوەیی کورد بە دەستی دەسەڵاتدارانی کوردستان بووە.

زیاد لە یەک سەدە، وڵاتانی حاکم لە سەر کوردستان مافی نەتەوایەتی کوردیان لە بەرچاو نەگرتووە و بە خراپترین شێوازی لواو هەوڵی تەفروتووناکردنی نەتەوەیی و لە ناوبردنی بەهاکانی کۆمەڵگای کوردستانیان داوە

هەنووکە کە ئەم دەوڵەتانە خۆیان ڕووبەڕووی بەرخودانی بەردەوامی خەڵکی کوردستان لە لایەك و زۆربوونی پشتیوانی نێودەوڵەتی لە مافەکانی ئەم خەڵکە دەبینن، کەوتوونەتە بیری ڕێگاچارە تاکوو خەڵکی کوردستان لە ڕێگایەك کە بەرەو ئازادی کۆتایی دێ ڕابوەستێنن. بۆ ئەم کارە، ناحەزترین دوژمنانی مێژوویان هەڵبژاردووە، ڕۆژهەڵاتێکی نێوەڕاست زیاد لە یەك دەیە دووگیانی دەستدرێژیی هێزە دەرەکییەکان و حکوومەتەکانی بەستراوە بە ئەوان بوو، ئەمڕۆکە لەگەڵ لەدایکبوونی بوونەوەرێك بە ناوی داعش بەرەوڕووە. دوژمنانی نەتەوەیی کورد ئەم بوونەوەرە دڕندەیان بە هەموو شێوەیەك چەکدار کردووە و لە ئەوان بۆ بەربەست خستنە سەر ڕێگای خەڵکی کوردستان لە ڕێگای ئازادی کەڵك وەردەگرن. لەم ڕووەوە وڵاتانێك کە بە درێژایی مێژوو لەگەڵ مافە نەتەوایەتیەکانی خەڵکی کوردستان دژایەتیان کردووە، لە هیچ جۆرە یارمەتی و ئاسانکارییەك بۆ گرووپی داعێش خۆیان نەبواردووە. ئێستا کە ئەم بوونەوەرە دڕندەیە لە کونتڕۆڵ دەرچووە و هەڕەشە لە بەرژەوەندییەکانی ئەوان دەکا و لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست تەنیا بژاردەیەك کە لەگەڵ ئەم دوژمنەی مرۆڤایەتیدا بەربەرەکانێ دەکا نەتەوەی کوردە، بۆیە بە ڕواڵەت ناچار لەگەڵ خەڵکی ئازادیخوازی بەشگەلێك لە کوردستان بەرەیەکدا خۆیان بینیوەتەوە.

هێندێك لە هێزە جیهانییەکانیش کە بەرژەوەندی ئیستراتیژیکی خۆیان لە بەربەرەکانێ لەگەڵ تیرۆریسم و بناژۆخوازی دەبینن بە شێوەی ڕاستەوخۆ سەرقاڵی کێشمەکێشە سیاسییەکانی ناوچەن کە کوردستان ناوەندە سەرەکییەکەیەتی. بەڵام خۆپارێزی لەڕادەبەدەر و خۆبواردنی ئەوان لە بە فەرمی ناسینی نەتەوەی کورد وەك نەتەوەیەکی خاوەن مێژوو کە خاوەنی مافی دیاریکردنی چارەنووسی سیاسی خۆیەتی لە وڵاتانی عێراق، تورکیە، ئێران و سووریە ڕەوتی گۆڕانکاری لە ناوچە و شکستی بناژۆخوازی هێواش دەکاتەوە. لە حاڵێکدا کە هەڵسوکەوتی ئەوانیش ڕوونە کە تەنیا ڕێگای پاقژکردنەوە و ڕزگاریی لە داعێش و دوژمنانی دیکەی مرۆڤایەتی لە ناوچەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست، هاوکاریی هەمە لایەنە لەگەڵ خەڵکی ئازادیخواز و گەیاندنی هەر جۆرە چەك و چۆڵێکی سەربازی سووك و قورس بە کوردستانە کە لە ئێستادا تەنیا گەرەنتی دەری ئاشتی هاوبەشی ناوچەکەیە.

بێگومان یەکێك لە بەها هاوبەشەکانی ئاشتی، هێمنایەتی و تەناهی و قازانجەکانی هەڵقوڵانی ئەو لە کۆمەڵگەی جیهانییە. بۆ هەموو هاووڵاتیانی جیهان، لە هەر ڕەنگ و ڕەگەز و ئایین و نەتەوەیەك کە ببن، بەهەرەمەند بوون لە ژیانێکی هاوڕێ لەگەڵ هێمنایەتی و ئەمنیەت کە مەرجی سەرەتایی مانەوەی ئەوان و هەروەها هاتنەدی پێشکەوتنە زانستی و پیشەییەکانە، بەهایەکی بنەڕەتی بە ئەژمار دێ. بەڵام بازرگانیی تاڵی مێژوویی، وەکوو شەڕ و پێکدادانە چەکدارییەکانی جیهانی لە نیوەی سەدەی بیستەمدا و بە تایبەت بەردەوامبوونی تێکهەڵچوونە چەکدارییەکانی ناوچەیی لە چەند دەیەی ڕابردوودا کە پانتاییەکەی لە ئێستادا گەیشتووەتە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست و بەشێك لە وڵاتانی ئافریقایی، ئاشتی کردووەتە خەون و ئامانجێکی تاڕادیەك دوورە دەست بۆ مرۆڤایەتی. بەرگری لە بەها هاوبەشەکانی مرۆڤ پێش لە هەموو شتێك پێویستی بە گرتنەبەری یاسا و ڕیساگەلێکی بەبڕشتی نێودەوڵەتی و پاشان هەوڵدان بۆ خۆشکردنی بەستێنی لەبەرچاوگرتنی ئەوان لە لایەن هەموو نەتەوە و دەوڵەتەکانەوەیە. ئەم کارە تەنیا بە هاوپەیمانیی جیهانی بۆ لابردنی هەڵاواردن، نادادپەروەری و ڕیشەکێش کردنی بناژۆخوازی و تیرۆریسم لە لایەك و بەشداریی هەمە لایەنی دەوڵەت و نەتەوە ئازادیخوازەکان لە «بەڕێوەبەریی پەیماننامە بازرگانییەکانی چەك و چۆڵ» دەرەتانی بۆ دەڕەخسێ. لەم ڕێگادا دیکتاتورەکان، توندڕەوەکان، تیرۆریستەکان و ئیدۆلۆژیکەکان کە لە سەر بنەمای هەڵاواردن چێکراون، نابێ پێگەیەکیان هەبێ.

پرۆسەی ئاشتی لە تورکیە لە وتوویژ لەگەڵ بەڕێز بۆتان

شەهاب خالیدی

ڕەوتی ئاشتی لە تورکیە هەوراز و نشێوی زۆری بە خۆیەوە دیوە، تا بەم ڕۆژە گەیشتوە کە هەم حکوومەتی تورکیە و هەمیش HDP ڕادەگەیەنن کە وتووێژەکانی ئەم دواییانە هیوابەخشن. بەڵام هاوکات ئێمە دەبینین و دەبیستین کە بەرپرسانی AKP ڕادەگەیەنن کە PKK گورگێکی دڕە و لە «داعش»یش مەترسیدارترە. لێرەدا ئەم پرسیارە لە مێشکی زۆر کەسدا دروست دەبێ کە ئاخۆ ئەگەر PKK گورگێکی ئەوەندە دڕ بێ، ئەوان چۆن دەتوانن لەگەڵ ئەم گورگە دڕە، ئاشتی بۆ نەتەوەیەکی چەند میلیۆنی بە دیاری بێنن. بۆ هەڵوەستەکردن لە سەر ئەم مژارە گرینگە، وتووێژێکمان لەگەڵ بەڕێز بۆتان چالاکی سیاسی پێک هێناوە، کە بەڕێزیان لەم پەیوەندییەدا بۆچوونەکانی خۆی بە ڕوونی دەربڕیوە.(شایانی باسە ئەم وتووێژە ڕوانگەی بەڕێز بۆتانە و هیچ پێوەندییەکی بە ڕوانگەی فەرمی ڕۆژنامەی کوردستانەوە نییە)

پرسیار: هەردوو لایەن، هەم HDP و هەمیش تورکیە، لە سەر ئەو بڕوایەن کە دوایین چاوپێکەوتنی نێوان HDP و بەڕێز ئۆجالان لە سەر پرۆسەی ئاشتی بەرهەمدار بووە، بۆچوونی بەڕێزتان لە سەر ئەم ئیدیعایانە چیە؟

وەڵام: پێشتریش چاوپێکەوتنی زۆر کراون، بەڵام هەر هەموویان بە دەستێوەردانی هێزە نێوخۆیی و دەرەکییەکان بێ ئەنجام ماون. بەڵام دەتوانم بڵێم کە چاوپێکەوتنەکانی ئەم جارە لە ئەوانی دیکە جیدیترن، هەردوو لایەنیش بە ئەزموونەکانیانەوە کار لە سەر ئەو پێڤاژۆیە دەکەن. هەربۆیەش دەرفەتی بەئەنجام گەیاندنی ئەو پێڤاژۆیە زیاترە.

پرسیار: بەرپرسانی حکوومەتی تورکیە باس لەوە دەکەن کە دەیانهەوێ حیزبە کوردییەکانی دیکەش لە وتووێژەکاندا بەشدار بکەن، ئەگەر بێت و تورکیە هەنگاوێکی بەم چەشنەیە هەڵگرێ، بە بۆچوونی بەڕێزتان چ کاریگەرییەکی لە سەر پرۆسەکە دەبێ؟

وەڵام: بۆ چارەسەرکردنی پرسی شەڕ و چەکدانانی PKK، حکوومەتی تورکیە و PKK لایەنی سەرەکین لە وتووێژەکاندا. بەڵام بۆ چارەسەرکردنی پرسی کورد تەنیا PKK لایەنی سەرەکی نیە. ئەوە کە تا ئێستا لایەنی سەرەکی تەنیا PKK بووە، دەکرێ وەك کەموکوڕییەك چاو لێ بکرێ. پێویستە کە هەموو حیزب و ڕێکخراوە کوردییەکان لە وتووێژەکاندا بەشدار بن. هەنگاوی باش و ڕاستەقینە ئەمەیە کە HAK-PARو Huda-Parو هەموو لایەنەکانی تریش لە وتوێژەکاندا بەشدار بکرێن. سەرکەوتن بەم شێوەیە مسۆگەر دەبێ.

پرسیار: بۆ چی بەرپرسانی تورکیە کاتێکی دیاریکراو بۆ کۆتایی هێنان و بە ئەنجام گەیاندنی ئەو پێڤاژۆیە دیاری ناکەن، پێتان وانیە حکوومەتی تورکیە تەنیا وەخت کوژی دەکات و ئامانجی حکوومەت چارەسەرییەکی ڕاستەقینەی ئەم پرسە نیە؟

وەڵام: دەوڵەتی تورکیا تا ئێستاشی لەگەڵدا بێ، بۆ چارەسەریی پرسی کورد خاوەنی بۆچوونێکی ڕاست و دروست نیە. ئەو بەر لە پرسی کورد دەیهەوێ پرسی PKK چارەسەر بکا. هەر بۆیەش ئەو هەوڵ بۆ دەرکردنی PKK لە سنوورەکانی تورکیە و چەکدانانی گەریلا دەکات. حکوومەت دەڵێ باPKK چەك دابنێ، ئەو کات ئێمەش هەنگاوی بە کردەوە هەڵدەگرین. لە ڕاستیدا حکوومەتی تورکیە دەیهەوێ تا کاتی هەڵبژاردنەکانی ٢٠١٥ لە پێناو بەرژەوەندییەکانی خۆیدا هەنگاوی پێویست هەڵگرێ. ئەگەر PKK بە بێ ئەوەی کە پرسی کورد لە یاسای بنەڕەتیی تورکیەدا جێ بگرێ، چەکەکانی دابنێ و لە سنوورەکان بکشێتەوە، ئەمە هەڵەیەکی گەورە دەبێ. چونکە هیچ گارانتیەك نیە کە حکوومەت دوای هەڵبژاردنەکان هەنگاوی بە کردەوە هەڵێنێ، یان نە.

پرسیار: ئاخۆ بۆ چی تورکیە لایەنی سێهەم لەو وتووێژانەدا قبووڵ ناکات و دەڵێت کە ئەمە پرسێکی نێوخۆییە؟

وەڵام: حکوومەتی تورکیە چەندە باس لە «پرۆسەی چارەسەری»یش بکات، بەڵام ئامانجە سەرەکییەکەی چەککردنی PKK یە. حکوومەت باش دەزانێ کە ئەگەر لایەنی سێهەم لە وتووێژەکاندا بەشدار بێ، ئەوا یەکەمین پرس کە دەبێ چارەسەر بکرێ، پرسی کوردە. سوورنەبوونی PKK لە سەر بەشداربوونی لایەنی سێهەم دەتوانێ قازانجێکی زۆر بە حکوومەتی تورکیە بگەیەنێ. لە مێژوودا زۆربەی کێشە نەتەوەییەکان بە بەشداریی لایەنی سێهەم چارەسەر کراون. بۆ بەرژەوەندیی کوردیش بەشداریی لایەنی سێهەم وەك ئامریکا و ئەورووپا زۆر گرینگە و پێویستە کە لەو بابەتەدا PKKلە جاران سوورتر بێ لە سەر بەشداربوونی لایەنی سێهەم لە وتووێژەکاندا.

پرسیار: ماوەیەك لەمەوبەر ئەردۆغان ڕایگەیاند کە هیچ جیاوازییەك لە نێوان PKK و داعشدا نیە و چەند ڕۆژ لەمەوبەریش بەشیر ئاتالای ڕایگەیاند کە PKK گورگێکی دڕە و «داعش»یش بەڵایە. گەلۆ ئەم شێوە دەربڕینە توندوتیژانە کاریگەریی نەرێنییان لە سەر پێڤاژۆی چارەسەری نابێ؟

وەڵام: لە لایەکەوە باسکردن لە پرۆسەی ئاشتی درێژەی هەیە و لە لایەکی دیکەشەوە ئەردۆغان و سەرۆکی پارلەمان و بەرپرسانی دیکە هێرش دەکەنە سەر PKK. لە ڕاستیدا حکوومەتی تورکیە بە پێی ئەو شەڕ و ناکۆکیانەی کە لە ناوچەکەدا هەیە، هەڵوێست دەگرێ و هەنگاو هەڵدەگرێ. ئەم شێوە دەربڕینە توندوتیژانەی دژی PKK ئامانجە سەرەکیەکانی حکوومەت دەردەخەن. لە ڕاستیدا ئەم دەربڕینانە لە دژی نێوەرۆك و ئامانجەکانی پرۆسەکەن. بەڵام پێویستە کە کورد گرینگی بە گۆڕانکارییە دەستوورییەکان بدات و هەوڵ بۆ ئەمە بدات کە پرسی کورد ببێتە پرسێکی دەستووری و لە سەر بنەمای ئەم دەربڕینە توندوتیژانە هەڵوێست نەگرێ.

پرسیار: ئەگەر بێت و ئەو پرۆسەیە بە ئەنجام بگات و PKK ش لە شاخ بێتە خوارەوە، پێت وایە کە بە خەباتی سیاسی و مەدەنی کورد بتوانێ مافە سیاسی و نەتەوەییەکانی خۆی بە دەست بێنێ، یان ئیمکانی سەرکوتی ئەو خەباتە سیاسیە هەیە، ئێوە بە گشتی ئەو قۆناغە چوون شی دەکەنەوە؟

وەڵام: لە تورکیەدا بۆ چارەسەریی پرسی کورد، دەرفەتی خەباتی سیاسی و دیمۆکراتیك هەیە. ئێستا لە پارلەمانی تورکیەدا ئەندامانی PKK هەن، لە هەر بەشێکی خەباتدا،PKK ڕێکخستنەکانی خۆی هەیە. هەروەها لە نێوخۆی تورکیەدا حیزب و ڕێکخراوی وا هەن کە وشەی «کوردستان»یان وەکوو ناو لە سەر خۆیان داناوە. بەڵام تا ئێستاش بیروبۆچوونی شۆڤینی لە نێو تورکیەدا کاریگەریی خۆی لە سەر سیاسەت هەیە. بۆ نەهێشتنی ئەو بۆچوونانە پێویستە کە شوناسی کورد قبوڵ بکرێت و کۆسپەکانی سەر ڕێگای چارەسەری لاببرێن. دەبێ لە یاسای بنەڕەتیی نوێدا مافەکانی گەلی کورد دەستەبەر بکرێن.

لە باکووری کوردستان، بنەمای کێشەکان، نە تەنیا حکوومەتی تورکیە، بەڵکوو PKK شە. PKK حیزبێکی شۆڕشگێرە، بەڵام ئەوەندەش دیمۆکرات نیە. لایەنە نەتەوەییەکەی لاوازە. ئەو تایبەتمەندییانەی PKK، لە سەر ڕێگای یەکیەتیی گەلی کورد دەبنە کۆسپ و نایەڵن کە کورد ببێتە یەك هێز. ئەگەر ئەم سیاسەتەی PKK نەبێ، ڕەنگبێ پرۆسەکە بە ئەنجام بگات.

دیاردەی تیرۆر و ڕۆڵی کۆماری ئیسلامی

هیوا میرزایی

لە مێژووی مرۆڤایەتیدا تیرۆر یەکێك لە قیزەوەنترین دیاردەکان بووە کە مرۆڤ لە دژی هاوڕەگەزی خۆی بە کاری هێناوە. مەبەست لە تیرۆر لە نێوبردنی کەسی دژبەرە و زۆرتر بە مەبەستی سیاسی و هێندێکجار بە مەبەستی بازرگانی و بەرژەوەندی تاکەکەسی ئەنجام دەدرێ.

تیرۆر ئێستا بووەتە چەکێکی کاریگەر بەدەستی هێز و دەوڵەتە بناژۆخواز و ئیدۆلۆژیکیەکانەوە کە تیرۆر بە شێوەی خۆکوژی لووتکەی ئەم جۆرە کردەوانەیە کە ئەمڕۆکە بووەتە میتۆد و شێوازی ڕووبەڕووبوونەوەی بەتایبەت هێزە چەقبەستوو و ئیدۆلۆژیکیە ئیسلامییەکان.

تیرۆر لە دوای ١١ی سێپتامبری ٢٠٠١ و بەکارهێنانی فڕۆکە موسافیرهەڵگرەکانی ئامریکا لە لایەن تیرۆریستە ئیسلامییەکان بۆ سەر بینا بازرگانییەکانی نیویۆرك و وەزارەتی بەرگری ئامریکا و مەترسی ئەم جۆرە کردەوانە زۆر زیاتر لە جاران هێنایە ڕۆژەڤی باسە ئەمنی و تەناهییەکانی جیهانەوە و جیهانی بە سەر دوو بەرەدا دابەش کرد کە بە بەرەی دژی تیرۆر و بەرەی تیرۆر ناوبانگی دەرکرد و هێرشی ئامریکا و هاوپەیمانەکانی بۆ سەر ئەفغانستان و ڕووبەڕووبوونەوە لەگەڵ ئەلقاعیدە و ڕووخانی دەوڵەتی دواکەوتوو و سەدەنێوەڕاستی تاڵەبانی لێکەوتەوە.

ئەمڕۆکە گرووپە توندڕەوەکان شێوازی جۆراوجۆریان بۆ کردەوەی تیرۆریستی هەیە کە دەکرێ هێما بۆ چەند شێوازێکیان بکەین وەك کردەوەی خۆکوژی، ئەنجامدانی تەقینەوە لە شوێنە قەرەباڵغەکان، هێرشی ڕێکخراو و گرووپیی بۆ سەر بینا دەوڵەتییەکان و کونترۆڵی ئەو شوێنانە کە زیاتر شوێنە ئەمنییەتییەکان دەکرێنە ئامانج و مەبەست لەم کارە زیاتر درووستکردنی کەشێکی بێ هیوایی و درووستکردنی ترسە لە کۆمەڵگا، هێرشی تاکەکەسی بۆ شوێنە گشتییەکان بە تایبەت لە وڵاتانی ڕۆژئاوایی کە زیاتر کەسی تیرۆریست، خەڵکی سیڤیل دەکاتە ئامانج و جۆرێکی دیکە لە تیرۆر کە لە کۆماری ئیسلامیدا باسی لێوە دەکرێ کە ئەویش « تیری غەیب»ە کە دەکرێ هێما بۆ دان پێدانانێکی ئاشکرای ئەم ڕێژیمەیە بە کردەوە تیرۆریستییەکانی لە دەرەوەی سنوورەکانی خۆی بکەین و ئەوەیش مەحموود عەلەوی وەزیری ئیتلاعاتی کۆماری ئیسلامیە کە ڕۆژی هەینی ١٦ی سەرماوەزی ئەمساڵ ئەوەی پشت ڕاست کردەوە و ڕایگەیاند کە لە ماوەی ساڵی ڕابردوودا ٥کەس لە نەیارانی کۆماری ئیسلامی بەدەستی سەربازانی بێ ناو و نیشان تیرۆر کراون و ئەو دەستەواژەی تیری غەیب بۆ ئەم کردەوە تیرۆریستییە بە کار دێنێ کە ئەمە لە کاتێکدایە تیرۆر بە یەکێك لە قیزەونترین کردەوەکان بە ئەژمار دێ بەڵام لە کۆماری ئیسلامیدا شانازی بەم کردەوەوە دەکرێ.

کە باس لە تیرۆر دەکرێ دەستەواژەی تیرۆری دەوڵەتیش دێتە نێو ئەم باسەوە کە کۆماری ئیسلامیی ئێران یەکێك لە وڵاتانی پشتیوان و بەڕێوەبەری تێرۆری دەوڵەتییە و مێژووی دەسەڵاتداری ئەم نیزامە تەژییە لە تیرۆر و سڕینەوەی دژبەرە نێوخۆیی و دەرەکییەکانی خۆی و پشتیوانی کردن لە هێز و حیزبە تیرۆریستەکانی جیهان و ناوچەی ئاڵۆزی ڕۆژهەڵاتی ناڤین. بەڵام ئەوەی لە کۆماری ئیسلامیدا وەك شێوازی تیرۆر جێی ورد بوونەوە و تێرامانە ئەوەیە کە تیرۆریستەکان لە کۆماری ئیسلامیدا زۆرجار وەك دیپلۆمات و بە پاسپۆرتی دیپلۆماسییەوە کاری تیرۆریان ئەنجام داوە کە دەکرێ هێما بۆ تیرۆری ڕێبەرانی کورد و حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران واتە شەهیدان دوکتور قاسملوو و سادقی شەرەفکەندی بکەین کە لە دەرەوەی وڵات تیرۆریستەکان لە بەرگی دیپلۆماتدا هاتن و ئەو تیرۆرانەیان ئەنجام دا و دواتر هەر لە لایەن بالوێزخانەکانی کۆماری ئیسلامییەوە بەرەو ئێران بەرێ کران و جەعەفەر سەحراروودی یەکێك لەو تیرۆریستانەیە کە ڕاستەوخۆ دەستی لە تیرۆری دوکتور قاسملوودا بووە و ناوبراو ئەو کەسە بووە کە تیری خەلاسی لە شەهید قاسملوو داوە و ئێستا لە کۆماری ئیسلامیدا پلە و پایەی بەرزی دەوڵەتی پێدراوە وەك دیپلۆمات لە وفدە حکوومەتییەکانی کۆماری ئیسلامی سەردانی وڵاتانی دیکە دەکا و فەرشی سووری بۆ ڕادەخرێ. لە دوایین نموونەشدا دەتوانین هێما بۆ سەفەری ناوبراو بکەین بۆ هەرێمی کوردستان کە بە بەزم و ڕەزمێکی سەرەنجڕاکێشەوە پێشوازیی لێ کرا.

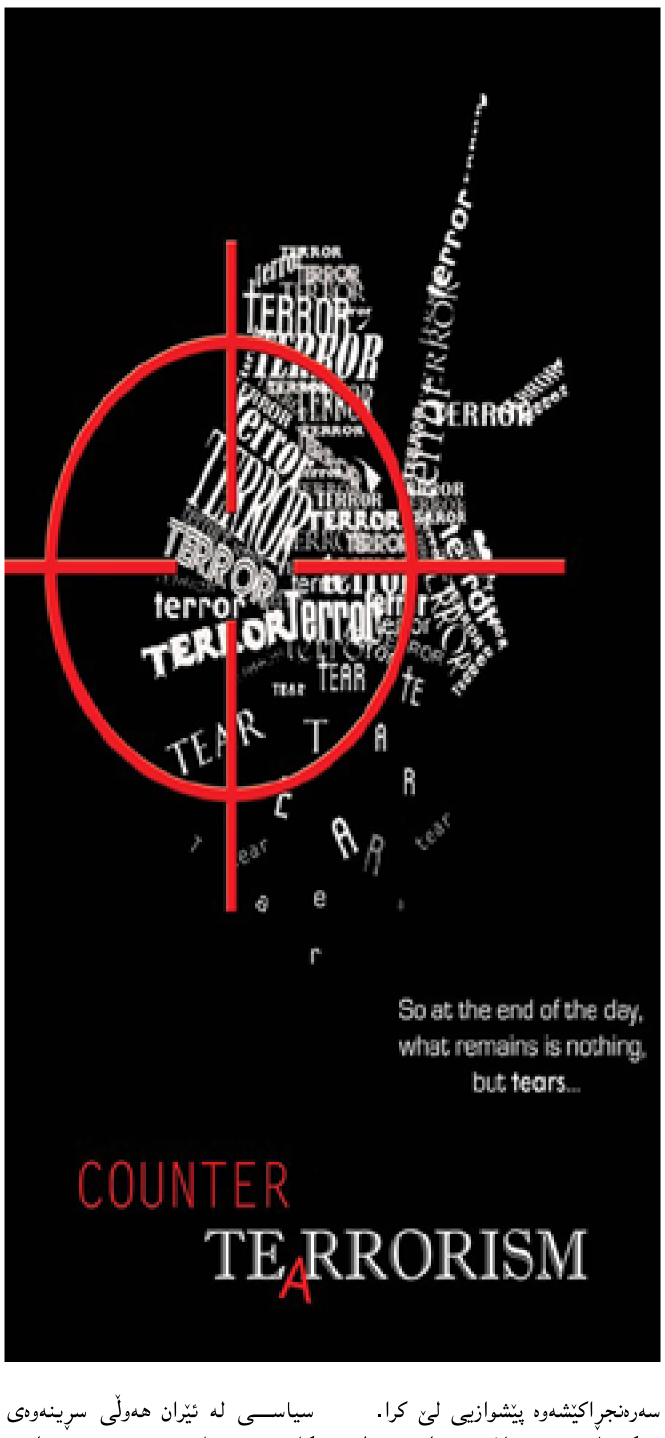

کۆماری ئیسلامی ئێران هەر لە سەرەتای بەدەستەوە گرتنی دەسەڵاتی سیاسی لە ئێران هەوڵی سڕینەوەی کاردبەدەستانی پێشووی نیزامی پاشایەتی دا و ئەوەی بۆی کرا لە بەناو دادگاکانی شۆڕش ئیعدامی کردن و ئەوانەی کە توانیان خۆیان دەرباز بکەن و بەرەو وڵاتانی ئۆرووپایی ڕابکەن بە پیلانی دەزگا ئەمنی و سیخوڕییەکانی ئەم نیزامە تیرۆر کران کە نموونەی بەرچاویان بەختیار دوایین سەرۆك وەزیرانی سیستمی پاشایەتی بوو.

تیرۆر و تۆقاندن لەم چەند ساڵەی ڕابردوودا جیهانی بە خۆییەوە سەرقاڵ کردووە و سەرهەڵدانی دەوڵەتی ئیسلامی عێراق و شام(داعش) و ئەو کردەوە قیزەونانەی ئەم گرووپە لە ماوەی سەرهەڵدانیان ئەنجامیان داوە زیاتر لە جاران ڕووبەڕووبوونەوە لەگەڵ ئەم دیاردەیەی هێناوەتە بەرباس. کردەوەگەلێك وەك سەربڕین، کردەوە خۆکوژییەکان، بە زۆر موسڵمانکردنی پەیڕەوانی ئایینەکانی دیکە، بە کوێلەکردنی ژنان و فرۆشتیان و کوشتنی ڕۆژنامەنووسە ڕۆژئاواییەکان و دەیان کاری نەشیاو و دژە مرۆیی دیکە. بێگومان ڕیشەکێش کردنی تیرۆر پێویستی بە هاوپەیمانییەکی نێودەوڵەتی هەیە و بنبڕکردنی سەرچاوەی دارایی و کوێرکردنی شوێنی خۆ حەشاردانی ئەم تیرۆریستانە یەکێك لە ڕێگاکانی بەرەنگاربوونەوەی تیرۆرە و بۆ ئەم مەبەستە گوشارهێنان بۆ سەر کۆماری ئیسلامی وەك یەکێك لە وڵاتانی پشتیوانی تیرۆر دەکرێ یارمەتیەکی زۆری بەرەی دژی تیرۆر بدات بۆ کەمکردنەوە و لە کۆتاییدا بنبڕکردنی ئەم دیاردە دژە مرۆییە لە جیهاندا.

ئەمرۆ کووبا، سبەی ئێران

ئێستێفان کێنزیر ، ئارۆن دەیوید میلر
وەرگێڕان: کەیهان یووسفی

هەنگاوێك بەرەو پاش و هەنگاوێك بۆ پێشـەوە. هیچ کەس لە کۆشکی سپی یان وەزارەتی دەرەوە، ئەم ڕستەیەی لە شکستی سیاسـەتی کووبا بە نیسبەت ئامریکا بەکار نەهێناوە، بەڵام بێ گومان ئەم ڕستەیە لە زەینی ژمارەیەکی زۆر لە خەڵکی ئامریکادا شـکڵی گرتووە. کۆتایی هاتنی دوژمنی بە نیسبەت کووبا تەنیا ئافراندنی هەسـتی مافی مرۆیی نیە، بەڵکـوو دەتوانێت هێمای دەسـتەبەر بوونی تەناهی بۆ ویلایەتە یەکگرتووەکانیـش بێـت. هەنووکـە پێکۆڵێکـی گەورەتر لە سـەر ڕێیە: دامەزراندنـی پەیوەندی ئێمە لە گەڵ ئێران.

کووبـا و ئێران لە زۆر بواردا لە یەك دەچن، هەر دوو خاوەنی دەسـەڵاتێکی سەرەڕۆن و لە لایەن دیکتاتۆرگەلێکی پیرەوە بەڕێوە دەچن، هەر دوو ئیددیعای شۆڕشێکی ئایدۆلۆژیکیان هەیە، هەر دوو وڵات لـە کۆتایی نیوەی دووەمی سەدەی بیستەوە پەیوەندیی دوژمنانەیان لە گەڵ ئامریکا هەبووە، هەر دوو وڵات هاووڵاتیانـی ئامریکاییان زیندانی و بە بارمتـە گرتووە، هـەر دوو وڵات خاوەنی حەشـیمەتێکی لاوی بە وزە و تامەزرۆی ئامریـکان، هەر دوو وڵات لە لایەن ئامریکاوە گەمارۆیان خراوەتە سەر و ... .

یەکێك لـە گەورەترین قازانجەکانی ڕێککەوتن لە گـەڵ کووبا ئەوەیە کە ئیمکانـی ناجێگیـری و ئاڵۆزی لەم دوورگەیە کەم دەبێتەوە و پرسپێکتیڤێکی ڕوون بە ڕووی تێپەڕبوونی ئاشتیخوازانە بەرەو دێموکراسی دەکرێتەوە. بنیاتنانی پەیوەندی دۆسـتانە لە گەڵ ئێرانیش ـ کە بۆ ئەمریکا ئێجگار گرنگە و هێمنی بۆ جیهان دەگەڕێنێتەوە ـ دەتوانێت بەم چەشنە بێت. ئەگەر شتێکی وەها ڕوو بـدات، باراك ئۆبامـا دەتوانێت کاتێك ئۆفیسـەکەی بە جـێ دەهێڵێت بڵێت کە ئەو لە سیاسـەتی دژوازی دەرەوی خۆیدا زۆر سـەرکەوتوو بـووە. مێژوو دەتوانێت ئەمە وەکوو دەسـتکەوتێکی گەورەی جیهانی لەم قۆناغەدا تۆمار بکات.

پێشـکەوتنی وەدەسـت هاتوو لەم حەوتوویـەدا سەرسـووڕهێنەرە، بەڵام دەیتوانی زۆر سـەرنج ڕاکێشـتر بێت ئەگەر ئەم ڕووداوە بۆ یەك نەوەی پێشتر ڕووی دەدا. زۆرێك لە حەشیمەتی لاو ناتوانن وەبیری خۆیـان بێنن یان وێنا بکەن کە کووبا یەکێك لە دەسـەڵاتە بە هێزەکانـی جیهـان و خاوەنی پرۆژەی دەسەڵات لە سەرانسەری جیهاندا بووە، ئەگەرچی هەنووکـە لاواز و هەژارە. خەڵکی کووباش بە هـۆی پەیوەندی باشتر لە گەڵ ئەمریکا قازانج دەکەن و ئەمریکاییـەکان لە کۆتاییدا دەتوانن جگەرەی کووبایی بکڕن و لە لێوارەکانی کووبـادا ڕابکێشـن. بـەڵام زیاتر لە پێکۆڵی نێوان ئەم دوو وڵاتە، وێنزۆئلا کە تەنیا هاوپەیمانی واقعی کووبایە، بە ئەگەری زۆر ئەم دۆستایەتیە لە سەری کاریگەری دابنێت.

دامەزراندنی پەیوەندی دۆستانە لە گەڵ ئێـران دەتوانێـت جیاوازتر بێت. بـە دڵنیاییەوە ئـەم ڕووداوە دەتوانێت سیاسـەتی جیهانی ژێر و ڕوو بکات و هەر چـۆن کەمکردنەوەی گرژی لە گەڵ چین لە دەیەی ١٩٧٠دا ڕووی دا. ئێران گەورەتر و زۆر گرنگترە لە کووبا. ئەم وڵاتە لە دڵی ناوچەیەکی ئاڵۆزی جیهانـدا هەڵکەوتووە. بەشـێکی زۆر لە بەرژوەندی ئاسایشـی ئێران لەگەڵ بەرژوەندی ئامریکا لە یەك ڕاستادایە. پۆتانسیلێکی ئابووری بە هێزی هەیە. لە ڕوانگەی ژێئۆپۆلتیکەوە، هاوکاری نێـوان کووبـا و ئامریکا پێشـەکی سـناریۆیەکی دیکەیە. دامەزرداندنی پەیوەندی و هاوکاری لە گەڵ ئێران بە وتەیەکی دیکە دەتوانێت جیهان تووشی گۆڕانکاری بکات.

وتوێـژەکان بـۆ بەرەوپێشـبردنی گەیشـتن بە ڕێککەوتن لە گەڵ کووبا و دانیشـتن لە گەڵ ئێـران لەبارەی پرۆگرامـی ناوکـی ئـەم وڵاتەوە، ناتوانن پەیوەندی ڕاستەوخۆیان پێکەوە هەبێت. سـەرەڕای ئەمەش، سەرکەوتن لە پرۆژەیەکـی چکۆلەدا دەبێت جووڵە و هێزێکـی نوێ بۆ سـەرکەوتنێکی گەورەتر بەرهەم بێنێت.

ڕێکەوتـن لە گەڵ کووبا نیشـانی دا کە مۆرەکانی شـەترەنجی جیهانی لە یەك شـوێندا جێگیر نین و دەتوانن جێبەجێ ببن. وەزیری کاروباری دەرەوە جان کێری پێشـتر وتبووی کە هیوادارە لە کووبا دیـدار بکات. ئەمە دەتوانێت ڕووداوێکـی مێژوویـی بێـت. بەڵام سـەفەر بۆ تاران لەمە زیاتر دەتوانێت گرنگتر بێت.

وانەیەکی دیکە کە دەبێت لەم ڕووداوە فێر ببیـن، بابەتـی هەڵبژاردنەکانە. ئەگەر هـەر کامە لـە ڕکابەرەکانی پێشـووی ئۆباما ـ جۆن مەك کین یان میت ڕۆنی ـ لە کۆشکی سپیدا ببایەن، بە دڵنیاییـەوە وەها پێشـکەوتنێك لە تێڕوانینی ئێمەدا بە نیسبەت توانەوەی سەهۆلی پەیوەندی لەگەڵ کووبا ڕووی نەدەدا.

لە هـەر وڵاتێك هـەر چینێك کە خاوەنی دەسـەڵاتی ئابـووری بێت بە دوای دەسەڵاتی سیاسیشەوەیە. ڕێژیمی پیری کووبا لە هەنووکەدا بۆ ڕاگرتنی هاوسـەنگی لەگەڵ کێشەی جیددی بەرەوڕوویە و بەو باوەڕە گەیشـتووە کە گۆڕانگاری لـە دۆخەکەدا پێك بێنێت و ئەگەری ئەوەش هەیـە کە توانایی کارگێڕییان لە دەست دابێت.

لـە مەجالێکـی زۆرتـر و دووردا پەیوەنـدی لـە گەڵ ئێـران دەتوانێت دروسـت ببێـت. وەهـا هاوکارییەك ئـەو ئیزنـە بـە ئێمـە دەدات کە بۆ بەرەوڕووبوونـەوە لەگەڵ توندوتیژی و تیرۆریزم لە ڕۆژهەڵاتی ناڤیندا زۆرتر چـالاك بین و ئێـران ناچار بکەین کە لـە ڕێککەوتنێکی گەرەنتـی کراودا لە دەستڕاگەیشـتن بە چەکی ناوکی پاشـگەز بێتەوە کە بەرەنجامی ئەوەش چوونەسـەرەوەی ئاسایش و تەناهی بۆ ناوچەکە و جیهانە.

سەرچاوە:

http://america.aljazeera.com/
http://foreignpolicy.com

مافە شارۆمەندی و سیاسییەکان لە ئێراندا

شەماڵ تەرغیبی

ڕێکەوتـی ١٥ی سـەرماوەزی ١٣٤٥ی هەتـاوی، بـە مەبەسـتی هێنانـەدی ئارمـان و ئامانجەکانی جاڕنامـەی جیهانیـی مافەکانـی مـرۆڤ کە بریتین لـە مرۆڤی ئازاد و ئـازادی سیاسـی و بیر و باوەڕ و مافی شـارۆمەنی بە دوور لە ترس و چەرمەسەری، کۆڕی گشتیی نەتەوە یەکگرتـووەکان کۆنوانسـیونێکی لە ژێرناوی کۆنواسیۆنی مافە مەدەنی و سیاسییەکان پەسەند کرد.

لەم کۆنواسـیونەدا کە لە چەند پاژ و مادده و بەنـد پێکهاتووە ئاماژە بە تەواوی ئەو مافە ئینسـانییانە کراوە کە دەوڵەتانی ئەندام دەبێ لەبەرچاوی بگرن و لە یاسـاکانی خویاندا کەڵکی لێ وەربگرن لەوانە مافە شـارۆەندی و سیاسـییەکان، مافـە ئابـووری و کۆمەڵایەتـی و فەرهەنگییـەکان، بۆ نموونە لە بەشـی یەکەم، ماددەی یەکەمـدا هاتووە: هەمـوو نەتەوەیەك مافـی دیـاری کردنـی چـارەی خۆنووسینی (خۆبەڕێوەبەری) هەیە و بە هۆی ئـەم مافانەوە، ئەوان دەتوانن ئازادانە بارودۆخی سیاسی، ئابووری، کۆمەڵایەتی و گەشـەی فەرهەنگی خۆیان دیاری بکەن. لە هەمان بەش لە ماددەی دووهەمدا ئاماژە بە یەکسانی مافەکانی ژنان و پیاوان کراوە.

لێرەدا بۆ دەرخسـتنی دۆخی مافە مەدەنی و سیاسـییەکان لـە ئێراندا و بـە لەبەرچاوگرتنی کۆنوانسـیۆنی ئاماژەپێکراو ئەم پرسیارە دەوروژێنین کە گەلۆ مافە مەدەنی و سیاسییەکان لە پێکهاتەی ئیسـلامیی ئێراندا هیچ جێگەیەکیان هەیە؟

بـۆ وەڵامدانـەوەی ئەم پرسـیارە پێویسـتە سـەرەتا پێناسـەیەك بـۆ چەمکی هاووڵاتی بـوون بدۆزینەوە کە بنەمای داڕشـتنی سەرجەم یاسا و ڕێسـا و پەیماننامە و کۆنوانسیۆنە نێونەتەوییەکانە. لە ڕوانگەی قوتابخانە لیبراڵـی و سـێکۆلارەکاندا چەمکی هاووڵاتی دەستەواژەیەکی هەمەلایەنەیە بـۆ جیاکردنـەوەی دانیشـتوانی ژینگەیەکـی جوگرافیای سیاسـی دیاریکـراو بەکاردەبرێت کە دەتوانن بە جیا لە باوەڕە مەزهەبی، ئیدئۆلۆژیك، تایفی و ڕەگەزییـەکان لە کێبەرکێی سیاسـی و ئابووریەکاندا بەشدار بن و کەڵك لە توانایەکانی خۆیان وەربگرن. بەڵام لە یاساکانی کۆماری ئیسلامیدا ئەم شێوە پێناسـەکردنە نە تەنیا هیچ جێگـە و پێگەیەکی نییە بەڵکوو وەها مافگەلێك بە سووکایەتی کردن و بێ حورمەتی کردن لە هەمبەر ڕێوشوێنە ئیسـلامییەکان و لـە یەك ڕسـتەدا دژایەتـی کردنی ئیسـلام بە ئەژمار دێت.

لە فەسلی سێهەم، ئەسڵی بیستەمی یاسـای بنەڕەتی کۆماری ئیسلامیدا هاتووە: هەمـوو تاکێکی میللەت چ ژن و چ پیاو لە ژێر چەتری یاسـادان و دەتوانن کەڵك لـە هەموو مافێکی ئینسـانی، سیاسـی، ئابـووری و فەرهەنگی بە ڕەچاو کردنی ڕێوشوێنە ئیسلامییەکان وەربگرن.

کاتێـك ئاوڕ لەم ئەسـڵە دەدەینەوە دەستەواژەی ڕێوشوێنە ئیسلامییەکان بە تـەواوی بەرجەسـتە دەبێتەوە کە لە بەشـی هـەرە زۆری یاسـاکانی ڕێژیمدا کەڵکی لـێ وەرگیراوە و لە ڕاسـتیدا هەر ئەم دەستەواژەیە بووەتە هۆکارێك بۆ نەهادینە بوونی کۆمەڵێك دوو چاوەگی و هـەڵاواردن لە دژی هاووڵاتیانی ئێران. لە ژێر سێبەری ئەم دەسـتەواژەیە دەبینین کە لە ساختاری یاسایی کۆماری ئیسـلامیدا هەموو تاکێك یەکسانن بەڵام پیاوان بە بەراورد لەگەڵ ژنان سـەرترن. لە ڕاسـتیدا هاووڵاتیان چ ژن و چ پیاو لە ئیراندا تەنیا لەو بارەوە یەکسـانن کە پاڵپشتی لە سیستمی سیاسی حاکم بکەن. بەڵام بـۆ دیاریکردنی چارەنووسـی خۆیان ئەوە پیاوان سـەرتر و دەستە ئاوەڵاترن. بەواتایەکـی دیکـە «ڕێوشـوێنە ئیسلامییەکان» هەڵاواردنی ڕەگەزی لـە دژی نیوەی حەشـیمەتی ئێران، بە یاسـایی کردووە. جگـە لەمەش لە نێو ئەم نیـوەی کۆمەڵەدا دەبینین کـە پیاوانی پێڕەوی ئایینی ئیسـلام سـەرتر لە پیاوانی دیکەن واتە لێرەشدا هەڵاواردنێکی دینـی و مەزهەبی لە دژی ئەو کەسانەی کە پێڕەوی ئایینزا وەك یارسـان، مەسـیحی، بەهایی، زەردەشتی یان سـێکۆلارن لە ڕێگەی یاسـاوە دەکرێت، بەڵام ئەم هەڵاواردنە بەمە کۆتایی پێ نایەت و لە قۆناغێکی دیکەدا ئەو پیاوانـەش دەگرێتەوە کە ئەگەرچی موسـوڵمانن بەڵام سـەر بـە مەزهەبی شـیعەی ١٢ ئیمامی (مەزهەبی پەسـەنکراوی حکومەت) نین. لە دوای قۆناغیشـدا لە نێو ئەو پیاوانـەدا کە باوەڕیان بـە مەزهەبی شیعەی ١٢ ئیمامی هەیە، ئەو کەسانە سـەرترن و دەتوانن لە مافە سیاسـی و مەدەنییەکان کەڵـك وەربگرن کە بە تەواوی مانـا پەیڕەوی وەلی فەقیهی ڕێژیم بن و گوێڕایەڵی ئەو سیسـتمە سیاسـییە بن کە ڕوونە ڕێژەیەکی زۆر کەم لە حەشـیمەتی ئێران دەکەونە ئەم خانەوە کە لە ڕاستیدا هەر ئەو کەسانەن کە ڕۆژانە سامان و دارایی نەتەوەکان و خاکی ئەم وڵاتە تاڵان دەکەن و هەموو چەشـنە ڕێکارێك دەگرنە بەر تاکوو لە کێبەرکێی پێشـێلکردنی مافەکانی مرۆڤدا سـەرکەوتنی زیاتر وەدەسـت بێنین.

ئەویکـە خرایـە بەربـاس تەنیـا ئاوڕدانەوەیەکی کـورت و بە پەلە بۆ یەکێك لە ماددەکانی یاسای بنەڕەتی ڕێژیم کە دەریدەخات لە کۆی ساختاری یاسایی و سیاسی لە ئێراندا هاتنەدی مافی مرۆڤ بە تایبەت مافە سیاسی و مەدەنییەکان پرسێکی نەلواوە. کۆی ئەم باس و خواستە دەکرێ بەم شێوەیە پۆلێـن بکریـن: ١ـ یاسـای بنەڕتی کۆماری ئیسـلامی ئێـران ڕێگە لە هەر چەشـنە چاکسازیەك سەبارەت بە مافی هاووڵاتی بوون گرتووە. ٢ـ لەم سیستەمەدا هاووڵاتی لە چوار تەوەرەوە دەخرێتە نێـو هەڵاواردن: هەڵاواردن بە هـۆی ژن بوون، نا مۆسـڵمان بوون، موسڵمانی نا شیعە و شیعەیەك وەفادار بـە ویلایەتی فقیە نییـە. ٣ـ نیهاد و دامـەزراوە جۆراوجۆرەکانی پۆلیس و میلیشـیایی فەرمـی و نافەرمی لە نێو کۆماری ئیسلامیدا سازمان دراون تاکوو یاساکانی خۆیان پێشێل بکەن و لە کاناڵە تایبەتەکانی خۆیانەوە هەرچەشنە نارەزایەتی دەربڕینێك بنبڕ بکەن بۆیە دەتوانین بڵێن هیـچ ڕێکخراو و نیهاد یان مافناسـێك ناتوانێ هەنگاوێکی جێدی بۆ باشتر کردنی دۆخی مافە مەدەنی و سیاسـییەکان و بە گشتی مافەکانـی مرۆڤ لـە چوارچێوەی یاسا و بایەخەکانی کۆماری ئیسلامی هەڵێنێتەوە.

باوەڕمەندین بە توانا و ئیرادەی ژنان

کوردستان

کۆنگرەی ٣ی یەکیەتیی ژنانی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە ڕێکەوتی ١١ و ١٢ی ڕێبەندان و لەژێرناوی «کۆنگرەی سەرخستنی ئیرادەی ژن» و بە دروشمی «پێشەنگی ژنی کورد لە پێناو دوارۆژێکی ئازاددا»، پاش دوو ڕۆژ باس و موناقیشە بە سەرکەوتووییەوە کۆتایی بە کارەکانی هێنا. لەم پێوەندییەدا وێڕای پیرۆزبایی لە یەکیەتی ژنانی دێموکراتی کوردستانی ئێران وتووێژێکمان پێکهێناوە لەگەڵ خاتوو فاتمە عوسمانی کە لەم کونگرەیەدا وەك سکرتێری یەکیەتی ژنانی دێموکراتی کوردستان هەڵبژێردرا.

پ: هەڵبژاردنی ناوی کونگرە کە « کونگرەی سەرخستنی ئیرادەی ژن» و بە دروشمی « پێشەنگی ژنی کورد لە پێناو دوارۆژێکی ئازاددا» بە چ مەبەستێك بوو؟

و: وەك یەکیەتیی ژنانی دێموکراتی کوردستانی ئێران، باوەڕمەندین بە توانا و ئیرادەی ژنان و پێمان وایە کە ژنی کورد، بە کەڵك وەرگرتن لەو توانا و ئیرادە بەهێزە لە بوارە جیاجیاکاندا، دەتوانێ ببێتە هەوێنی وەدیهاتنی ئامانجەکانی ژنان لە کۆمەڵگای کوردەواریدا. وەك بۆخۆتان ڕۆژانە دەبینن و دەبیستن، لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا کۆمەڵێك ڕووداو و ئاڵوگۆڕ هاتۆتە پێش کە لە پێشەنگی زۆربەی ئەم ڕووداو و ئاڵوگۆڕانەدا ژنی کورد وەك تاکێکی خەباتکار و ئازادیخواز دەبینرێ. ژنانی کورد ئێستا لە ڕیزی پێشەوەی بەرەی شەڕ، لە دژی دواکەوتوویی و سەرەڕۆییدان. ئەمەش دەرخەری مرۆڤدۆستی، و ماف خوازی ژنی کوردە، هەر لە ژێر ڕۆشنایی ئەم ڕاستیەدا بوو کە درووشمی (سەرخستنی ئیرادەی ژن)مان وەك دروشمی سێهەمین کۆنگرەی یەکیەتیی ژنان هەڵبژارد.

پ: هێندێك لە سەر کاروباری کونگرە و شێوەی بەڕێوەچوون و بەشداریی ئەندامانی کونگرە لە باس و موناقشەکان بۆمان باس بکەن؟

و: ڕێژە و شێوەی بەشداری ئەندامان لە باس و بابەتەکانی کۆنگرە لە لایەك و ڕاشکاوی و بوێری لە ڕا دەربڕین و باس لەسەر بابەتە جۆراوجۆرەکانی پەیوەست بە کۆنگرە، لە لایەکی دیکەوە، گەرم و گوڕی و زیندوویییەکی زۆری بە کۆنگرەکە بەخشی بوو. بە شێوەیەك کە ئاست بەرزیەکی تەواو بە کۆنگرەکەوە دیار بوو.

پ: دۆخی ژنان لە ئێستای خەباتی مافوخوازانەی کوردستان چۆن دەبینن؟

و: ئەگەر پێشتر ژنانی کورد بە شێوەیەکی زۆر بەرچاو و لەبەر هێندێك هۆکاری کلتووری و کۆمەڵایەتی نەیان توانیبێ، لە بزووتنەوە و شۆڕشدا دەوری کاریگەریان هەبێ یا پەراوێز خرابن، ئێستا بە خۆشیەوە لەم بارودۆخەدا ژنی کورد نە تەنیا لە ڕیزی خەباتی مافخوازانەی خەڵکی کوردستاندا خاوەن پێگەیەکی تایبەتیە، بەڵکوو لەسەر ئاستی جیهانییشدا بە مرۆڤێکی ئازادیخواز، بوێر و مافخواز ناسراوە و وەك نموونەی بەرخودان و لەخۆبردویی باسی لێ دەکرێ و ئەمەشی بە کردەوە نیشان داوە. هەر بۆیە پێم وایە کە ژنی کورد خاوەن پێگەیەکی بە هێز و ئینسانیی گەورەیە لە خەباتی مافخوازانەی کوردستاندا.

پ: لەم کونگرەدا کۆمەڵێك کەسی نوێ وەك ئەندامی بەڕێوەبەری هەڵبژێراون کە زۆربەیان فەرمانبەری حکوومین، ئەم کەسانە چۆن و تا چ ڕادەیەك دەتوانن لە خزمەت ئامانج و پلانەکانی ڕێکخراوەکەتاندا بن؟

و: هەر ڕێکخراوێك بۆ بەڕێوەبردنی ئەرکی ڕێکخراوەیی خۆی بەرنامەیکی کاری تایبەت بە خۆی هەیە. باش بەڕێوەبردنی ئەم ئەرکانە بەستراوەتەوە بە توانا و لێهاتوویی ئەندامانی بەڕێوەبەری ئەو ڕێکخراوە. هەبوونی بەرنامەیەکی تۆکمە و باش بۆ دابەش کردنی ئەرکەکان، لە نێوان ئەندامانی بەڕێوەبەری و ئەندامانی دیکەی یەکیەتیی ژناندا، هۆکاری سەرەکی بەرەو پێشچوونی ئەرك و کارەکانی یەکیەتیی ژنانە و کەمترین کێشەش لەو بوارەدا دروست دەبێ.

پ: بەرنامە و پلانتان بۆ داهاتووی کاری ڕێکخراوەکەتان چیە؟

و: هەر وەك لە پەیامی کۆتایی کۆنگرەشدا هێمای بۆ کراوە، درووشمی کۆنگرە دەبێتە بەشێکی سەرەکی لە بەرنامە و کاری داهاتووی یەکیەتیی ژنان و لەو ڕاستایەشدا هەموو هەوڵی خۆمان دەدەین بۆ بەرەو پێشبردنی پرسی ژنی کورد لە کوردستانی ڕۆژهەڵاتدا. هەروەها یەکیەتیی ژنان، هەوڵ و تێکۆشانی خۆی زیاتر دەکا بۆ بنبڕ کردنی کلتووری دژە ژن لە کۆمەڵگادا و ڕەخساندنی کەشێکی ئازاد بە شێوەیەك کە ژنانیش بە شێوەیەکی یەکسان و شان بە شانی پیاوان تێبکۆشن و ڕۆڵی خۆیان بگێڕن.

کۆماری ئیسلامی و دۆخی کەمایەتییە نەتەوەیی و دینییەکان

عارف وەڵزی

لە چەند ڕۆژی ڕابردوودا، لەلایەن ڕێکخراوی پارێزەرانی مافی مرۆڤی کۆماری ئیسلامی ئێرانەوە، «مەولەوی عەبدولحەمید ئیسماعیل زهی»، پێش نوێژی شاری زاهیدانی سەر بە پارێزگای سیستان و بەلووچستان کە هاوکات سەرۆکی گەورەترین زانکۆی مەزهەبی سوننەیە لە ئێراندا، بە مەنشووری کوورش خەڵات کرا و وەکوو چالاکی مافی مرۆڤ لە ساڵی ١٣٩٣ی هەتاوی ناسێندرا. هەروەها هاتە ڕاگەیاندن کە ئەم خەڵاتە ڕێزگرتنە لەو هەول و چالاکییەکانی مەولەوی عەبدولحەمید لە چەند ساڵی ڕابردوودا کە لە پێناو وەدیهێنانی پێکەوە ژیان و ڕێزی بەرانبەر لە نێوان ئێتنیك و لایەنە جۆراوجۆرەکانی دینی و مەزهەبیی لە پارێزگای سیستان و بەلووچستان داویەتی.

هاوکات لەگەڵ ئەو حەرکەتە سەمبۆلیکە، لە ڕێوڕەسمێکی دیکە و لە شانۆیەکی هەڵخەڵەتێنەری دیکەدا، بە بەشداری «عەلی یوونسی» ڕاوێژکاری سەرکۆمار بۆ کاروباری کەمینەکان و «موحەممەد حوسێن ئەبووتۆرابی» جێگری سەرۆکی پەرلەمانی ئێران، پەردە لەسەر مۆنۆمێنتی سەربازانی جوولەکەی بێسەروشوێنی شەڕی ٨ ساڵەی نێوان ئێران و عێراق لادرا.

ئەوە لە کاتێکدایە کە بە درێژایی هاتنە سەرکاری کۆماری ئیسلامی و بە تایبەت لە چەند ساڵی ڕابردوودا، ڕۆژانە لە ڕاگەیەنە گشتییەکان دەبیسین کە مەولەوی عەبدولحەمید و ئەندامانی بنەماڵەکەی، لەژێر گەورەترین فشاری ڕۆحی و ڕەوانیدان و بەردەوام و بە بەهانەی جۆراوجۆر تەنیا لەبەر ئەوەی چالاکی سوننی مەزهەبن، لەگەڵ گرتن و لێدان و ئەشکەنجە و دوورخستنەوە بەرەڕوو دەبن و تەنانەت مافی چوونەدەر لە خاکی ئێرانییان لێ زەوت دەکرێت.

یا خود ئەوەی کە لە ئێرانی ژێر دەسەڵاتی کۆماری ئیسلامیدا بە نیسبەت جوولەکەکان کراوە ئەوەیە کە، نەتەنیا بە هەموو شێوەیەك هەوڵی لەنێوبردنی دین و فەرهەنگ و کولتوور و بە گشتی ئاسمیلە کردنییان دراوە و بە دڕندانەترین شێوە ئازار و ئەشکەنجە دراون بۆ ئەوەی کە خاکی ئێران بەجێ بهێڵن، دەبینین کە بە ساڵانە کۆماری ئیسلامی بە ئاشکرا هەڕەشە و هەوڵی لەنێوبردن و سڕینەوەی وڵاتی ئیسرائیل کە وەکوو تاکە وڵاتی پشت و پەنای جوولەکەکان دێتە ئەژمار، لەسەر گۆی زەوی دەدات.

دیاری پێشێلکردنی مافی کەمایەتییە ئایینی و نەتەوەییەکان لە کۆماری ئیسلامیدا شتێکی باوە و دوور لە چاوەڕوانیی نییە. لە تازەترینیاندا و هەر چەند ڕۆژ پێش ئێستا، سەرەڕای گرتن و کوشتنی چالاکانی بەهایی لە ٣٥ ساڵی ڕابردوودا، «ئایەتوڵا موحەممەد مووسەوی بجنووردی» کە بە ڕەچەڵەك عێراقییە و ئێستا یەکێك لە سەرکردەکانی «ئەنجومەنی ڕۆحانییەکانی خەباتگێر» و هاوکات یەکێك لەو ڕۆحانییە بەناو ڕۆشنبیرانەیە کە بۆ نوسینەوەی پرۆژە یاسای مافی شارۆمەندی دەوڵەتی حەسەن ڕوحانی داوای هاوکاری لێ کراوە، ڕایگەیاند کە: «نەتەنیا بەهاییەکان مافی خوێندن لە ئێرانییان نییە، بەڵکوو نابێ مافی شاروومەندیشییان پێ بدرێت».

یا خود ئەوەیکە دیسان شەپۆلێکی پان و بەرینی بێڕێزی بە کەمایەتییە نەتەوەیی و مەزهەبییەکان لە کاناڵە تلوزیۆنییەکانی ئێراندا دەستی پێکردووەتەوە و تێیدا بە هەموو شێوەیەك هەوڵی شکاندن و ناشیرین کردنی سیمای فەرهەنگ و کولتوور و مێژووی نەتەوەکانی ئێران و بە گشتی پێڕەوانی ئایینی یارسان و زەردەشتی و مەسیحی و جوولەکە و .... هتدی تێدا دەدەن.

هەروەها بە گشتی گرتن و کوشتن ڕاوەدوونانی چالاکانی دینی و فەرهەنگی و نەتەوەیی و چالاکانی ژنان و ئەسید پرژاندن و نەبوونی ئەمنیتی کاری و گیانی و ماڵی و بێبەشبوون لە خوێندن و دوواکەوتوویی ناوچە جۆراوجۆرەکانی ئێران و لەسەرووی هەموویان لەسێدارەدانی منداڵ و مێرمنداڵان لە ئێراندا، بەڵگەی حاشاهەڵنەگرن و سەلمێنەری ئەم ڕاستییەن کە کۆماری ئیسلامی گەورەترین گرتووخانەیە بۆ کەمینەکانی نێو ئێران.

بۆیە ئامانجی کۆماری ئیسلامی لەم شانۆگەرییانە، تەنیا و تەنیا کۆکردنەوەی دەنگ و فریودانی کەسانی سادە و ساویلکەیە لە نێوخۆی ئێران و هاوکات، نیشاندانی سیمایەکی دێموکرات و ئەمرۆییە لە دەسەڵاتە سەرەڕۆ و سەرکوتکەرەکەی خۆی بۆ وڵاتانی ناوچە و جیهان و دەیهەوێت وا نیشان بدات کە دادپەروەری و مافی کەمایەتییە دینی و مەزهەبی و نەتەوەییەکان لە ئێرانی ژێر سێبەری کۆماری ئیسلامیدا، بە تەواوی پارێزراون و بە یەك چاو کە ئەویش چاوی یەکسانی و ڕێز و نەوازشە، تەماشای هەموو دین و مەزهەب و ڕەگەز و نژادێك دەکرێت.

بەڵام بە دڵنیاییەوە ئەم شانۆگەرییانەی دەسەڵاتی ویلایەتی فەقیە ئامانجی خۆیان ناپێکن و وەڵامدەر نابن، چوونکە بۆ هەموو وڵاتانی جیهان و ڕێکخراو و ناوەندەکانی مافی مرۆڤ لە سەرانسەری جیهان و بەتایبەت دانیشتووانی ئێران بە هەموو پێکهاتەکانییەوە، ڕوون و ئاشکرایە کە کۆماری ئیسلامی یەکێك لە خراپترین وڵاتانی جیهانە بۆ پێشێل کردنی ماف مروڤ و کەرامەتی مرۆیی.

جووت حەوت

هەوراز

لەم ڕۆژانەدا کە ڕاستبێژی لە بیروباوەڕدا بۆتە کاڵای دانسقە، مێلاقەی هەمیشە سوور ڕەواجی کەم بۆتەوە و گوڵە بەڕۆژە بۆتە شای گوڵەکانی دیوەخان و وەك هەرێز دار و بەردی ئەم نیشتمانەی تەنیوە. هەر بۆیە مرۆڤێك کە لەگەڵ خۆی و خەڵك ڕاستبێژ بێت، گوڵەبەڕۆژەکانی سیاسەت و میدیا و هونەر و رووناکبیری دەبنە گورزی حەزرەتی شێخ ئەولەسەن و خۆیانی پێدا دەکێشن. گرینگ نیە ناوی گوڵەبەڕۆژە ناسر بێت یان مەنسوور، کەمال بێت یان جەلال، ئەوڕەحمان بێت یان حەمە سەعی، نووسەر بێت یان وەرگێڕ، سیاسی بێت یان بەندبێژی دیوەخان. گرینگ ئەوەیە کە ئەو مافی هەیە هەموو شتێك بە هەموو کەس بێژێ و چرکە بە چرکە ملی خۆی بەپێی هەڵکەوت و شوێنی هەتاو لە ئاسماندا بسووڕێنێت و چاو بنووقێنێ و روو لە لایەنێك و پشت لە لایەنی دیکە بکات. گوڵەبەڕۆژە مافی هەیە جنێوت پێ بدات، بەڵام ئەگەر لێی بپرسی گوڵەکەم! بۆ وا دەڵێی؟ بە تاوانی پێشێلکردنی ئازادیی دەربڕین بەردبارانت دەکەن. ئەو ئەگەر جنێو بە تۆ بدات، دەڵێن ڕەخنەی گرتووە، بەڵام تۆ وەڵام بدەیتەوە، ئازادیی ڕەخنەت پێشێل کردووە و نیشانت داوە کە بە قەد کتکە کوێرەیەك لە دێموکراسی حاڵی نیت. ئەو ئەگەر بە تۆ بڵێ «کەڵەشێری شەڕ»، ساتیرە شیعری وتووە، بەڵام تۆ بە ئەو بڵێی «ملباریك خۆتی» دەڵێن مێشکت بۆگەنە و لە مۆدیرنیتە و هونەر و فەلسەفە حاڵی نیت. ئەو ئەگەر ڕۆژی سێ ژەم و هەر ژەمێ لە ماڵێك بەرماوەی قاپی دەسەڵاتداریش بخواتەوە هەر خۆی دەڵێ «سەربەخۆ و شۆڕشگێڕ»، بەڵام ئەگەر تۆ لە قسەی ئەو دەربچیت، پێت دەڵێ: «ئەوە قسەی خۆت نیە، قسەی ئاغاکەتە». کورت و پوخت ئەگەر دەتانهەوێ لە پلاری گوڵەبەڕۆژەکان گیان بە دەر بەرن و کەسایەتیتان تیرۆر نەکرێت، دەبێ لەگەڵیان بکەون و خۆتان بدەنە دەست شەپۆلەکانی بەرژەوەندی.

ـ لە بیرتانە ئاخوندێك هەبوو لە قوم باسی لەوە دەکرد کە خامنەیی کاتی لەدایکبوون بە دەم هاواری «یاااااااعەلی!» بازی داوتە دەرێ؟ ئێستا هەمان کابرا (ئایەتوڵڵا سەعیدی) دەڵێ: «هۆکاری ئەوەی کە بێگانەکان چاویان بڕیوەتە وڵاتی ئێمە، ئەوەیە کە «ئێران» ناوێکی ژنانەیە. ئەم ناوە هەستی سێکسیی وڵاتانی بێگانە دەورووژێنێت و دەیانخاتە بیریی ئەوەی کە دەستدرێژیی بکەنە سەر». بەڕێزی ڕێگاچارەیەکی گونجاوی دۆزیوەتەوە بۆ ئەوەی کە ئێران لەو کێشەیە دەرباز ببێت، ئەویش ئەوەیە کە ناوی ببێتە «قودرەت» یان «زولفەقار» بۆ ئەوەی ئیتر کەس نەوێرێ وەکوو زەعیفە چاوی لێ بکات.

لەوانەیە کاتێکیش کە ئیمامی ڕاحل لە پاریس گەڕایەوە بۆ باوەشی ئێران و هەتا مردن لە باوەش بەری نەدا، هەر ئەوە بوبێت کە بە چاویلکەی فەرەنسییەکان سەیری ئێران خانمی کردبێت و پێی وابووبێت کەیسێکی باشی بۆ سیغەی ٩٩ساڵە دەست کەوتووە.

هەڵبەت ئێمەش پێشنیار دەکەین بۆ ئەوەی کەس خۆی لە قەرەی ئێران خانم نەدات، ناوی بنێن «ئەحمەدی نژاد» یان «میسباح» یان «ئەحمەد خاتەمی». دڵنیاتان دەکەینەوە ئەوکات ئەگەر کۆماری ئیسلامی کەلاکیشی کەوتبێت، کەس بە چاوی تەماع سەیری ناکات و بگرە پشیلەی ماڵی هەژاریش بۆنی کەلاکی ناکات.

ـ ڕاوێژکاری دەزگای دادوەریی! ئێران گوتی: «لە ڕووی ژمارەی زیندانیانەوە ئێمە دەهەمین وڵاتی جیهانین».

هەواڵێکی دڵخۆشکەرە کە هێشتا نەبوونەتە یەکەم، بەڵام گەلۆ تۆ بڵێی ٩ وڵاتی دیکە هەبن کە ژمارەی زیندانییەکانیان لە ٧٠ میلیۆن کەس (حەشیمەتی بەندکراوانی نێو گەورەترین زیندانی جیهان واتە ئێران) تێپەڕ بێت؟ پێم وانیە حەشیمەتی زیندانە گەورەکانی دیکەی جیهان وەك کۆریای باکوور، لە ئێران زیاتر بیت، بۆیە باشتر وایە بێژن: «لە نێو دە زیندانی یەکەمی جیهاندا وڵاتی عەزیزی ئیسلامیمان یەکەم زیندانە و برادەرانمان لە جومهووریی ئیسلامیی کۆریای باشوور و دەوڵەتی ئیسلامیی داعشستان و جومهووریی ئیسلامی سوودان لە شوێنی ئێمە دووکەڵ ئەکەن».

خەبات و بەربەرەکانێی گەلی کورد لە کوردستانی ڕۆژهەڵات!

نەوید کەرەمی

بەربەرەکانێ و دەربڕینی نارەزایەتی بە نیسبەت کردار، هەڵسوکەوت و سیاسەتەکانی حکومەتی ناوەندی، بۆ مسۆگەر کردنی ویست و خواستی گشتی و مافی شارۆمەندی و دەسەڵاتی سیاسی بە پێی قۆناغ و لەسەر خوێندنەوەی بارودۆخی دەسەڵاتی حاکم و چۆنایەتی و چەندایەتیی ئامادەیی خەڵك بۆ بەشدار بوون لە خەباتدا، لە لایەن بەرپرسان و بەڕێوەبەرانی جووڵانەوەکانەوە دیاری دەکرێت و دەخرێتە بواری جێبەجێ کردنەوە.

جووڵانەوەکان بە گشتی دابەش دەبن بەسەر چوار شێوەی تایبەتیدا، کە لە خوارەوە هاوکات لەگەڵ دیاریکردنی قۆناغی هەر کامەیان، ئاماژەیەك بە تایبەتمەندیی ئەو شێوە جووڵانەوەیە دەکرێت.

١ـ خەباتی سیاسی: لە حکومەتی دێمۆکراتیکدا کە ڕێز لە ماف و خواستە ڕەوا و مرۆییەکانی لایەن یان نەتەوەیەك دەگیردرێت و وەك هاوڵاتیی پلە یەك چاوی لێ دەکرێت، هەر گرۆپ و لایەن و نەتەوەیەك دەتوانن لە سیاسەت و دەسەڵاتدا بەشداری بکەن و نوێنەریان بەشداری بەڕێوەبەردنی کارو باری حکومەت بێت، لەو هەلومەرجەدا مێتۆدی خەباتی سیاسی وەڵامدەرە و دەتوانرێت ڕێگایەکی گونجاو بێت بۆ گەیشتن بە ویست و ئامانجی تاك و نەتەوە.

٢ـ خەباتی مەدەنی (دەربڕینی نارەزایەتی بە شێوەی شارستانیانە): خەباتی مەدەنی و نارەزایەتییەکان، بە شێوەی هێمنانە و شارستانیانە (دوور لە توندو تیژی) بە شێوەگەلی ڕێپێوانی ئاشتیانە، مانگرتن، ڕێزگرتن لە یادکردنەوەی ڕۆژە مێژووییەکان و ساڵیادی کارەساتە دڵتەزێنەکان، بەڕێوەبردنی حەرەکاتی نمادین و ... هتد بەڕێوە دەچن، ئەم مێتۆدە هەم لە دەسەڵاتە پاوانخوازەکان و هەم لە دەسەڵاتە دێمۆکراتیکەکاندا بە پێی هەلومەرج بەڕێوە دەچێت.

لە حکوومەتە دێمۆکرات و خەڵکییەکاندا کە مافی تاك و نەتەوە پارێزراوە و ئیزنی یادکردنەوەو ڕێزگرتن لە بۆنە نەتەوەییەکان و ڕێپێوانە گشتییەکان دەدرێت، بە شێوەی ئاشکرا و بە ئاگادار کردنەوەی حکومەت بەڕێوە دەچێت. بەڵام لە دەسەڵاتی پاوانخواز و دیکتاتۆردا کە ئیزن بە هیچ بیرێکی جیاواز نادرێت و ڕێز لە هیچ بیر و باوەڕێکی گروپ و نەتەوەی جیاواز لەو وڵاتەدا ناگیردرێت، بە شێوەی نافەرمانیی مەدەنی و بە پێچەوانەی خواستی دەسەڵات لە شکڵی گونجاودا بەڕێوە دەچێت.

٣ـ خەباتی چەکدارانە: لە حاڵەتێکدا کە دەسەڵاتی ناوەندی ماف و ئازادییەکانی نەتەوە یان کەمایەتییەك کە لە چوارچێوەی ئەو وڵاتەدا دەژین، قبووڵ نەکات و بە هێرشی سەربازی هەوڵی ملکەچ کردنیان بدات، ڕێکخراو و حیزبە سیاسییەکان کە نوێنەرایەتیی ئەو خەڵکە دەکەن لە بەرانبەر زوڵم و زۆری حکوومەتی ناوەندیدا، بە مەبەستی بەرگری لە شوناس و مەوجودییەتی نەتەوەکەیان، ناچار دەبن دەست بۆ چەك بەرن، تا ئەو کاتەی کە بە ویست و داخوازە ڕەواکانیان دەگەن.

٤ـ ڕاپەڕینی گشتی: کاتێك کە دەسەڵاتی ناوەندی لە وڵاتێکدا ڕەوایی خۆی لەدەست دەدات و توانای بەڕێوەبردنی وڵاتی نامێنێت، هەر بیرۆکەیەکی نوێ و هەر هەوڵێکی چاکسازی کپ دەکاتەوەو بە هەڕەشەو زەبری هێز دەیهەوێت بە هەر شێوەیەك درێژە بە مان و مەوجودیەتی خۆی بدات، یان لە حاڵەتێکدا کە حاکمییەت خەڵك و وڵات بە قوربانیی ویست و خواستی خۆی بکات و خەڵك لە بوارەکانی سیاسی و ئابووری و ... بکەونە ژێر گوشارەوە و ڕۆژ بە ڕۆژ زیاتر تەنگەتاو بکرێن، ئەوکاتە ئەو کەس و لایەنانەی کە هەست بە بەرپرسایەتی و چەوسانەوە دەکەن، بە مەبەستی لابردن و ئاڵوگۆڕی جۆری حوکمڕانی دێنە ناو شەقام و دەست بە خۆپیشاندان و بەرهەڵستکاریی دەسەڵاتی حاکم دەکەن.

لەم شێوازەدا بۆ کۆتایی هێنان بە حکوومەت لە کەمترین کات و دانی کەمترین خەسار، لە هەر دوو جۆری خەباتی مەدەنی و چەکداری کەڵك وەردەگیردرێت و بزووتنەوەی چەکداری بە مەبەستی پاراستنی خەڵك لە کوشت و کوشتار و زیندان و بە مەبەستی بە چۆکداهێنانی دەسەڵاتی ستەمکار بەکار دەبردرێت.

قۆناغی نهێنی یان ژێر زەوینی: خۆ ڕێکخستن و خۆ تەیار کردن بە مەبەستی ئامادەکاری بۆ کاتی گونجاوی خەباتی ئاشکرا. پێشمەرجی دەستپێکی هەر جۆرە حەرەکەتێکە (ڕاپەڕینی گشتی، بزووتنەوە مەدەنیییەکان یان خەباتی چەکداری) و حیزب و ڕێکخراوەکان کە موودیریەتی خەبات دەکەن، پێش لە دەستپێکی خەبات و ئاشکرا کردنی، بە شێوەیەکی ڕێکخراوەیی هەوڵ دەدەن کەسانی پسپۆڕ و کادری شارەزا بار بێنن و پێوەندییەکانیان لەگەڵ خەڵك قورس و قایم بکەن، هەروەها شێوەی کار و مێتۆدی بەربەرەکانێ دەستنیشان دەکەن.

بارودۆخی کورد لە هەر چوار پارچەی کوردستان!

زیاتر لە یەك سەدەیە گەلی کورد لە هەر چوار پارچە دابەشکراوەکەی کوردستاندا بە مەبەستی بەدەستهێنانی مافی سیاسی و شارستانیی خۆی، لە هەمو جۆرەکانی خەبات (مەدەنی ـ چەکداری و سیاسی و تیکەڵاو) کەڵکی وەرگرتووە، بە سەدان سەرکردەی بلیمەتی لەو ڕێگایەدا بوونەتە قوربانی و بە هەزاران هەزار ڕۆڵەی بەجەرگی لە پێناو ئازادیدا بەند کراون یان شەهید بوون.

ئەمڕۆکە بەخۆشییەوە دۆزی کورد سنوورەکانی کوردستانی تێپەڕاندووەو بە جیهانی بووەتەوە و بەرەو چارەسەری دەڕوات، لە باشووری کوردستان کیانێکی کوردی جێگیر بووە و چەند ساڵێکە ئەزموونی خۆبەڕێوەبەریی هەیە (ساڵی ١٩٩١ی زایینی بەملاوە)، کوردستانی ڕۆژئاوا پاش ئاڵۆز بوونی سووریەو قەیرانی شەڕی ناوخۆیی ئەو وڵاتە، خەریکە ببێتە خاوەن خۆبەڕێوەبەرییەك و ساڵ بە ساڵ پێگەی خۆی بەهێزتر دەکات، لە کوردستانی باکوور پرسی کورد لە لایەن دەسەڵاتی تورکیەوە وەك کێشەیەکی ئەو وڵاتە دانی پێدا نراوەو قۆناغ بە قۆناغ هەوڵی چارەسەری دەدرێت، بەڵام لە کوردستانی ژێر دەسەڵاتی کۆماری ئیسلامیی ئێراندا هەنووکە هیچ کرانەوەیەك بە نیسبەت پرسی کورد وە بەرچاو ناکەوێت و دەسەڵات نەك هەر کوردەکانی وڵاتەکەی بە نەتەوەیەکی جیاواز و خاوەن ماف بە ڕەسمی ناناسێت، بەڵکوو بە زەبری هێزی سەربازی و بە ئەمنییەتی کردنی کوردستان هەر جۆرە چالاکیەکی مەدەنی و شارستانیانەشی لێ قەدەغە کردوون.

کوردستانی ئێران!

لە ٣٦ ساڵی ڕابردوودا، پاش سەرکەوتنی شۆڕشی گەلانی ئێران و هێرشی سپای پاسداران بۆ سەر کوردستانی ئێران، نەتەوەی کورد لەو وڵاتە لە هەمو مافە ڕەواو بەرحەقەکانی خۆی بێبەش کراوە و وڵاتەکەشی (کوردستان) وەك وڵاتێکی داگیرکراو و ژێر چەپۆك مامەڵەی لەگەڵ کراوە و دەکرێ.

لە ماوەی ئەو ٣٦ ساڵەدا خەڵکی کوردستانی ئێران لە هەموو مێتۆدەکانی خەباتی ڕەوا (پارلەمانی، مەدەنی و چەکداری) بە مەبەستی بەدەستهێنانی مافەکانی خۆیان و پێکەوەنانی کیانێکی کوردی و خۆبەڕێوەبەرییەکی سیاسی کەڵکیان وەرگرتووە و هەنووکەش هەر بەردەوامن، بەڵام هەردەم بەرەوڕووی زیندان، سێدارە، تیرور و هێرشی نابەرانبەری ئەو حکومەتە بوونەتەوە.

کورد هەر لە سەرەتای هاتنە سەرکاری کۆماری ئیسلامیی ئێرانەوە بە ڕاشکاوی ڕایگەیاندووە کە پرسی کورد پرسێکی ڕەوایە و بە ئینکار، ڕەتکردنەوە و شەڕ و توندوتیژی چارەسەر نابێت و دواجار دەبێ لە ڕێگای سیاسەتەوە و لەسەر مێزی وتووێژ چارە بکرێت، چوون داواکەی خواستێکی بەرحەق و مرۆییە، پرسێکی سیاسییە و پێویستە لەسەر مێزی وتووێژ و لە ڕێگای ئاشتییانەوە چارەسەری بۆ بدۆزرێتەوە. بەڵام بە داخەوە لەسەر مێزی بەناو وتووێژیشدا قوربانیی لێ دەسێندرێت و دوکتور قاسملوو، ڕێبەری بلیمەتی گەلەکەمانیان شەهید کرد.

ئێستاکە نزیك بە دوو دەیەیە کە حیزبە سیاسییەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان تێکۆشانی چەکدارانەیان دژ بە کۆماری ئیسلامیی ئێران ڕاگرتووە و لە تاراوگەدا و لە سەر خاکی بەشێکی ئازادکراو لە کوردستان (باشووری کوردستان) تێکۆشانی سیاسی دەکەن و مودیرییەتی خەباتی مەدەنی و شارستانیانەیان گرتۆتە بەر، ئەگەرچی بۆ پاراستنی خۆیان و کەڵك وەرگرتن لە هەر هەلێکی گونجاو و بەردەوامبوون لە سەر خەباتی چەکداری، هێزی ئامادەو تەیار و ڕاهێنراویان هەیە، بەڵام بەو هیوایەی کە ئاڵوگۆڕێك لە فیکرییەتی چەقبەستووی کۆماری ئیسلامیی ئێراندا بێتە ئاراوە و هەروەها لە ڕاستای بەرژەوەندیی گشتیی کورد و ڕێزگرتن لە دەسەڵاتی کوردیی باشووری کوردستان، تێکۆشانی چەکدارانەیان ڕاگرتووە.

ماوەیەکە لە گۆشە و کەنارەوە، لە زاری هیندێك کەسایەتی و دڵسۆزانی گەلەکەمانەوە، ئەو جۆرە لێدوانانە دەبیسرێت کە گوایە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان شۆڕش نەماوە و حیزبە سیاسییەکان هیچیان پێ ناکرێت!

ئێران نە ئافریقایە و نە هیندوستان، تا بە یەکپارچەیی لە بەرانبەر کێشەیەکی هاوبەش وەك ڕەگەزپەرەستی (چەوسانەوەی ڕەشپێستەکان بە دەستی سپی پێستەکان لە ئافریقا) یان داگیرکاری (ئیستعماری ئینگلیس لە هیندوستان) ڕاپەڕن و بە خەباتێکی مەدەنی و ڕاپەڕینی گشتی دەسەڵات بگۆڕدرێت و سیستەمێکی دڵخواز و خەڵکی بهێنرێتە سەرکار.

ئێران وڵاتێکی فرەنەتەوە و فرەچەشنە، کورد تەنیا یەکێکە لە چەند نەتەوەی پێکهێنەری ئێران و کوردستانی ئێران تەنیا سەدی هەشتی (٨٪) خاکی ئێران پێك دێنێت، کەواتە شتێکی ڕاستە ئەگەر بلێین و باوەڕمان ئەوە بێت کە کورد بە تەنیایی ناتوانێت حکوومەت بڕوخێنێت، بەڵکوو تەنیا کاتێك دەتوانێت لە گۆڕینی دەسەڵاتی ئێران و لابردنی حکوومەتدا ڕۆڵی ڕاستەقینەی هەبێت کە زۆربەی دانیشتوان و نەتەوە زوڵملێکراوەکانی وەك ئازەری و عەرەب و بەلووچ و تورکمەنەکانیش هاوڕا و هاودەنگی کورد دژ بەو دەسەڵاتە ڕاپەڕن و داوای مافی نەتەوەیی خۆیان بکەن.

ئەو ڕاستییە و ئاگاداربوون لەو پێکهاتەیەی ئێران هۆکارێك بوو تا ڕێبەری بلیمەتی گەلەکەمان و سکرتێری پێشووتری حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێران (لە سەردەمی خەباتی پارتیزانیدا) باس لەوە بکات کە ڕێژیمی ئێران تەنیا بە ئێمەی کورد ناڕووخێت، بەڵکو ئێمە تەنیا دەتوانین نائارامی و سەرئێشەی بۆ دروست بکەین، تا پێمان بلێت چیتان دەوێ.

لەو کاتەدا کە کۆماری ئیسلامیی ئێران ساڵەکانی سەرەتای شۆڕشی تێدەپەڕاند، هەم لەگەڵ عێراق لە شەڕدا بوو و هەم دەیان قەیرانی ناوخۆیی داوێنی گرتبوو، شەهید دوکتور قاسملوو دەیزانی کە کورد بە تەنیایی ناتوانێ ببێتە تاقە ئاڵترناتیڤ بۆ لە نێوبردن و ڕووخاندنی دەسەڵاتی ئێران، هەر بۆیە، ئێستا و لەگەڵ هەموو قەیرانەکانیشدا کە کۆماری ئیسلامیی بەرەوڕوویان بۆتەوە بە تەواوی ئاشکرایە کە کورد بۆ ڕووخاندنی ڕێژیمی ئێران پێویستی بە هاوخەباتیی نەتەوەکانی دیکەی ئێران و چین و توێژە جۆراوجۆرەکانی ئەو وڵاتەیە و نابێ هێزی خۆی بە تەنیایی لە شەڕێکی نابەرانبەردا لەگەڵ ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی بخاتە گەڕ.

ئەگەر چاو لە سەرکەوتن و دەسکەوتی گەلانی بندەست لە جیهان بکەین، جگە لەو وڵاتانەی کە یاسای دێمۆکراتیك حاکمیەت دەکات و دەکرێ لە ڕێگای پارلەمان و ڕاپرسییەوە ویست و خواست و مافی خەڵك بە دی بێت، ئەو گەلانەی کە ژێردەستەی وڵاتانی دیکتاتۆر و پاوانخوازن، ئەو نەتەوە بندەستانەی کە مافەکانیان لە لایەن دەسەڵاتی سەرەڕۆ و زۆرداری ناوەندییەوە پشتگوێ دەخرێن، لەو حاڵەتەدا دەتوانن مافە ڕەواکانی خۆیان بەدەست بێنن و دەسەڵاتێکی خۆجێیی بەرهەم بنێن کە دەسەڵاتی ناوەندی بە هۆی هێرشی دەرەکی یان شەڕی ناوخۆیی یان قەیرانی ئابووری لاواز بوویێت و نەتوانێت تەواویەتی خۆی بپارێزێت.

نمونەی ئەو دەسکەوتەکانە بۆ گەلەکەمانمان هەم لە سەردەمی کۆماری کوردستان (١٣٢٤ی هەتاوی) لە مەهاباد، هەم پێکهاتنی هەرێمی کوردستان لە باشوور (١٩٩١ی زایینی) و هەم پێکهاتنی کانتۆنەکان لە کوردستانی ڕۆژئاوا بینی، بە ئاشکرا ئەو دەسکەوتانە لەو حاڵەتانەدا بۆ گەلەکەمان بەدی هاتون کە دەسەڵاتی ناوەندی لاواز بووە و تووشی قەیران و شەڕی ناوخۆیی هاتووە.

ئەمڕۆ قۆناغی یەکڕیزی و یەکدەنگیی حیزب و لایەنە سیاسییەکانی کوردە، دوژمنان و نەیارانی کورد وەك سیاسەتی هەمیشەیی، هەوڵی تێکدانی بنەماڵەی کورد و پێشگیری لە یەکدەنگی و یەکڕیزیی حیزبە سیاسیەکانی کوردستانی دەدەن. کەوابوو ئەگەر حیزب یان لایەنێکی سیاسی پێشوەخت هەڵسوکەوتی نەگونجاو (دەستپێکردنەوەی شەڕی چەکداری لە هەلومەرجی نەگونجاودا یان وتووێژی یەکلایەنە لەگەڵ دەسەڵاتی سەرەڕۆ و پاوانخواز) بکات، ئەوە مانای ناسیاسی و نابەرپرس بوونی ئەو لایەنە دەگەیەنێت.

کاری ئەحزابی سیاسی چاوەدێری و خوێندنەوەی ڕاستی واقعییەتی ڕووداوە سیاسییەکانە، تا بتوانێت ڕاستترین بڕیار و گونجاوترین بژاردە کە باشترین سوودی بۆ گەلەکەی هەبێت، دیاری بکات.

لە کوردستانی ئێراندا ڕەوایی خەباتی چەکداری ڕەت نەکراوەتەوە (ئەگەرچی ماوەی دوو دەیەیە چالاکیی چەکداری تا ئاستێکی بەرز بە هۆی بەرژەوەندیی نەتەوەیی ڕاگیراوە)، خەباتی مەدەنیش لە ڕێگای ڕێکخراوەکانی لاوان، ژنان و خوێندکاران و هەروەها ڕێکخراوە کۆمەڵایەتی و کرێکارییەکان و ئەندامانی نهێنیی حیزبەکانەوە بە پێی هەلومەرج و لە مێتۆدی گونجاودا بەردەوامە و ساڵ بە ساڵ بەرەو پێش دەچێت.

خەباتی چەکداری و مەدەنی لە کوردستانی ئێراندا لێك گرێدراون و تەواوکەری یەکترن، ئەمڕۆ کە قۆناغی ڕێکخستن، پێوەندی و ئامادەکارییە، لە داهاتوویەکی نزیکدا دەست لە ناو دەستی یەکتر قەڵای زوڵم و زۆرداریی دەسەڵاتی ئاخوندی تێك دەڕووخێنن و سەردەمێکی نوێ بۆ نەتەوەکەمان بەرهەم دێنن.

لەم هەلومەرجەدا ئەرکی ئازادیخوازان، لاوان و خوێندکارانی نەتەوەکەمان، هەروەها ئەرکی هەموو ئەندامانی حیزبە سیاسییەکانی کوردستانە کە لەم قۆناغەدا خۆڕاگرتر بن و بە باوەڕمەندبوونیان بە ڕێبەرایەتیی بزووتنەوەکەیان، چاوەڕوانی بڕیاری ڕێبەرایەتییەکەیان بن تا لە دەرفەتە گونجاوەکان بە یەکگرتوویی کەڵك وەرگرین و پێکەوە ئاواتی شەهیدەکانمان بە دی بێنین.

داب و ڕەمزەکانی عەشق

جوبران خەلیل جوبران

و: ناهید حسێنی

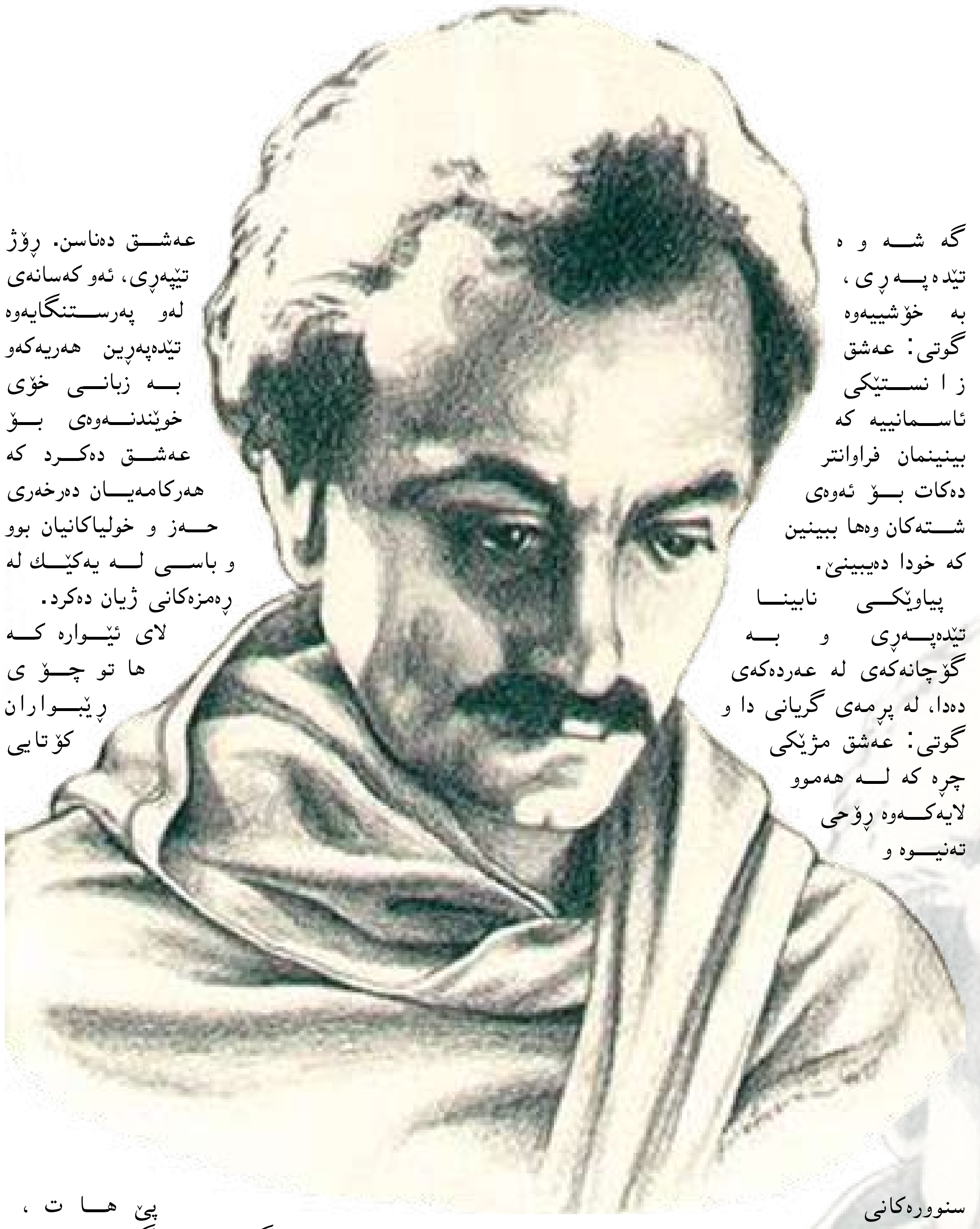

دوێنی لەبەر دەرکی پەرستنگایەك وەستام و پرسیاری داب و ڕەمزەکانی عەشقم لە ڕێبواران کرد.

پیاوێکی پیٚلەتەمەن تێدەپەڕی. جەستەیەکی داهێزراو و ڕواڵەتێکی بەخەمی هەبوو، هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی: عەشق میراتی یەکەمین مرۆڤە و پتەوی و توانا لاواز دەکات.

گەنجێکی بەخۆ و تۆکمە تێدەپەڕی. بە دەنگێکی زەنگینەوە، وەڵامی دایەوە، عەشق سەقامگیرییێکە کە لە بوون زیاد کراوە بۆ ئەوەی ئێستام لە بەرەکانی پێشتر و پاشتر موتوربە بکات.

ژنێك بە نیگایەکی پڕ لە مەراقەوە تێدەپەڕی. هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی: عەشق ژارێکی مەرگ هێنەرە و هەناسەی کۆمەڵێك نگریسی مۆنە کە لە جەهەننەمدا گینگل دەدەن و لە ئاسمانەوە، بەدەم سووڕانەوەوە، وەکوو ژاڵە ڕیٚدەکات. تەنیا بۆ ئەوەی ڕۆحە تینووەکان لەئامێز بگرێت و پاشان ئەوان بۆ ساتێك دەیخۆنەوە، ساڵێك بەئاگا دەبن، و بۆ تاهەتایە دەمرن.

کیژۆڵەیەك کە گۆنای وەکوو گوڵی سوور وابوو، تێدەپەڕی، بزەیەکی هاتیٚ و گوتی: عەشق کانییەکە کە وەها ئاوەدێریی ڕۆحی بووکان دەکات تا بگورێن بە ڕۆحێکی مەزن و ئەوان تا ئاستی پەرستنی ئەستێرەکان بەرز دەکاتەوە، بۆ ئەوەی پێش هەڵاتنی ڕۆژ سترانێك لە ستایش و پەرستن بچڕن.

پیاوێك تێدەپەڕی، جل و بەرگێکی ڕەشباوی لەبەردابوو بە ڕدێنی درێژەوە برۆی تێکنا و گوتی: عەشق جیهانێکە کە پێش بە بینین دەگرێت، لە هەڕەتی لاویەتیدا دەست پێدەکات و لەگەڵ کۆتایی هاتنیشی کۆتایی پێدێت. پیاوێکی قۆز بە ڕواڵەتێکی گەشەوە تێدەپەڕی، بە خۆشییەوە گوتی: عەشق زانستێکی ئاسمانییە کە بینینمان فراوانتر دەکات بۆ ئەوەی شتەکان وەها ببینین کە خودا دەیبینیٚ.

پیاوێکی نابینا تێدەپەڕی و بە گۆچانەکەی لە عەردەکەی دەدا، لە پڕمەی گریانی دا و گوتی: عەشق مژێکی چڕە کە لە هەموو لایەکەوە ڕۆحی تەنیوە و سنوورەکانی بوونی داپۆشیوە و تەنیا بۆی هەیە تارماییی حەزەکانی خۆی، کە لە نێوان تاشەبەردەکاندا سەرگەردانن ببینێت و لە ئاست دەنگی زایەڵەی هاوارەکانی لە دەربەندەکاندا کەڕە.

لاوێك بە گیتارێکەوە تێدەپەڕی و سترانی دەبێژا و دەیگوت: عەشق تیرێژێکی سیحراوییە لە ڕووناکی کە لە سیمای مرۆڤە هەستیارەکانەوە دەدرەوشێتەوە و ئاقاریان درەوشاوە دەکات. ئەوسا تۆ جیهان وەکوو کاروانێك دەبینی کە بە نێوان مێرگە سەوزەکاندا تێدەپەڕێت، عەشق خەونێکی شیرینە لە نێوان بێداری و بێداریدا.

پیرە پیاوێکی چەماوە تێدەپەڕی و لاقەکانی وەکوو پارچە کووتاڵێك کێش دەکرد، بە دەنگێکی لەرزۆکەوە گوتی: عەشق ئارامیی جەستەیە لە خامۆشیی گۆڕدا و حەسانەوەی ڕۆحە لە قووڵایی ئەبەدییەتدا.

منداڵێکی تەمەن پێنج ساڵان تێدەپەڕی، بە پیریی بزەکەمەوە هات و گوتی: عەشق واتە باوکم، واتە دایکم، تەنیا دایك و باوکن کە عەشق دەناسن. ڕۆژ تێپەڕی، ئەو کەسانەی لەو پەرستنگایەوە تێدەپەڕین هەریەکەو بە زبانی خۆی خوێندنەوەی بۆ عەشق دەکرد کە هەرکامەیان دەرخەری حەز و خولیاکانیان بوو و باسی لە یەکێك لە ڕەمزەکانی ژیان دەکرد.

لای ئێوارە کە هاتوچۆی ڕێبواران کۆتایی پیٚ هات، گوێم لە دەنگێك بوو لە نێو پەرستنگاکەوە:

عەشق دوو سترانی هەیە: نیوەی خۆڕاگری و نیوەکەی دیکەی توندئاژۆیی

نیوەی عەشق ئاگرە. لەو کاتەدا چوومە نێو پەرستنگاکەوە و بە نییەت ڕاستی و لە بێدەنگیدا ئەژنۆم دادا و عیبادەتم کرد، خودایا بمکە بە خۆراکی نێڵەکان، خوداوەندا لە ئاگری پیرۆزدا بمسووتێنە.

سەرچاوە: کتێبی «مەعشووق» ـ جوبران خەلیل جوبران

ئاوێزە

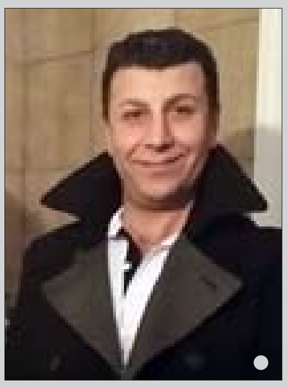

ئەیاز خونسیاوەشان

ئەیاز خونسیاوەشان ساڵی ١٩٧٤ لە شاری مەریوان لە دایك بووە. لە ساڵی ١٩٩٤ بەو لاوە، شێعر و بابەتی ئەدەبی لە گۆڤار و حەوتەنامە کوردی و فارسیەکان وەك: سروە، ئاوێنە، زرێبار، تیشك، سیروان، ئاویەر، معیار، البرز، ڕامان، کاروان، سەردەم و... بڵاو کردۆتەوە.

دوو دیوان شیعری کوردی بە ناوەکانی ١. ئاناهیتا و چەپکیٚ خەونی دزراو ٢. پێنج وەرز لە پاییزی کرداسەکەتدا، بڵاو کردۆتەوە.

. کتێبی «جزیرەای از جنس چشمانت « کە فورمەکەی کۆمەڵێك نامەی ئەدەبی و هزرییە، بڵاو کردۆتەوە.

کۆمەڵێك لە شیعرەکانی وەرگێڕدراونەتە سەر زمانی نورویژی و بڵاو بۆتەوە.

ساڵی ٢٠٠٨ خەڵاتێکی کولتووری لە لایەن شارەوانیی « بێرگێن»ەوە وەرگرتووە.

چەندین ساڵە دەستەی بەرێوەبەریی کانوونی نووسەرانی کوردستانە.

لە چەندین کۆڕ و سمیناری جیهانی لە وڵاتانی ئیسپانیا، ئاڵمان، سوید، نورویژ و... بەشداریی کردووە و بابەتی خوێندۆتەوە و...

کتێبی « از دیروزهای خاکستری تا فرداهای ناپیدایی» کە هەڵبژاردەیەك لە شێعری ناوبراوە و لە لایەن بابەك سەحرانەوەردەوە وەرگێڕدراوە و بڵاو بۆتەوە.

چوار کتێبی(١. ڕۆمان ٢. لێکۆڵینەوەی ئەدەبی ٣. دیوان شێعر ٤. تەرجۆمەی شێعری نەزەند و چەند شاعیری دیکە بە زمانی فارسی) ئامادەی چاپە.

هەروەها ناوبراو کاری ڕۆژنامەوانی کردووە(حەوتەنامە، ڕادیۆ، ماڵپەڕ و ...).

بەس مەمکوژە ڕووني چاوم، هەناسەیەک مەیلم ماوە
شکاندنی من لە دوای تۆ، دڵتەزێنترین ڕووداوە
کەسێک شک نابەم لەم شوێنە، بە گریانم بەزەیی بێت
وا هەست دەکەم لەم جیهانە، تەنیا بەشی من نەدراوە
خوداش لە حەق و ناسی من، وەک دەڵێ شاعێرێکی کورد
حەقی شەش دانگی کوری کورد، لە خۆشەویستیش خوراوە
چ بڵێم گوڵم لەم هەوارە، کە کانگای جوانە مەرگانە
لە جیاتی خۆشی و جوانی، هەزاران لاو خوێنی ڕژاوە
چیتر دڵم ئۆقرە ناگرێ، لە کوردستان مەر و شینە
دەسترازەی هەر هەتیوی کورد، داخ و حەسرەت و زووخاوە
وەرە ئازادی چرای گەل، وەرە ئۆمیدی ژیانەوە
پێشمەرگەی گەل لە کوبانێ، بە هەزاران ڕوحیان بۆت داوە

هێمن ئالانی

KURDISTAN

Organ of the Central Committee of Democratic Party of Iranian Kurdistan ▪ No: 644 ▪ 5 Jan 2015

ڕۆژنامەی «کوردستان» و ماڵپەڕەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران
لە تۆڕی جیهانیی ئینتێرنێتدا:

www.kurdistanmedia.com
info@kurdistanmedia.com

http://www.pdki.org
pdkiran@club-internet.fr

خواردنەوەی سێ کوپ شیر لە ڕۆژدا تەندروستی منداڵ گەرەنتی دەکات

ئەکادیمیای ئەمەریکی بۆ چارەسەری نەخۆشییەکانی منداڵان توێژینەوەیەکی نوێی لەسەر ٩٠٠٠ منداڵ ئەنجامدا بۆ ئەوەی کاریگەریەکانی خواردنەوەی شیر لەسەر تەندروستی منداڵان بزانن.

ئەو منداڵانەی توێژینەوەکەیان لەسەر ئەنجامدرا لەقۆناغی پێش چوونە قوتابخانەدا بون و ڕۆژانە سێ کوپ شیریان پێدرا.

توێژەرەوەکان گەیشتنە ئەو ئەنجامەی کاتێك منداڵان پێش قۆناغی چوونە فوتابخانە ڕۆژانە سێ کوپ شیریان پێبدرێت بالآیان بەرزتر دەبێت لە چاو ئەو منداڵانەی ڕۆژانە لەم بڕە کەمتر شیر دەخۆنەوە یان شیر ناخۆنەوە.

بەڵام پێویستە ئاگاداریش ئەوە بن خواردنەوەی شیر لەم بڕە زیاتر دەبێتە هۆی تووشبوون بە نەخۆشی قەڵەوی.

لەمەبەدوا پەنجەی بەرپرسان پارێزراو نییە

لە کۆنفرانسێکی تایبەت بە دواین داهێنان و زانیارییە ئەلکترۆنییەکاندا، هاککەرێکی ئەڵمانی ڕایگەیاند کە بەهۆی چەند وێنەیەکی ئاسایی و هەندێک پرۆگرامی باوەوە دەتوانێت پەنجەمۆری هەر کەسێک کە بییەوێت بەدەستی بهێنێت.

یان کریسلەر ناوی ئەو هاککەرە ئەڵمانییە کە بۆ سەلماندنی وتەکانی، لەو کۆنفرانسەدا هێڵەکانی پەنجەی (د.فۆن دێر لاین)ی وەزیری بەرگریی وڵاتەکەی بەهۆی چەند وێنەیەکەوە کە لە ئینتەرنێت دایبەزاندبوو بۆ ئامادەبووان ئاشکرابکات.

ناوبراو لەکاتی پێشکەشکردنی سیمینارەکەیدا چەند چالاکییەکی دیکەی بۆ سەلماندنی کارەکەی ئەنجامدا، لەوانە وێنە گرتنی پەنجەی ئامادەبووان و دوبارە کێشانەوەی هێڵەکان.

لە ڕابردودا بۆ بەدەستهێنانی پەنجەمۆری کەسێک، دەبوو کەرەستەیەکی دەستلێدراو لەلایەن ئەو کەسەوە لەبەردەستدا بووایە، بەڵام لە ئێستادا کارەکە زۆر ئاسان بووە و بەچەند وێنەیەک دەتواندرێت هێڵەکانی پەنجەی ئەو کەسە بەدەستبێت.

فاست فوود کاریگەری بۆ سەر توانای زانستی خوێندکار هەیە

ڕەنگە یەکێك لە سەرکەوتنەکانی ٢٠١٤ ئەوە بووبێت کە چەند ئامێرێکی نوێی وەك ئایفۆن ٦ و ئایفۆن ٦ پلەس و سمارت فۆنی تێدا دەرکەوتبێت، بەڵام لە ساڵی نوێدا چەند تێکنۆلۆژیایەکی نوێ باسی لێوەدەکرێت لەوانەیە سەرنجڕاکێشترینیان کاتژمێرە نایابەکەی کۆمپانیای ئەپڵ بێت.

ئەگەر بمانەوێت داهێنانی زیاتر ببینین ئەوا باشتر وایە چاوەڕوانی ئەو پیشانگا نێودەوڵەتییە بین کە بڕیار وایە لە ٦-تا ٩ی ژانوییە لە ویلایەتی لاس ڤێگاسی ئەمەریکا بکرێتەوە. ئەو سێ ئامێرە نوێیەی کە تائێستا باسی لێوە دەکرێت بریتین لەمانەی خوارەوە:

١- کاتژمێری ئەپڵ: ئەپڵ بە یەکێك لە کۆمپانیا هەرە سەرنجڕاکێشەکانی مێژوو هەژمار دەکرێت کە خاوەنی زۆرترین و جوانترین داهێنراوە و لە یەکێك لە تازەترین کارە نوێیەکانیدا کاتژمێری ئەپڵی داهێنا، ئەمەش دوای ئەوە هات کە بە ئایفۆن ٦ گەیشتە لوتکەی داهێنراوە زیرەککانی. باوەڕوایە کە نرخی ئەم ئامێر نوێیە نزیکەی ٣٤٩ دۆلار بێت.

٢- ئۆتۆمبێلی کۆنترۆڵ: ئۆتۆمبێلە نوێیەکەی کۆمپانیای گۆگڵ کە بەبێ شۆفێر و بە کۆنترۆڵ کار دەکات بڕیار وایە لە ساڵی نوێدا لەسەر ڕێگاکانی کالیفۆرنیا نمایش بکرێت. ئەگەریشی هەیە کاتێکی کەم بخایەنێت و دواتر بخرێت بازاڕەکانەوە. لە پۆستێکی کۆمپانیای گۆگڵدا هاتووە کە تیمە شۆفێرییەکانی کۆمپانیاکە لە چاودێری وردی ئەم ئامێرەدان بۆ ئەوی پێش نمایشکردنی ڕێگە لە هەموو پێشهاتێکی نەخوازار بگیرێت.

٣- هێدفۆنی ئۆکولوس: هەرچەندە مێژوییەکی دیاریکراو نەخراوەتەڕوو بۆ نمایشکردنی ئەم ئامێرە نوێیە، بەڵام شارەزایان باس لەوە دەکەن کە ساڵی ٢٠١٥ ساڵێکی پڕ بەرهەم بێت بۆ داهێنراوە نوێیەکان و ئامێرە سەرنجڕاکێشەکان. لە مانگی نۆڤمبەردا باس لەوەکرا کە ئەم ئامێرە پێش سەری ساڵ نمایش بکرێت، بەڵام نەتوانرا.

نوێترین تێکنۆلۆژیای ٢٠١٥

توێژینەوەیەکی نوێ دەریدەخات کە فاست فوود تەنیا کاریگەری بۆ سەر زیادبوونی کێش نییە، بەڵکو کاریگەری لەسەر توانای گەشەکردنی زانستی خوێندکاریش هەیە.

توێژینەوەکە لەلایەن چەند پسپۆڕێکی باڵای جیهانەوە لەسەر ژمارەیەك منداڵ ئەنجام دراوە پێش ئەوەی بڕۆنە خوێندنگاوە، بەڵام دواتر لە خوێندنگادا دەرکەوتووە کە ئاستی خوێندنیان کەمە، ئەویش بەهۆی ئەوەی کە فاست فوود کاریگەریی لەسەریان هەبووە، بە زۆری ئەو خوێندکارانەش لە وانەکانی بیرکاری و زانستدا خراپ بوون.

بەگشتیش لە جیهاندا دەرکەوتووە کە خێزانەکان بەگوێرەی پێویست خواردنە گرنگەکان نادەن بە منداڵەکانیان وەکو سەوزەو میوە و...هتد، بەڵکو زۆرتر فێری خواردنی خێرا بوون کە ئەمش جگە لە زیادبوونی کێشیان، کاریگەری زیاتریشی لەسەر لایەنەکانی دیکەی تەندروستییان هەیە.

زایەڵە

ڕاپرسی لەبیرکراو

فاتیح ساڵحی

حەسەن ڕووحانی سەرۆك کۆماری ئێران لە یەکێ لە دوایین لێداونەکانیدا باس لەوە دەکات کە ماوەی زیاتر لە ٣٠ ساڵە کە لە قەبارەیەکی یاسای بنەڕەتی کەڵك وەرنەگیراوە و ئەم قەبارە بەهێزەی یاسای بنەڕەتی کە هەمان ڕاپرسی لەسەر پرسە گرینگە ئابووری، سیاسی، کۆمەڵایەتی و فەرهەنگییەکانە بە جۆرێك لەبیرکراوە و ئێمە هیچ کات بۆ زاڵبوون و تێپەڕان بەسەر هەندێ لە کێشەکاندا کەڵکمان لەم قەبارە یاساییە وەرنەگرتووە. ناوبراو لە کاتێکدا باس لە چەمکی ڕاپرسی لە یاسای بنەڕەتی کۆماری ئیسلامیدا دەکات کە دەیهەوێ وەك کارتێکی گوشار دژی هەندێ لە بەرهەڵستکارەکانی لە نێو باڵەکانی ڕێژیمدا کەڵکی لێ وەربگرێت و بە گوتەی هەندێ لە شارەزایانی سیاسی بەم کارە دەیهەوێ بیسەلمێنێ کە بەڕاستی دەنگی ڕاستەقینەی خەڵکی لە پشتە و ئەگەر پێویست کات بۆ سەلماندنی ئەم بابەتە دەگەڕێتەوە بۆ لای دەنگی خەڵك و بۆ مسۆگەر کردنی پلان و بەرنامەکانی لەو قەبارە یاساییە کەڵك وەردەگرێ. بەڵام وادیارە ناوبراو خۆی لەو ڕاستییە گێل دەکات کە هەر چەشنە ڕاپرسییەك دەبێ بە پێی فەرمانی ڕێبەری کۆماری ئیسلامیی بەڕێوە بچێت و ڕاپرسییەك کە بەدەر بێت لە فەرمانی خامنەیی، ناتوانێ هیچ شوێندانەرییەکی هەبێت لەسەر کاروبارەکانی وڵات و کۆماری ئیسلامی. چونکوو تا ئێستا تەنیا یەك جار ئەویش لە ساڵی ١٣٦٨ی هەتاوییدا لەم قەبارە یاساییە واتە ڕاپرسی کەڵك وەرگیراوە و ئەویش ئاکامەکەی بوو بە بەوەیکە جۆری سیستمی سیاسی کۆماری ئیسلامیی لە ویلایەتی فەقیهەوە بوو بە ویلایەتی موتڵەقەی فەقیهـ و بەم پێیە تەنیا دەسەڵاتی خامنەیی لە یاسای بنەڕەتی کۆماری ئیسلامیدا بە شێوەیەکی بەرچاو زیاد کرا. لەو ڕێکەوتە بە دواوە هیچ کات لەسەر هیچ پرسێکی دیکە لە ئێراندا ڕاپرسی نەکراوە. بەڵام ئەوەیکە لێرەدا بۆ ئێمە گرینگە، باس کردنی ئەم بابەتەیە کە گەلۆ حەسەن ڕووحانی وەك سەرۆك کۆماری ئێران ئامادەیە لەسەر شێواز و سیستمی سیاسی ئێران بە هەمان مودێلی «بەڵێ ـ نا» جارێکی دیکە ڕاپرسییەك لە نێو خەڵکی ئێران بەڕێوە ببات یان تەنیا وەك کارتێکی گوشار و بۆ بەکارهێنان لە هەندێ گەمەمی سیاسی نێو خودی باڵەکانی ڕێژیم دەیهەوێ ئەم مادده یاساییە وە بیری بیر و ڕای گشتی بێنێتەوە و لەسەر پرسگەلێکی چووکە و ڕۆژانە کەڵك لەم قەبارە یاساییە وەربگرێ. چونکوو بەڕاستی ئەگەر کاربەدەستانی کۆماری ئیسلامی هاتبێتنە سەر ئەو قەناعەتەی کە گوێ بە دەنگی خەڵك بدەن و دەنگی خەڵکی لە سەرووی هەموو دەنگێکی نێو دەسڵاتەوە دابنێن، ئەوە دەتوانین بڵێین کە سیستمی سیاسی ئێران پێشکەوتنێکی بەرچاوی بە خۆیەوە بینیوە. بەڵام هەر وەك دەزانین ئەمە تەنیا گەمەیەکی نێو باڵەکانی ڕێژیمە و مەبەستەکەی تەنیا فریوی بیر و ڕای گشتی و هەڕەشە و گوڕشە لە هەندێ کەسە کە حەسەنی ڕووحانی و دەوڵەتەکەی دەسەڵاتیان بە سەریاندا نییە و تەنیا لەم ڕێگایانەوە دەتوانن وا پیشان بدەن کە توانای ئەوەیان هەیە کە ببنە کۆسپێ لەسەر ڕێگەی کار و کردەوەکانیاندا.